ČESKOSLOVENSKÁ POMOC RUSKÉ A UKRAJINSKÉ EMIGRACI

NÁKLADEM VLASTNÍM VYDALO
MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ
PRAHA 1924

ČESKOSLOVENSKÁ POMOC RUSKÉ A UKRAJINSKÉ EMIGRACI

—

NÁKLADEM VLASTNÍM
VYDALO
MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ
PRAHA 1924

TISKLA
»LEGIOGRAFIE«
PRAHA - VRŠOVICE
SÁMOVA
665

ÚVOD

Utrpení a těžké postavení, v němž se octla ohromná většina uprchlíků a emigrantů z území bývalé ruské říše v době občanské války, nemohl československý národ pozorovati bez účasti. Tři myšlenky ho vedly, aby osud jejich hleděl podle svých možností zmírniti: myšlenka humanity, slovanská a konečně vděčnosti k těm tisícům neznámých hrdinů, kteří bojovali a padli za světové války v boji za společnou věc.

První myšlenka, jejíž předním hlasatelem je zejména president československé republiky T. G. Masaryk a jež jest také vůdčí ideovou směrnicí celé československé politiky, nutila poskytnouti pomoci všem, kdož octnuvše se bez prostředků za hranicemi, byli vydáni nebezpečí útrap a záhuby. Druhá myšlenka, jež konec konců není než ideovou složkou první, pobízela, aby pobytu značného počtu příslušníků bývalé ruské říše bylo využito k prohloubení kulturní pospolitosti a k zachování tvůrců kulturních hodnot. Třetí žádala, aby příslušníci státu, jehož tolik synů hrdinně zahynulo v boji proti nebezpečí pangermánské hegemonie, nebyli opuštěni v dobách těžkých a zlých.

Proto, když překonány byly první obtíže konsolidační, ujala se veřejnost na podnět ministerstva zahraničních věcí akce, která by aspoň části postižených učinila pobyt za hranicemi snesitelnější. Ovšem úkol organisovati podporu pro uprchlíky a emigraci z území bývalé ruské říše bylo obtížnější, než se snad na první pohled zdá.

Emigrace nebyla především jednotná p o v a h o u p ř í č i n svého zahraničního pobytu. Skládala se:

1. největším dílem z náhodných uprchlíků, které vichřice bojů odnesla mimo a někdy i proti vůli z rodného kraje,

2. ze značné části politických emigrantů, neb těch, kteří aktivně se účastnili občanské války,

3. ze skupiny vypovězených z Ruska

4. z uprchlíků, neb bývalých válečných zajatců, nyní občanů sovětského Ruska, kteří z obavy před nemožností uživiti se ve vlasti, byli nuceni setrvati v zahraničí.

Emigrace byla i politicky různorodá a patřila — nepočítáme-li hlavní massu, více méně politicky nezainteresovanou — téměř ke všem politickým skupinám ruské říše.

Také sociálně byla rozvrstvena a skládala se ponejvíce z inteligence úřednické, umělecké a vědecké, příslušníků stavu vojenského, z dorostu inteligence, hlavně však ze sedláků (kozáků).

Byla velmi různorodá i národnostně: vedle Rusů bylo i dosti Ukrajinců, určitý počet Gruzínů, Arménů a také příslušníků jiných národů bývalé ruské říše.

Rovněž zdravotní poměry emigrace (invalidové, tuberkulosní, starci atd.) byly v určitém smyslu dělítkem.

Roztroušenost, nesoustředěnost a neorganisovanost vytvářela dělítka territoriální a místní.

Všechny tyto okolnosti spolu s početností emigrantů byly příčinou, že záhy bylo pozorovati nemožnost provésti úkol organisace pomocí veřejnosti, byť podporované i v určitých případech státem (na př. Komitét pomoci za předsednictví starosty hlavního města Prahy, podporovaný ministerstvem zahraničních věcí, akce Československého červeného kříže atd.). Ukázala se potřeba organisovati celou akci v státním měřítku. Ministerstvo zahraničních věcí ujalo se také v tomto případě iniciativy a vypracovalo plán akce, jemuž po schválení ministerskou radou byl dán pevný základ finanční a pevný bod organisační pověřením ministerstva zahraničních věcí provedením programu.

Různorodost politická, sociální, národnostní, roztroušenost, neorganisovanost a různá povaha příčin zahraničního pobytu emigrace diktovaly, aby ministerstvo zahraničních věcí ve svém plánu stanovilo úkoly, metody a konečně zásady akce.

Byly formulovány tyto úkoly:

1. Organisovati první pomoc emigrantům bez přístřeší a bez prostředků: Vytvořením nocleháren a jídelen, poskytnutím ne-

zbytných součástek oděvu, event. peněžní výpomocí a vytvořením zprostředkovatelen práce.

2. Zabezpečiti invalidy a starce a poskytnouti bezplatné léčení nemocným.

3. Umožniti dorostu inteligence dokončiti studia (případně vytvořiti některé ruské školy), umožniti literárním, uměleckým a vědeckým pracovníkům další tvůrčí práci (podporami, vydavatelskou akcí atd.); umožniti širokým vrstvám emigrace vzdělání odborné (družstevní, zemědělské, automobilové kursy atd.) a další všestranné vzdělání mimoškolní (lidová universita).

Je přirozeno, že ministerstvo zahraničních věcí nemělo možnosti provésti tak rozsáhlé organisační úkoly vlastními silami. Proto hlavní část funkcí spojených s prováděním akce přeneslo na různé organisace emigrantské, přihlížejíc k jejich odborné povaze a spokojujíc se stálou a pravidelnou jejich kontrolou, zejména po stránce politické, administrativní a finanční. Nevolilo však tuto metodu jen z důvodů praktických, nýbrž také proto, aby určitou autonomií těchto organisací dalo emigraci možnost činnosti samosprávné.

Aby zabezpečena byla nerušenost a spravedlivost akce a zůstaly nedotčeny případné státní zájmy, stanovilo ministerstvo tyto z á s a d y pomocné akce:

1. Rozhodujícím momentem pro poskytnutí podpory je potřebnost žadatele.

2. Cílem akce není jen vyživovat, nýbrž vésti k práci, hlavně duševní, a sice v takovém směru, aby podporovaní mohli se uplatnit doma ku prospěchu svého národa.

3. Při akci pomocné nesmí býti činěny rozdíly politické, národnostní neb náboženské.

4. Pomoci nesmí býti zneužíváno k akcím protirevolučním.

Ministerstvo při stanovení uvedených úkolů, metod a zásad pomocné akce bylo si, jak je zřejmo, vědomo její důležitosti jak po stránce humanní, tak v ohledu kulturním a státně politickém, mělo vždycky na zřeteli zájem národů bývalé ruské říše, především ovšem národa ruského. Proto také postupně rozšířilo svou činnost, původně omezenou výhradně na území republiky, také

na jiné státy, především na území dnešního SSSR v době, kdy jeho obyvatelstvo bylo postiženo živelní hladovou katastrofou.

Také při tomto rozšíření své činnosti řídilo se stejnými zásadami a metodami jako na území vlastním a poskytovalo pomoci bez jakýchkoliv postranních cílů politických, bez ohledu na rozdíly národnostní, náboženské a politické, jak ohroženým katastrofou hladovou, tak i těm kulturním (vědeckým) silám, které z těch či oněch důvodů potřebovaly pomoci.

Ministerstvu za mravní a jiné podpory presidenta republiky T. G. Masaryka, veřejnosti a různých spolků a organisací, podařilo se převážnou a podstatnou část akčního programu vykonati a uvésti celou akci do pevných rámců, které mu umožní — jednak umístěním části odborně vzdělaných širokých vrstev emigrantských a absolvovaných studentů na práce, jak v republice tak i v jiných státech, jednak dobrovolným návratem části emigrace do vlasti — pomocnou akci postupně omezovati a ve vhodné době, až situace to bude umožňovati, ji likvidovati.

Ministerstvo jest si vědomo ohromné i politické důležitosti této akce, jež jinak je v podstatě i v detailech nepolitická. Je přesvědčeno, že uchováním části kulturních sil národů bývalé ruské říše, zejména pak ruského, a odborným vzděláním značného počtu příslušníků širokých vrstev lidových, vykonalo velkou sociální a kulturní práci. Věří také, že toto jeho dílo bude plně oceněno ruským národem, nevyjímajíc nikoho, ani těch, kteří ať z těch či oněch důvodů a hledisek neb z neporozumění nevidí snad v této pomocné akci to, čím chce býti a čím je, totiž projevem vděčnosti tisícům ruských bojovníků za Novou Evropu, uplatněním správně pochopené myšlenky slovanské, především však splněním povinnosti, diktované ideály humanitními.

Činnost jednotlivých ústavů a organisací.

Ministerstvo zahraničních věcí rozdělilo celou pomocnou akci na tři skupiny dle toho, komu a jakým způsobem pomoc se pro-

kazuje. Do první skupiny patří uprchlíci pracující duševně, do druhé osoby zabývající se prací fysickou a do třetí byla pojata péče o invalidy, nemocné, starce, ženy práce neschopné, děti školou nepovinné a vůbec o uprchlíky, kteří nejsou schopni ani práce duševní ani fysické.

K spolupráci pro pomoc prvním dvěma skupinám byli přibráni pracovníci z řad emigrantů samých. Tak vznikla řada ruských, ukrajinských a smíšených československo-ruských a československo-ukrajinských komitétů, jež za hmotné podpory vlády a za vrchního dozoru ministerstva zahraničních věcí rozdělily mezi sebou veškerou pomocnou práci. Péči o skupinu třetí převzal Československý Červený Kříž.

Aby tato akce — jejíž význam pro kulturní a hospodářské povznesení Ruska a Ukrajiny je dalekosáhlý, jak uznává nejen česká veřejnost, nýbrž i političtí a hospodářští činitelé zahraniční — mohla býti řádně vedena a dovedena k zdárnému konci, povolila vláda ČSR značné peněžní částky.

A.

ČINNOST JEDNOTLIVÝCH ÚSTAVŮ, KOMITÉTŮ A ORGANISACÍ.

Komitét pro umožnění studia ruským studentům v Čs. republice.

Zřízení komitétu spadá do doby, kdy po obsazení Novorosijska, Oděsy a Krymu sovětskými vojsky vlny ruských emigrantů zaplavily Cařihrad a okolní země a kdy mezinárodní komitét pro pomoc Rusku počal z podnětu vrchního komisaře Dr. Nansena vyjednávati s jednotlivými státy o způsobu, jakým by se aspoň částečně dala zabezpečit existence jednotlivým skupinám této bezradné a nečinné massy uprchlíků. Tehdy československá vláda nabídla pohostinství jednak profesorské a studentské inteligenci, jednak zemědělcům a zemědělským dělníkům. Podle plánu čs. vlády měla býti poskytnuta možnost ukončiti v ČSR studia aspoň části ruské emigrantské mládeže. Spolu se studenty byla pozvána též řada ruských universitních profesorů a učenců, aby zde pokračovali ve svých pedagogických a vědeckých pracích. Ježto administrativní a finanční agenda spojená s péčí o přijíždějící studenty nemohla býti vykonávána přímo ministerstvem zahraničních věcí, byl v říjnu 1921 založen „Komitét pro umožnění studia ruských studentů v ČSR", jehož počáteční činnost omezila se na práce přípravné, zejména na úpravu III. budovy pražského městského chudobince u Sv. Bartoloměje za útulek pro ruské studenty, dále na zařizování kanceláří, skladů, kuchyně atd.

1. října 1921 bylo do péče komitétu přijato 61 studentů, kteří byli již dříve v Praze usedlí. V druhé polovici října konal se v Praze sjezd ruské studentské emigrace, a počet studentů

Svobodárna.

nalézajících se v péči komitétu, vzrostl na 196 osob, k nimž 24. října přibyla skupina 142 studentů z Cařihradu.

1. listopadu bylo již v péči komitétu 366 studentů ruských a 85 českých, kteří se přestěhovali do chudobince z „Masarykovy koleje".

5. listopadu přijela druhá a třetí skupina ruských cařihradských studentů, čítající i s ženami i dětmi 328 osob, jež byly ubytovány v nové budově zvané „Svobodárna" v Libni, najaté ministerstvem zahraničních věcí. Tak měl komitét již druhý studentský útulek, v němž byli kromě studentů ubytováni i profesoři a někteří členové správy.

Ve Svobodárně byla též upravena jedna místnost s 20 postelemi pro nemocnici.

24. listopadu přijela čtvrtá skupina studentů z Cařihradu počtem 194 osob, jež byly též ubytovány ve Svobodárně. Tou dobou bylo již 1064 studentů v péči komitétu.

19. prosince přijela pátá skupina 105 studentů z Gallipole, kteří byli umístěni v ústavu slepých na Smíchově, čímž získán byl třetí útulek pro ruské studenty. Tento útulek byl později svěřen správě česko-ukrajinského komitétu pro podporování ukrajinských studentů v ČSR, a ruští studenti, tam bydlící, byli z části přemístěni do nového útulku ve Strašnicích, z části převedeni do Brna, Bratislavy a Příbramě, neb umístěni v soukromých bytech.

1. ledna 1922 bylo v péči komitétu v Praze 1183 studentů, v Brně 53, v Bratislavě 42 a v Příbrami 41.

Ježto dosavadní tři útulky nestačily pro tehdejší a nově ještě povolané skupiny ruských studentů, zakoupila vláda ČSR ve Strašnicích budovu, jež byla přizpůsobena pro účely útulku. Do něho bylo během ledna umístěno 26 studentů ze Soluně a celá VI. skupina 280 osob z Cařihradu a v březnu 76 studentů z Tunisu. Tím bylo hromadné přibývání studentů skončeno; příjezd byl potom povolován jen jednotlivcům, jimž byla studijní podpora individuelně přislíbena.

Přes to však počet ruských studentů stále vzrůstal, počátkem února jich bylo 1457, v březnu 1575, v dubnu 1786, v květnu 1833, v červnu 1928, v červenci 1959, v srpnu 1991 a k 31. prosinci 1922 pečoval již komitét o

	studentek	studentů	celkem
v Praze	284	1705	1989
v Brně	19	347	366
v Příbrami	—	80	80
Tedy celkem v ČSR	303	2132	2435

Dolejší tabulka znázorňuje, jak postupným přijímáním nových žadatelů vzrůstal počet ruských studentů během roku 1923.

Dne 1. ledna .... 299 rus. studentek, 2126 rus. stud., celk. 2425
1. února .... 301 ..... 2121 2422

dne 1. března	314 rus. studentek,	2161 rus. stud., celk.	2475
1. dubna	380	2367	2747
1. května	382	2366	2748
1. června	384	2398	2782
1. července ..	390	2406	2796
1. srpna	388	2366	2754
1. listopadu ..	395	3790	3185
1. ledna 1924	443	2802	3245

Podpora, kterou dostávají ruští studenti od komise, dělí se na:

1. ú p l n o u, jež záleží v poskytování bytu, stravy, ošacení, léčení, učebných knih a pomůcek a placení školních a zkušebních tax. Dostává se jí hlavně studentům vyšších semestrů, pokud vykazují studijní minimum;

2. č á s t e č n o u, jež se poskytuje studentům, hlavně nižších ročníků, za stejných podmínek a zahrnuje vše výše uvedené kromě ošacení;

3. a k a d e m i c k o u, jež se udílí osobám částečně zabezpečeným a záleží v učebných a studijních pomůckách a úhradě školného a zkušebních tax; kromě toho poskytuje právo používati knihovny komitétu. Koncem školního roku 1922-23 bylo

v plné péči	2404	studentů
v částečné	262	,,
akademické	88	,,

Ježto hmotné poměry ženatých studentů byly nepoměrně horší nežli studentů svobodných požívajících podpor v téže výši (nebylo totiž možno umístiti je s rodinami ve společných útulnách a do podnájmu v pražských rodinách byli přijímáni jen na periferii města a za vysokou činži), rozhodlo se ministerstvo zahraničních věcí poskytnouti jim rodinné příplatky dle počtu členů jednotlivých rodin. Ženatí bezdětní, jejichž ženy měly možnost uhájiti svou existenci fysickou neb duševní prací, nedostávali žádných příplatků. Týž příplatek byl přiznán též studentům žijícím se svými starými, k práci úplně nezpůsobilými matkami. Na dítě do 5 let byla poskytována měsíční podpora 150 Kč, na starší 5 let 250 Kč. Stejný

Rýsovna ve „Svobodárně“.

obnos byl placen i na ženu resp. matku; pro děti starší 10 let podpora udílena nebyla.

Celkem bylo ke konci r. 1923 v péči komitétu:

89 žen studentů (nestudentek),
63 dětí do 5 let stáří,
41 dětí od 5—10 let,
33 matek studentů.

Podle bydliště byli studenti rozděleni

v Praze v útulku	„Chudobinec“	153	osoby
„	„Svobodárna“	389	„
„	„Strašnice“	233	„
„	„Říčany“	16	„
v Brně		361	„
v Příbrami		79	„

Ostatní žili v soukromých bytech.

Dle jednotlivých oborů bylo v komitétu 395 studentů zemědělských nauk (agronomů, lesních inženýrů, geometrů, zvěrolékařů), 1027 posluchačů nauk technických (elektr. mechan. stroj. inženýrů, architektů, chemiků, horních akademiků), 194 posluchačů obchodních nauk, 62 přírodovědeckých, 293 mediků a 454 posluchačů nauk humanitních (fakulta filosofická, právnická, umělecká akademie a konservatoř).

Studijní podpory udílené soukromě bydlícím v 1922 závisely od bydliště studenta a kolísaly mezi 580 až 525 Kč měsíčně.

Výlohy naturálních bytů najatých ministerstvem zahraničních věcí v útulnách činily průměrně na jednu osobu měsíčně: ve Svobodárně 184.50 Kč, v Chudobinci 76 Kč, v Říčanech 143.18 Kč, v Příbrami 130·— Kč. Útulny ve Strašnicích a Brně jsou umístěny v domech vládou zakoupených.

Kromě těchto požitků vydáváno bylo studentům ošacení podle těchto norem: 1 svrchník na dobu studia, 1 oblek na rok, 1 pracovní kalhoty a 1 klobouk na rok, 1 pár botek a nejvýše 3 páry podrážek na rok, 2 kravaty, 3 košile, 4 límce, 2 náprsenky, 3 podvlékačky, 6 párů ponožek a 6 kapesníků na rok.

Pro odlehlost jednotlivých útulků i rozptýlenost studentů v soukromých bytech, na periferiích města, nebylo možno poskytovati všem studentům naturální stravu. Jídelny byly zřízeny jen v Chudobinci a ve Strašnicích; nejvíce navštěvována byla jídelna v Chudobinci, v níž v měsíci březnu a dubnu se stravovalo 1.536 osob; v ostatních měsících byl tento počet slabší. Průměrná cena denní stravy poskytované v této jídelně jednomu studentu pohybovala se kolem 7.54 Kč, podle drahotních poměrů a počtu strávníků.

Komitét hradí za studenty též školní plat, taxy zkušební, rigorosní, promoční, poplatky imatrikulační a za návštěvu seminářů neb praktických cvičení a vydává jim všechny studijní potřeby (knihy, přednášky, učebné pomůcky) dle přesně vypracovaných seznamů potřeb pro jednotlivé fakulty a semestry.

Učebné pomůcky jsou rozděleny na spotřebitelné (tužky, barvy, tuže, pera, papír, gumy atd.) a inventární (rýsovadla, rýsovací desky, pravítka, medicinské nástroje, učebné knihy atd.). O jejich výdeji a kontrole přiměřeného používání jsou stanoveny

Hospodářská výstava v Praze 1924.
Oddělení prací ruských studujících na čs. hospodářských a odborných školách.

zvláštní předpisy a vedeny samostatné záznamy. Výdej a kontrola děje se za účasti fakultních studentských odborů zřízených při komitétu a profesorského sboru komitétu. Fakultních studentských odborů řízených profesorem a zabývajících se stavovskými záležitostmi je 13.

Do komitétu jsou přijímáni jen studenti zapsaní na československých vysokých školách, kteří nejsou hmotně zabezpečeni a nemohou získati z jiných pramenů prostředků na živobytí a studium. Výdělečné zaměstnání se jim zásadně nepovoluje; pravidelné honorované kondice může student převzíti jen s vědomím pedagogického odboru komitétu. Studenti mají povinnost věnovati všechen čas odbornému studiu a všeobecnému vzdělání, navštěvovati pravidelně přednášky a cvičení, vyhověti včas všem poža-

davkům školským a prokázati počátkem nového studijního roku do stanovené lhůty prospěch potřebný k osvobození od školného na příslušné vysoké škole.

Pro stíhání nedůstojného neb mravní pohoršení vzbuzujícího jednání studentů neb nehospodárného užívání a zlomyslného poškozování inventárních předmětů neb jiných věcí, poskytovaných studentům, jest zřízen při komitétu disciplinární soud, jehož členy jsou zástupce ministerstva zahraničních věcí, profesorského sboru, ruských studentů a ústředního svazu čes. studentů. Pořádkovými tresty jsou výstraha, důtka prostá neb veřejná, snížení požitků na určitou dobu, vyloučení ze státní péče, vykázání z území ČSR.

Pro příjem nových studentů je stanoven tento postup: Uchazeč musí podati profesorskému sboru komitétu žádost doloženou vysvědčeními o absolvování dřívějších škol immatrikulačním listem, indexem, křestním listem neb jinou listinou, prokazující jeho totožnost, a kromě toho vyplniti dotazník. Profesorský sbor dá tuto žádost prozkoumati fakultní sekcí komitétu, k níž žadatel přísluší dle zvoleného oboru studia; tato se vyjádří o akademické kvalifikaci žadatele a jeho individuelních poměrech a učiní návrh na pořadí, v kterém má býti žadatel zapsán do kandidátních seznamů. Žádost se pak vrátí profesorskému sboru, který doplní vyjádření sekce ještě poznámkami o mravních vlastnostech žadatele, míře jeho materielního zajištění atd. Profesorský sbor sestavuje seznam všech žadatelů a dává o něm rozhodnouti přijímací komisi, složené ze zástupce ministerstva zahraničních věcí, ředitele správní agendy komitétu a předsedy profesorského sboru neb jeho zástupce. Žádosti osob dosud nezapsaných na některé vysoké škole se neprojednávají. Příjem nových stipendistů řídí se zásadou, že starší ročníky dokončující studium mají přednost před mladšími, a osoby legálně do ČSR přišedší mají přednost před nelegálně přišedšími. Konečné rozhodnutí o přijetí přísluší ministerstvu zahraničních věcí.

Hospodářskou a finanční agendu komitétu vede úředník ministerstva zahraničních věcí a kontrolu hospodářství provádějí přímo účetní orgány finančního oddělení téhož ministerstva.

Během škol. roku 1922-23 bylo z komitétu propuštěno: 42 studentů pro samovolné vzdálení, 55 ukončivších studia, 73 na

Jídelna v chudobinci.

vlastní žádost, 1 na základě usnesení disciplinárního soudu, 112 pro neúspěšné studium, 15 z různých příčin administrativní cestou — 10 studentů zemřelo.

Koncem škol. roku byl přezkoušen studijní prospěch všech studentů požívajících stipendia, při čemž bylo zjištěno, že 2513 studujících vykonalo do konce října 1923 všechny předepsané zkoušky, 206 studujícím povoleny byly pozdější termíny: 74 pro jejich pozdní zápis do škol, 99 pro nemoc a 33 pro jiné, odůvodněné příčiny.

Z uvedených 55 studentů skončivších studia absolvovalo 14 ruský ústav zemědělského družstevnictví, 9 vysokou školu strojního a elektrotechnického inženýrství, 8 vys. školu chemicko-technologického inženýrství, 6 hornickou akademii, 5 ruskou právnickou fakultu, 4 vys. školu zemědělského a lesního inženýrství.

3 vys. šk. architektury a pozemního stavitelství, 3 přírodovědeckou fakultu, 2 lékařskou fakultu a 1 vys. školu zvěrolékařskou.

Z nich našlo zaměstnání v ČSR 18, do ciziny odjelo 20 (do Ruska, Rumunska, SHS, Ameriky, Francie a j.), 10 přijato bylo znovu do péče komitétu, aby jim byla umožněna příprava k další vědecké činnosti nebo k habilitaci na vys. školách, 7 prozatím nenašlo zaměstnání.

Zdravotní stav: Ambulatorní léčení studentů obstarávali tři lékaři a dva ošetřovatelé. Později, když byly založeny útulky v Ouvalech a Říčanech, byla přijata čtvrtá lékařka, jejíž úkolem byla návštěva nemocných v soukromých bytech a lékařská pomoc ve jmenovaných dvou útulnách. Lékařské ambulance byly zřízeny v Chudobinci, Svobodárně a Strašnicích.

Nemocní potřebující porady neb ošetření lékařů odborníků byli posíláni na kliniky Karlovy university neb do odborných léčebných ústavů.

Nemocní potřebující ústavního a klimatického léčení byli posíláni do všeobecné nemocnice, do léčebných ústavů a sanatoří na účet komitétu nebo na účet Československého Červeného Kříže, jemuž byla poskytnuta státní subvence. Léky byly vydávány na účet komitétu.

Nemocní potřebující vydatnější stravy dostávali ji na předpis lékařův; přilepšení skládalo se z 2 dkg kakaa, 2 vajec, 6 dkg sádla a $^1/_2$ lahve kondensovaného mléka denně, některým nemocným, potřebujícím dietní stravy, bylo placeno Kč 100.— jako relutum. Pro značný počet tuberkulosních vzrůstal počet osob požívajících zesílené stravy od měsíce k měsíci — v červenci vzrostl na 235. Mezi studenty byl značný počet invalidů a vůbec osob s fysickými defekty; komitét opatřil ve 350 případech orthopedickou obuv, brejle atd. Správa zubů a zubní operace byly konány na účet komitétu v zubní ambulatoři v Zemgoru, sjednocení ruských činitelů městských a venkovských samospráv v Praze.

Celkem možno říci, že zdravotní stav ruských studentů je špatný, značná část jich jsou fysičtí neb psychičtí invalidi, trpící následky zranění, dřívějších nemocí a prožitých strádání.

I přes nynější poměrně příznivé hmotné podmínky a stálý lékařský dohled, zlepšuje se zdraví studentů velmi zvolna, zejména

Ruští studenti v praktickém cvičení.

tam, kde jde o chronické nemoci a Tbc, jíž pražské klima neslouží. Komitét poskytoval v největší míře pomoci tuberkulosním studentům, vysílal je na venek (těžce nemocné do sanatoří), povolil jim vydatnější stravování, prodloužil lhůty k vyplnění akademického minima atd.

V druhé polovině roku 1922 převzal péči o tuberkulosní studenty Československý Červený Kříž, jenž vydržoval asi 31 tuberkulosních v sanatoriích a v srpnu zřídil na Slovensku zdravotní kolonii pro 78 studentů rekonvalescentů.

Kromě toho je mezi studenty mnoho případů těžké neurasthenie, jejíž léčení by vyžadovalo značného nákladu při malé naději na úspěch; pro tuto skupinu kromě rady k přísnému hygienickému životu a k pěstování sportu bylo možno učiniti jen velmi málo. Šest nejtěžších případů jest dosud léčeno v podolském sanatoriu.

Koncem května roku 1922 provedl Československý Červený Kříž zvláštní lékařskou komisí podrobné vyšetření zdravotního stavu všech studentů. Výsledky jeho byly tyto: Z celkového stavu 1923 studentů nacházejících se v péči komitétu bylo vyléčeno 1398, t. j. 72%; z toho bylo 30 těžkých případů tuberkulosy, vyžadujících bezodkladného léčení v sanatoriích, 150 případů počáteční Tbc a 96 podezřelých, potřebujících dalšího pozorování. Žaludečních chorob vyžadujících dietního léčení 75, očních nemocí a anomalií refrakcí očí 131. Trpících těžkou anaemií bylo 75, neurasthenií a jinými nervovými chorobami 230, osob, jimž chybí více než sedm zubů 209, osob prodělavších tyf a jiné nakažlivé nemoci 350, úplných invalidů 51.

Československo-ukrajinský komitét.

Stejnou pomoc, jakou poskytuje komitét pro umožnění studia ruským studujícím, dává ukrajinským vysokoškolským studentům Československo-ukrajinský komitét.

V létech 1920—1921 byla v Praze malá ukrajinská kolonie s nepatrným počtem studentů. Hmotné podpory dostávalo se jim tehdy od „Ukrajinské pomoci", vydržované hlavně dary z Ameriky, a pak od Americké metodistické mise v Praze, která stravovala bezplatně ve své jídelně na Letné asi 220 ukrajinských studentů. V roce 1921, kdy tyto zdroje sociální pomoci se značně ztenčily, resp. úplně zanikly, a kdy pražská kolonie ukrajinských emigrantů značně vzrostla emigranty, přišedšími z Polska, Srbska a Bulharska, hmotný stav ukrajinských studentů natolik se zhoršil, že byli vystaveni nebezpečí, že budou nuceni přerušiti studia.

Té doby rozhodlo ministerstvo zahraničních věcí — na žádost spolku „Ukrajinská studentská pomoc" a sboru ukrajinských universitních profesorů — umožniti ukrajinským studentům, aby ukončili studia v Československé Republice, a poskytnouti jim stejnou hmotnou pomoc, jaké se dostávalo studentům ruským. Výkon této pomoci byl svěřen novému komitétu (jehož předsedou byl profesor české university Dr. Bidlo, místopředsedou ukraj. univ. prof. Dr. Kolesa). Počínajíc listopadem 1921 poskytovány byly tomuto komitétu pravidelné měsíční subvence.

Knihovna a čítárna v chudobinci.

Hospodářskou a finanční agendu česko-ukrajinského komitétu vede zvláštní kancelář, již řídí úředník ministerstva zahraničních věcí. Kontrola provádí se úředníky téhož ministerstva.

Kromě poskytování hmotné pomoci z prostředků státních obstarává československo-ukrajinský komitét studentům povolení k pobytu v Československé republice, jedná za ně s příslušnými úřady v záležitostech pasových, napomáhá jim při immatrikulaci na vysokých školách a při žádostech za slevu školného, zřizuje pro ně útulny neb zaopatřuje jim byty, vymáhá jim slevu na drahách, sprostředkuje jim práci v době prázdnin atd.

Ve výboru československo-ukrajinského komitétu jsou zastoupeny: Karlova universita, ukrajinská volná universita, ústřední svaz čsl. studentstva, ukrajinská akademie, hromada, ukrajinská pomoc a ukrajinský hromadský komitét.

Pro přijímání a výluku studentů i pro rozsah a způsob udílení hmotné pomoci platí tu stejná pravidla jako pro komitét pro umožnění studia ruským studentům.

Po zahájení činnosti v měsíci listopadu 1921 pečoval čes.-ukrajinský komitét o 557 studentů; počet tento vzrůstal — v lednu bylo již 774, v dubnu 1021, v srpnu 1017 a začátkem školního

roku 1922-23 bylo v péči komitétu	1.157	stud.
během škol. roku 1922-23 bylo přijato	449	„
ke konci roku 1922-23 bylo tedy úhrnem	1.606	stud.

Ve škol. roce 1922-23 bylo propuštěno z péče:

1. pro ukončení studia	54	stud.
2. na vlastní žádost	68	„
3. neprospívajících	83	„
4. pro přechod na školy, kde studující nejsou podporováni komitétem	110	„
5. z jiných příčin	7	„
6. zemřeli	4	„
Úhrnem propuštěno	326	studentů.
Zůstalo tedy k začátku šk. roku 1923-24	1.280	stud.
Na začátku roku 1923-24 bylo nově přijato.....	150	„
Je tedy na 1923-24 (k 1. listopadu) v péči komitétu.....	1.430	studentů.

Z těchto navštěvuje různé fakulty české university v Praze 465 studentů a 49 studentek, techniku 360 studentů a 4 studentky, učitelské ústavy 21 studentů, konservatoř 10 studentů a 5 studentek, uměleckou akademii 7 studentů, brněnskou universitu 21, příbramskou horní akademii 57, zahradnickou školu v Mělníku 13, textilní školy 4, maturitní kurs v Josefově 67, hospodářskou akademii v Poděbradech 5 a maturitní kursy tamtéž 113. Komitét pečoval též o 29 běloruských posluchačů techniky.

Ruští studenti v pitevním sále.

Kromě toho komitét pečoval ještě o 10 osob, ukončivších již vysokoškolské studium a připravujících se k habilitaci, neb konajících jinou vědeckou práci. Z 54 stud. ukončivších studium je 28 doktorů práv, 8 doktorů mediciny, 1 doktor filosofie, 11 inženýrů, 3 absol. právníci, 3 absol. filosofové, 1 absolvent přírodovědecké fakulty, 1 absol. pedagogického institutu, 1 abs. vys. školy obchodní, 1 abs. hudební akademie, 1 mag. farmacie. Z nich našlo zaměstnání v ČSR 31, 16 odjelo do Haliče za povoláním, 3 odjeli do ciziny (Amerika, Dánsko, Bulharsko), 4 jsou prozatím bez zaměstnání.

Měsíční subvence na potřeby československo-ukrajinského komitétu ze státních prostředků poskytovaná činí průměrně 800.000 Kč.

Profesorský sbor při komitétu pro umožnění studia.

V září 1921, kdy byl zřízen komitét pro umožnění studia ruským studentům v Československé Republice, byla ministerstvem zahraničních věcí organisována též pomoc ruským vědeckým pracovníkům a universitním profesorům, aby mohli pokračovati v přerušené vědecké činnosti, resp. věnovati se pedagogické činnosti mezi ruskými vysokoškolskými studujícími a mladou generací vysokoškolských absolventů, připravujících se k disertacím a habilitačním pracím.

V té době byl zde poměrně malý počet ruských universitních profesorů. Tito tvořili při komitétu zvláštní samosprávný profesorský sbor, jemuž bylo ministerstvem zahraničních věcí povoleno, aby vybral mezi ruskou emigrací v Evropě vědce a profesory, jimž se pak mělo dostati povolení k vjezdu do Československé Republiky a zde hmotného zabezpečení. Při tomto výběru bylo hlavně přihlíženo k vědecké zdatnosti, avšak též k hmotným a sociálním poměrům, v nichž v tu dobu profesoři žili; později, když byla zřízena ruská právnická fakulta, byla ještě vodítkem snaha obsaditi všechny její stolice.

Původně byla hmotná pomoc omezena na 50 profesorů, později při vzrůstu počtu ruských studentů byl počet podporovaných profesorů do konce r. 1922 rozšířen na 67 osob a do konce 31. července 1923 na 94 osoby. Roztříděni byli na tři skupiny: do prvé byli zařazeni profesoři, kteří již dříve vyučovali na ruských universitách jako řádní profesoři a měli již vědecký věhlas a učitelské zásluhy; tito požívají pravidelné státní existenční podpory, jež se svou výší rovná služebním požitkům československých státních úředníků VI. neb VII. hodnostní třídy. Do této skupiny jsou zařaděni i dva členové rus. akademie nauk prof. Glubovskij a prof. Struve. Druhou skupinu tvoří mimořádní profesoři a docenti vysokých ruských škol, kteří i zde se věnují výlučně činnosti učitelské: ti dostávají pravidelnou měsíční podporu rovnající se požitkům VIII. hodnostní třídy československých státních úředníků. Třetí skupinu tvořili, kdož se chtěli věnovati vědecké činnosti,

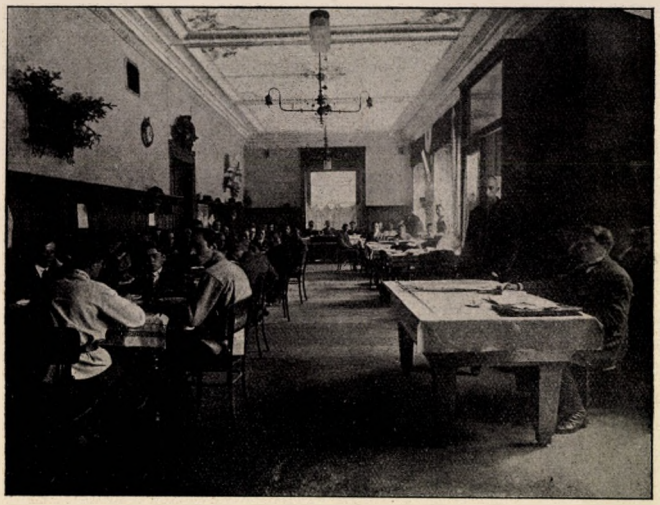

Oběd emigrantů v jídelně „Ukrajinské chaty".

avšak pro občanskou válku a pozdější emigraci museli ji hned v počátcích přerušiti — a vůbec osoby připravující se k habilitacím; tyto dostávají pravidelnou podporu rovnající se požitkům IX. hodnostní třídy státních úředníků čsl.

Cíle, jež profesorský sbor sleduje, jsou tyto:

1. Uveřejňovati práce jednotlivých členů sboru.

Pro nákladnost dosaženo bylo v 1922 a 1923 roku v tomto ohledu výsledků poměrně skrovných. Byla alespoň připravena k tisku řada vědeckých prací. Některá díla byla vysázena a některé méně nákladné a cenné práce byly vydány tiskem.

2. Pomáhati studentstvu a kontrolovati jeho studijní činnost.

V čele každé fakultní stud. sekce (jichž bylo celkem 13), byl proto jeden neb dva profesoři, kteří dávali studentům rady a směrnice ve všech studijních a akademických věcech, dále byly poří-

dány specielní kursy a přednášky, mající vztah k Rusku; tyto kursy byly pořádány na některých čsl. vysokých školách, na ruské právnické fakultě, na obchodně-účetnických kursech, v ruském institutě i v řadě spolků.

Některé z přednášek zejména v ruském institutě byly velmi četně navštěvovány českou inteligencí; značný úspěch měly též přednášky v průmyslovém oddělení rus. institutu, kde byly probírány specielní ekonomické otázky ruského průmyslu a obchodu.

V letech 1922 a 1923 bylo vykonáno asi 300 přednášek o nejrůznějších tématech.

3. Připravovati mladší profesorské adepty a pomáhati jim při jejich vědecké průpravě. I zde bylo dosaženo dobrých výsledků, a několik profesorských stipendistů složilo magisterské zkoušky (P. N. Lavický) politic. ekonomie, (M. A. Cimmermann) mezinárodní právo, (M. Šachmatov) historie ruského práva, (G. H. Michailovský) mezinárodní právo; první tři byli jmenováni soukromými docenty ruské právnické fakulty.

Celkem bylo do konce školního roku 1922-1923 podporováno 94 členů profesorského sboru komitétu, z nichž byli dva členy rus. akademie nauk — 7 doktorů — 47 řádných a mimořádných profesorů rus. universit — 15 docentů — 19 připravujících se k profesorské činnosti — 4 inženýři řídící praktická cvičení studentů.

Ruská právnická fakulta:

byla zřízena 18. května 1922. Zřízení jejímu předcházelo dlouhé přípravné jednání. Na podzim 1921, kdy přijel do Prahy značný počet ruských profesorů, byla kromě jiných fakultních komisí zřízena též právně-ekonomická komise, jejímž předsedou byl profesor Pav. Ivan. Novgorodcev, doktor státního práva, řád. prof. Moskevské university a bývalý ředitel Moskev. obch. ústavu, a tajemníkem prof. Nik. Nik. Aleksejev, mimoř. prof. Moskevského obchod. ústavu a mimoř. prof. Tavrické university. Tato komise byla později přetvořena v humanitní oddělení ruských právnických nauk v Praze. V těchto kursech byly čteny tyto přednášky: ruské ústavní a správní právo — finanční právo — rus. trestní proces —

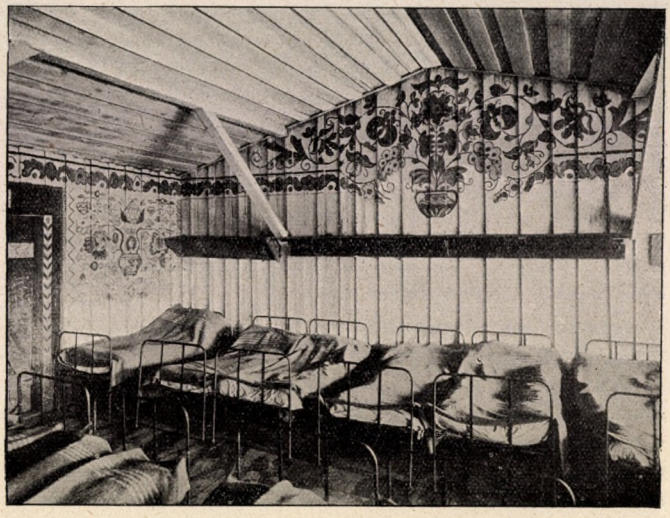

Ornamentní ozdoba stěn stanice provedená emigranty.

pojišťovací matematika — ruská historie — ruské trestní právo — český jazyk — vývoj nynější Československé republiky. Přednášky se konaly v učebnách matematického ústavu filosofické fakulty Karlovy university, v níž později byly též zahájeny první přednášky ruské právnické fakulty.

Počátkem 1922 bylo výše zmíněné humanitní oddělení rozděleno na dvě samostatné sekce: 1. právnickou a 2. historicko-filologickou, z nichž pak zejména právnická měla ty profesorské síly, jež mohly obsaditi všechny stolice normální právnické fakulty.

Proto bylo svazem ruských akademických organisací v zahraničí zahájeno přípravné jednání o zřízení ruské právnické fakulty, a když bylo dosaženo souhlasu ministerstva národní osvěty a ministerstva zahraničních věcí, zahájila právnická fakulta 18.

V. 1922 svou činnost. Prvním děkanem zvolen bývalý profesor moskevské university P. J. Novgorodcev, tajemníkem býv. prof. Tavričeské university N. N. Aleksejev. Profesory byli jmenováni: prof. A. A. Vilkov, P. J. Georgievskij, L. R. Gogel, D. D. Grimm, S. V. Zavadskij, M. N. Katkov, V. A. Kosiňskij, A. V. Maklecov, P. V. Struve, V. F. Totomianc, A. N. Fatějev, protoierej J. N. Ktitarev a docent V. J. Gurevič. Z nich je šest býv. profesorů petrohradské, 4 moskevské, 3 charkovské, 2 kijevské a 1 donské university. Na universitě působí též 4 docenti národohospodářské politiky, 2 docenti mezinárodního práva, 1 docent historie ruského práva a 1 docent finančního práva.

Fakulta má již malou vlastní ruskou právnickou knihovnu, vydává litografované přednášky a některá menší právnická díla.

Při zahájení činnosti měla ruská právnická fakulta 250 posluchačů, z nichž asi 100 přešlo z české právnické fakulty, část z české vysoké školy obchodní a zbytek z řad abiturientů středních škol, kteří československých škol dosud nenavštěvovali. 7. července 1922 převzala česká Karlova universita protektorát nad ruskou právnickou fakultou.

V profesorském sboru došlo průběhem roku k těmto změnám: Na místě prof. Gogela byl pro trestní právo jmenován prof. Timašev, dále byli připuštěni k přednáškám profesoři, vypovězení ze sovětského Ruska, A. A. Kizeveter (ruská historie) a N. A. Losskij (logika). Na uprázdněnou stolici církevního práva byl povolán prof. S. N. Bulgakov. Jako soukromí docenti byli připuštěni: K. J. Zajcev (správní právo), P. N. Savický (národohospodářská politika), M. V. Sachmatov (historie ruského práva), M. A. Cimmermann (mezinárodní právo).

Kromě toho přednášeli: prof. Anciferov (statistika), doc. Florovský (seminář z filosofie práva), prof. Trošín (soudní lékařství), p. Zenkovský (účetnictví), p. Stoilov (latina).

Koncem školního roku 1922-23 bylo přednášeno:

1. historie filosofie práva — prof. P. I. Novgorodcev, doc. V. J. Gurevič,
2. všeobecná teorie práva — prof. A. N. Fatějev,
3., 4. historie a dogma římského práva — prof. D. D. Grimm, prof. M. M. Katkov,

5. ústavní právo — prof. N. N. Aleksejev,
6. mezinárodní právo — doc. V. J. Gurevič, M. A. Cimmermann a G. N. Michajlovský,
7. správní právo — priv. doc. K. O. Zaicev,
8. církevní právo — prof. S. N. Bulgakov, soukr. doc. J. N. Ktitarev,
9., 10. občanské právo a civilní proces — prof. S. V. Zavadskij,
11. obchodní právo — prof. M. M. Katkov,
12. trestní právo — prof. A. V. Maklecov,
13. trestní řízení — prof. N. S. Timašev,
14. historie ruského práva — prof. G. V. Bernadskij, soukr. doc. M. V. Šachmatov,
15. ruská historie — prof. A. A. Kizeveter,
16. finanční právo — prof. A. A. Vilkov,
17., 18. národohospodářská politika a statistika — prof. P. I. Georgievskij, prof. V. A. Kosinskij, prof. P. B. Struve, prof. V. F. Totomianc, soukr. doc. P. N. Savickij,
19. logika — prof. N. O. Losskij,
20. soudní lékařství — prof. G. J. Trošín,
21. latinský jazyk — soukr. doc. P. N. Savický a M. V. Šachmatov a učitelé P. A. Ostrouchov a A. V. Stoilov.
22. němčina — učitel Škaff A.
23. francouzština — učitel Morel Lann a Vren,
24. účetnictví — učitel V. V. Zenkovskij,
25. tělocvik — Dr. Smotlacha.

Ministerstvo zahraničních věcí umožnilo uskutečnění ruské právnické fakulty též tím, že dalo souhlas, aby posluchači její byli ponecháni, resp. přijímáni do péče Komitétu pro umožnění studia ruských studentů, a vyhradilo si při tom jen některá omezení, platná pro přijímání posluchačů. Tím způsobem bylo přijato 224 studentů vyšších semestrů, navštěvovavších dosud českou právnickou fakultu, čímž bylo umožněno zahájiti přednášky pro všech 8 předepsaných semestrů — kromě nich bylo přijato 30 abiturientů gymnasií a 69 hospitantů. V letním semestru přednášelo se od 18. V. — 19. VIII; zkoušky se konaly od 10.—18. srpna. Přednášky byly navštěvovány velmi četně. Učebný plán ruské právnické fakulty řídí se předpisy stanovenými pro staré ruské university. Velkou závadou pravidelného chodu byl nedostatek

odborných vědeckých knih, neboť počáteční stav knihovny university činil 121 exemplářů. Tento nedostatek byl postupně odstraňován jednak knižními dary, jednak koupí nových právnických knih z prostředků komitétu, takže koncem roku knihovna tato měla již 2684 exemplářů.

Také v seminářích a při praktických cvičeních byly překonány počáteční těžkosti. Seminární cvičení byla konána z všeobecné teorie práva, z filosofie práva, ústavního práva, národohospodářství a trestního práva.

Původní stav posluchačů při zahájení činnosti právnické fakulty byl tento: řádných posluchačů 233, řádných posluchaček 21, hospitantů 41, hospitantek 9 — dohromady 304.

Koncem školního roku 1922-23 byl tento stav: řádných posluchačů 338, řádných posluchaček 48, hospitantů 139, hospitantek 42, celkem 567 osob.

Během roku zemřeli 2 posluchači, 5 dokončilo studium a z různých příčin vystoupilo 15 řádných posluchačů a 12 hospitantů.

Ukrajinská volná universita v Praze.

Ukrajinská volná universita v Praze rozvíjela se v mezích, odpovídajících jejímu mimořádnému postavení, budila zájem a byla dostatečně podporována netoliko Karlovou universitou, nýbrž i ministerstvy a vědeckými a kulturními československými organisacemi. Byla jediným střediskem ukrajinské kultury za hranicemi, a proto byla poměrně četně navštěvována ukrajinskými studenty českých vysokých škol*.

Fakulta filosofická má dvě oddělení: *A*) historicko-filologické a *B*) přírodovědecko-matematické. V oddělení *A* přednáší vědy filosofické docent Dr. Mirčuk (3 hod. týdně),

2. vědy historické: prof. Dorošenko: Dějiny ukrajinského kozáctva (4 hod. týdně), prof. Vasil Bidnov: Dějiny Záporoží (2 hod. týdně), Dějiny ukrajinské církve (3 hod. týdně), prof. Dmytro Antonovič: Ukraj. umění XIX. stol. (1 hod. týdně), dějiny ukr. divadla (2 hod. týdně), Seminář dějin umění (2 hod. týdně),

3. vědy filosofické: prof. Dr. St. Smal-Stockyj: Fonetika (3 hod. týdně), Seminář ukraj. filologie (2 hod. týdně), prof. Dr. Alexander Kolessa: Dějiny ukr. literatury XIX. stol. (2 hod. týd.), Dějiny ukrajinského jazyka (1 hod. týdně), prof. Dr. Agenov Artymovyč: Klasická filologie (3 hod. týdně).

V oddělení *B*.

Prof. Dr. Ivan Horbačevskyj: Organická chemie (4 hod. týd.), prof. Andrijevskyj: Biologii (2 hod. týd.), Zoologii (2 hod. týd.) prof. Fedor Švec: Geologii (5 hod. týd.), prof. Dr. Stefan Rudnickyj: Zeměpis Ukrajiny (2 hod. týd.), Základy fys. zeměpisu (2 hod. týdně), Geografický seminář (2 hod. týdně), Doc. Boris Matu-

* Všichni studenti ukrajinští navštěvují totiž jako řádní posluchači přednášky na českých vysokých školách, i konají na nich též předepsané zkoušky — kromě toho však jsou zapsáni též na universitě ukrajinské a poslouchají na jejích dvou fakultách — právnické a filosofické — přednášky, jež mají specielní vztah k Ukrajině.

šenko: Sociální medicina (3 hod. týdně). Na fakultě věd právních a státních přednáší: Mim. prof. R. Laščenko: Ukraj. právo (5 hod. týdně), prof. Kost. Loskyj: Římské právo (5 hod. týdně), doc. Ol. Lotockyj: Ukraj. církevní právo (3 hod. týdně), prof. Dr. St. Dnistrjanskyj: Civilní právo (5 hod. týdně), prof. Oldřich Odarčenko: Základy obchodního práva (1 hod.), prof. Dr. Vlad. Starosolskyj: Trestní právo II. část (2 hod.), prof. Otto Eichelmann: Trestní řízení (2 hod.), prof. Dr. Vlad. Starosolskyj: Politické právo II. část (3 hod.), prof. Dr. Lozynskyj: Dějiny ukraj. politické myšlenky (1 hod. týdně), prof. Eichelmann: Správní právo II. část (3 hod.), prof. Odarčenko: Finanční právo II. část (5 hod.), prof. Dr. M. Lozynskyj: Mezinárodní právo (4 hod.), mim. prof. Ol. Myciuk: Dějiny národohospodářské politiky (2 hod.), Národohospodářská teorie (2 hod.), Docent Vl. Tymošenko: Národohospod. průmyslu, II. část (1 hod.), prof. Ščerbina: Statistika (3 hod.).

Na právnické fakultě bylo zapsáno celkem 332 řádných posluchačů a tři mimořádní. Dle národností bylo: 323 Ukrajinců, 4 Češi, 1 Bělorus, 3 Židé, 1 Němec. 251 studentů bylo z Haliče, 58 z Přidněprovské Ukrajiny, 13 z Bukoviny, 1 z Kubáně, 1 z Bílé Rusi, 8 z Podkarpatské Rusi.

Na filosofické fakultě zapsáno bylo 542 studujících, z toho: 491 mužů, 51 žen — 508 řádných a 34 mimořádných posluchačů. Dle národností bylo: 518 Ukrajinců, 5 Čechů, 1 Rus, 1 Bělorus, 1 Němec a 16 Židů. Dle územní příslušnosti bylo: z Přidněprovské Ukrajiny 152, z Haliče 347, z Kubáně 3, z Bukoviny 28, z Čsl. republiky 7, z Ruska 1, z Bílé Rusi 1, z Litvy 1 a z Bessarabie 1. Na filosofické fakultě bylo 28 předmětům týdně určeno 63 hodin, na právnické 25 předmětům 53 hodin.

Vzhledem k tomu, že studující museli navštěvovati současně přednášky na české universitě a skládati tam zkoušky, možno průměrnou návštěvu přednášek na ukrajinské universitě označiti za uspokojivou.

V profesorském sboru nastaly během zimního semestru 1922-23 tyto změny:

Řádnými profesory byli jmenováni: prof. Bidnov na filosofické fakultě a prof. Odarčenko na právnické; mimořádným

Studenti a profesoři Ukrajinské hospodářské Akademie.

profesorem Alexander Šulgin na filosofické fakultě. Docenty byli jmenováni: Ol. Lotockyj. Dr. Řehoř Hankevyč, oba na právnické fakultě. Mimořádní profesoři Loskyj a Svec byli jmenováni řádnými profesory a docent Micjuk mimořádným profesorem.

Dne 21. listopadu 1922 byl slavnostně zahájen nový rok, při čemž podal zprávu o činnosti odstupující rektor prof. Dr. Alex Kolessa, a nový rektor prof. Dr. Stanislav Dnistrjanskyj měl přednášku „Nový stát".

Vydavatelská činnost Ukrajinské university prozatím se omezila na tisk přednášek a universitních příruček. V této formě bylo dosud vydáno: „Všeobecná nauka práva" prof. Dnistrjanského, „Mezinárodní právo" prof. Dra Lozynského, „Římské právo" prof. Loského, „Ukrajinské právo" prof. Laščenko, „Dějiny etiky" Dra Mirčuka. — Z universitních příruček: „Dějiny ukrajinského

práva" prof. Laščenko, „Přehled ukrajinské historiografie" prof. Dorošenka a „Všeobecná nauka práva i politiky" prof. Dra Dnistrjanského. V obou fakultách konána byla též seminární cvičení.

Na krytí běžných potřeb ukrajinské volné university poukazuje ministerstvo zahraničních věcí pravidelně měsíční subvenci 70.000 Kč, kterážto částka jest určena na úhradu personálních výloh, na zařízení universitní bibliotéky, inventáře, nájem místností atd. Nová subvence poukazuje se k výplatě teprve po přesném vyúčtování subvence předchozí.

Ukrajinská hospodářská akademie v Poděbradech

je vyšší odbornou školou s úkolem:

a) připravovati ukrajinské emigranty, aby se mohli činně súčastniti hospodářského vybudování Ukrajiny, b) činností vědeckou a pedagogickou seznámiti studenty s evropskými hospodářskými metodami v teorii i praxi, aby přispěli k obrození ukrajinského venkova.

Historie akademie sahá svým počátkem již do r. 1921, kdy tisíc ukrajinských inteligentů, zejména studentů přinucených uprchnouti ze svých domovů, uchýlilo se na půdu ČSR a sdružilo se v širokou organisaci „Ukrajinský Hromadský komitét", z níž vyšel popud k zřízení škol, kde by studenti mohli pokračovati ve studiích v duchu kultury vlastní, domácí a v jazyku mateřském.

31. ledna 1922 bylo výkonným výborem ustanoveno, aby se založila vysoká škola hospodářská v ČSR pro ukrajinskou emigraci. K realisování tohoto návrhu zřízena byla osmičlenná komise, která až do dubna 1922 vedla přípravné práce hlavně po stránce materielní a v otázkách umístění. Škola se měla původně nazývati Ukrajinský hospodářský institut. O umístění jednala komise s městy: Poděbrady, Tábor, Roudnice, Chrudim, Brno. Dohody dosaženo bylo s Poděbrady. Současně slíbena předsedovi

Ukrajinská hospodářská akademie.
Praktické cvičení z analytické chemie.

Ukrajinského Hromadského Komitétu podpora od vlády Československé republiky. Vypracované stanovy byly podány ministerstvu zemědělství 19. dubna, kde škola pojmenovaná dnešním názvem. Na to sešla se rada profesorů, které byla dána pravomoc vědecko-organisační a která zvolila si rektora (prof. J. Šovgeniv). Definitivně byla škola povolena ministerstvem zemědělství dne 16. května 1922 jako škola soukromá a 19. května byla oficielně otevřena. Vyučování započalo 22. června 1922.

Podle stanov dělí se akademie na 3 odbory (fakulty):

I. Ekonomicko-družstevní s 3 pododd.: ekonomickým, statistickým a družstevním.

II. Zemědělsko-lesní s 2 pododd.: zemědělským a lesním.

III. Zemědělsko-inženýr. s 3 pododd.: technologickým, melioračním a zeměměřickým.

Při akademii utvořeny jednoroční maturitní kursy pro žáky ukončivší aspoň 4 třídy střední školy. Akademie je spravována profesorskou radou, přednosty jsou děkani, pomoc studentům řídí „Komitét pomoci stud. akademie".

Z prvních a hlavních úkolů rady byla volba profesorů a současně přijímání studentů. O profesorská místa ucházelo se 70 učitelů, z nich dosud přijato 9 profesorů, 14 docentů, 7 lektorů a 1 assistent — dohromady 31 osob. Ze 707 studentských žádostí bylo příznivě vyřízeno 270. Plná stipendia obdrželo 196 studentů, částečná stipendia 5 studentů. Česko-ukrajinským komitétem podporováno je 34 studentů, bez stipendií 35 studentů.

Do maturitních kursů přijato 120 žáků a utvořeny pro ně 3 třídy. Žádosti ostatních 312 žadatelů zamítnuty pro nedostatek stipendií.

Ke konci školního roku 1922-23 podrobilo se zkoušce 118 žáků maturitních kursů, mezi nimi 5 externistů, z nichž obstálo 108, a to 19% s vyznamenáním, 57% jednohlasně, 20% většinou hlasů a 10 bylo reprobováno na půl roku.

Akademie byla umístěna v Poděbradech z těchto důvodů: V místě je vyšší hospodářská škola, která může propůjčiti posluchárny, laboratoře, pomůcky a pod. Umístění studujících je snazší než na př. v Praze nebo ve velkém průmyslovém městě. Město je blízko Prahy, kde bydlí část profesorů, a kde jsou potřebné knihovny, sbírky, musea atd.

Město Poděbrady vyšlo vstříc nesnázím akademie; hospodářská škola propůjčila akademii 3 posluchárny v odpoledních hodinách, měšťanská škola jednu místnost, okresní výbor bezplatně veliký sál po celý den a správa lázní dala letní internát; kromě toho pronajaty pro posluchárny 2 sály ve dvou hotelích.

Nevyřešena je otázka laboratoří, kabinetů, knihovny, neboť hospodářská škola v Poděbradech (česká) je dosud ve stadiu vývoje a nemůže plnou měrou poskytnouti vše potřebné. Na vydržování akademie poskytla vláda 100.000 Kč měsíčně, na stipendia pro posluchače 132.000 Kč měsíčně. Kromě této peněžní subvence poskytlo různé učebné pomůcky akademii též ministerstvo zemědělství, které má také pedagogický dozor nad akademií.

Ukrajinská hospodářská akademie.
Praktické cvičení v geodesii.

Pomoc lékařskou udílí lektor akademie, doktor mediciny, a v případech, kde je třeba, místní lékař.

Komitét pomocí stud. akademie zřídil 3 internáty — 2 pro studenty a 1 pro studentky — a vede ošacovací akci. V poděbradském zámku byla zřízena pro nebydlící studenty noclehárna o 20 lůžkách. V noclehárně dává se čaj ráno a večer za denní poplatek Kč 2.—. Studující maturitních kursů mají internát s 20 lůžky ve vesnici Polabci. Denní poplatek za přebývání činí Kč 1.50. Lůžka jsou opatřena slamníkem, poduškou, prostěradlem a přikrývkou.

Studenti sdružili se v akademickou hromadu s kroužky: vydavatelským (rozšiřuje přednášky), zpěváckým, dramatickým a j.

Vytvořen také kooperativ pro profesory i studenty.

V roce 1923 byla akademie osamostatněna a značně rozšířena.

Byla zavedena řada nových přednášek na všech odd. akademie, byl změněn počet pododdělení a zvýšen také stav lektorů. Profesorský sbor byl rozmnožen o profesora práva civilního a obchodního, finanční vědy, obchodní aritmetiky, zoologie, lesní technologie a jiných. Byli jmenováni také noví assistenti.

K různým přednáškám zvláště technického rázu s názornými ukázkami a praktickými cvičeními bylo pořízeno mnoho nových přístrojů (mikroskopy, různé fysické a chemické potřeby), dále modely, tabulky atd., vyhovující aspoň minimálně potřebě akademie.

Knih je velký nedostatek. Akademie sice založila si svoji vlastní bibliotéku, kterou doplňuje postupně knihami z oboru nauk základního významu, jednak periodicky vycházejícími listy, ta však nedostačuje, a v tom směru by bylo lépe pro školu, kdyby byla umístěna ve větším městě. Studenti pociťují velký nedostatek specielních příruček, které si z nízkého stipendia nemohou sami opatřiti.

Na podzim roku 1923 byl otevřen znovu první semestr, čímž počet studentů se zdvojnásobí.

Postupné přibývání semestrů bude míti za následek, že bude třeba starati se již od nynějška o profesorský dorost, o to, aby ukrajinští emigranti s vysokoškolským sice vzděláním, kteří však nemohou ještě zastávati lektorská místa, mohli se připravovati k této práci na akademii, a bude proto nutno, aby každé oddělení akademie bylo opatřeno minimálně třemi stipendiemi pro kandidáty těchto profesur.

Rozšíření akademie bude míti v zápětí nutnost rozšíření učeben, zjednání místa pro kabinety, postarání se o útulky nových studentů atd.

Pro účelné opatření všech potřeb bude ukrajinské hospodářské akademii od nového školního roku 1924-1925 poskytována zvýšená subvence 150.000 Kč měsíčně a dosavadní počet studijních stipendií bude rozšířen o 100. Maturitní kursy byly 1. září 1923 přeneseny do Prahy a zde přičleněny k ukrajinskému pedagogickému ústavu.

Ukrajinská hospodářská akademie. Přednáška z národního hospodářství.

Ruské gymnasium všeruského svazu měst v Moravské Třebové.

Ministerstvo zahraničních věcí bylo v posledních měsících roku 1921 požádáno zástupci všeruského svazu měst, aby poskytlo na čs. půdě útulek asi 500 ruským dětem soustředěným v Cařihradě v gymnasiu všeruského svazu měst, a aby jim finanční podporou umožnilo pokračovati v středoškolském studiu, přerušeném světovou a občanskou válkou.

Ministerstvo zahraničních věcí, jsouc přesvědčeno, že tímto způsobem může byti prokázána nejúčinnější pomoc Rusku, zahájilo jednání s rozhodujícími činiteli v Československé republice a

podrobné šetření o poměrech gymnasia v Cařihradě; výsledkem bylo zřízení ruského gymnasia v bývalém repatriačním táboře v Mor. Třebové.

Tam byla již 16. prosince 1921 vyslána skupina 20 dětí pražských ruských emigrantů a brzy potom i skupina ruských dětí z Cařihradu. Toto přemístění provedeno bylo ve 14 skupinách přibližně o 40—45 osobách, z nichž první přijela 24. prosince 1921, poslední 6. ledna 1922.

Tábor v Mor. Třebové má příznivé poměry klimatické i bytové. Leží na severním sklonu lesnatých pahorků, uzavírajících město Mor. Třebovou, rozložené v dolině. Tábor je vzdálen 40 minut od železniční stanice i skládá se ze zachovalých, zděných baráků, jež byly zřízeny pro účely karanténní. Ruské gymnasium obsadilo s výjimkou 5 baráků, jednoho domu a několika bytů téměř celý tábor. 30 baráků je použito pro školu, nemocnici, pro kuchyni a jídelnu, pro umývárny, pro prádelny, pro byty profesorů a administr. personál, kancelář, koupelnu, kapli, knihovnu, dílnu k opravě šatstva a prádla, pro dílny obuvnické, stolařské, knihařské a dřevorytecké.

Správa tábora nebyla hned na žádoucí výši, nebylo potřebného kancelářského a výkonného personálu; žáci musili si sami rozvážeti uhlí, štípati dříví a konati jiné běžné práce často na úkor vyučování; též kuchyňské zařízení nevyhovovalo a nebyly řídké případy, kdy příprava a rozdělování jídla protáhlo se o 3—4 hodiny nad stanovenou dobu. Tyto nedostatky byly postupně odstraňovány, a počátkem února vcházel již život gymnasia do normálních kolejí.

Styk ministerstva zahraničních věcí s gymnasiem děje se prostřednictvím stálého zástupce ministerstva zahraničních věcí, jenž na žádost ředitele gymnasia opatřuje pro gymnasium všechny potřeby in natura; vede též účetní agendu celého tábora a dozírá na jeho hospodářství.

Ve věcech pedagogické a výchovné povahy a vůbec ve věcech kulturních a osvětových je gymnasium podřízeno ministerstvu národní osvěty, jež schválilo jeho stanovy a učební program, přiznalo mu právo příslušející československým gymnasiím a převzalo odborný pedagogický dozor. Na pravidelné inspekce dojíždí do

Ukrajinská hospodářská akademie. Etnografická výstava v srpnu 1923.

gymnasia správce žižkovské reálky profesor Lakomý, který bývá přítomen zkouškám postupným, maturitním, jakož i profesorským konferencím.

V zdravotních věcech je gymnasium — které má svého lékaře — podřízeno kontrole místního okresního lékaře, jenž dozírá na dodržování předpisů školní hygieny; jeho prostřednictvím udržuje gymnasium nutný styk s ministerstvem zdravotnictví.

Hospodářství gymnasia, které, jak řečeno, řídí zástupce ministerstva zahraničních věcí, jeví se v jednotlivostech takto:

Opatřování potravin přísluší zástupci ministerstva zahraničních věcí, příprava jídel — dle norem na jednu osobu stanovených — jest svěřena výkonnému personálu gymnasia; s výjimkou jednoho dne v týdnu připravuje se masitá strava. V 7 hod. ráno do-

stávají děti bílou kávu neb kakao s chlebem. Ve 12 hod. oběd ze dvou chodů — v 5 hod. čaj s houskou — a v 8 hod. teplou večeři. Za školní rok 1922-23 bylo vydáno celkem 229.360 porcí jídel; z toho největší měsíční počet porcí připadá na srpen 20.288, nejmenší na říjen 16.686. Průměrné stravné za den a jednoho člověka činilo v měsíci lednu 10.43 Kč, v červenci 9.53 Kč a v prosinci 7.— Kč; strava byla jednotná pro žáky i učitelský a administrativní personál. Ježto počet stolovníků pohyboval se průměrně okolo 650 osob, byly příprava i rozdělování pokrmů rozděleny na dvě kuchyně resp. jídelny. Kromě stravy pravidelné bylo nutno dle direktiv lékaře poskytovati slabě živeným dětem zesílenou stravu, jež záležela v mléku, másle neb vejcích. Podvýživa dětí byla značná; o tom svědčí průměrných denních 100 porcí zesílené stravy.

Tábor obývací i školní místnosti čistí personál najatý z místních obyvatelů; běžné čištění, roznášku uhlí a otopování místností obstarává stálý kuchyňský pomocný personál.

Veliké obtíže působila s počátku otázka praní prádla. Zásoby prádla přivezeného z Carihradu byly malé a značně opotřebené a z pravidelných subvencí ministerstva zahraničních věcí poskytovaných bylo nutno opatřiti důležitější a naléhavější potřeby gymnasia, jako postelní pokrývky, ložní prádlo, školní zařízení, boty atd., proto doplnění zásob prádla bylo odkládáno na dobu pozdější.

Ježto však bylo žádoucno, aby děti střídaly prádlo co nejčastěji, bylo nutno dosíci maximální výkonnosti prádelny, a tak se stalo díky správě prádelny a 15 jí přidělených pradlen. Dle statistických záznamů bylo v roce 1922-23 v 4315 pracovních dnech vypráno 185.386 kusů prádla, což odpovídá průměrně 44 kusům na jednu pradlenu a jeden den. Všichni žáci měli při příjezdu velmi chatrné obleky, prostředky však nestačily, aby všichni byli nově oblečeni najednou. Proto bylo šatstvo objednáno postupně a dodáváno do skladiště, odkud dle potřeby vydáváno jednotlivcům. Stejně byly opatřovány a rozdávány i jiné předměty jako mýdlo, kartáče, kartáčky a prášek na zuby atd. Ve skladišti byli zaměstnáni tři zřízenci. Kontrola děla se dvojím způsobem: jednak skladiště zapisovalo druh a počet oděvních součástek vydaných

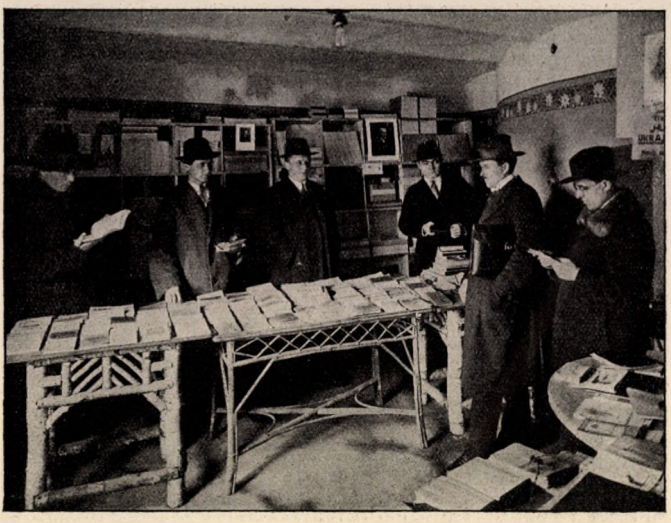

Knihkupectví vydavatelského kroužku.

pro určitý barák a koncem týdne předkládalo příslušné hlášení kanceláři, jednak vychovatelé hlásili kanceláři, jaký počet oděvních součástek rozdali žákům. Kancelář srovnávala obojí hlášení a činila příslušné záznamy v účetních knihách a v kartotéce žáků. Takto bylo dosaženo více méně rovnoměrného, postupného ošacování žáků i přesné kontroly o vydaném šatstvu. Za uplynulý rok bylo žákům vydáno celkem 5002 oděvních kusů. Dílna pro šití prádla byla spojena se skladištěm a zaměstnávala 5 švadlen; zpracovávala materiál dodávaný jí skladištěm a spravovala staré prádlo. Tělní prádlo bylo měněno jednou týdně, ložní za 14 dnů. Při počátečním nedostatku prádla omezovala se hlavní činnost dílny na vyspravení starého prádla; průměrně bylo za měsíc vyspraveno 1200 kusů tělního a ložního prádla.

Při příjezdu gymnasia nebylo skoro žádného školního a by-

tového inventáře. Nedostatky byly odstraňovány postupnými objednávkami resp. svépomocí v učebných stolařských dílnách gymnasia. Do konce roku 1922 byl inventář téměř všech místností upraven takovým způsobem, že gymnasium má dnes vše, čeho nutně potřebuje.

Již měsíc před příjezdem gymnasia jmenovalo ministerstvo zahraničních věcí pro tábor v Mor. Třebové svého zástupce, jemuž dalo k disposici menší obnos peněz k opatření nezbytně nutných předmětů a zapravení neodkladných výdajů. Na to poukázalo pro potřeby gymnasia pravidelné měsíční subvence pohybující se dle míry potřeb mezi 350.000—400.000 Kč.

Ruské gymnasium přijelo do Moravské Třebové v době klimaticky nejméně vhodné. V lednu 1922 byly ještě značné mrazy — baráky pak byly k obývání málo příhodné. Děti přijely z Turecka, kde úplně odvykly chladu a mrazu, a tato změna jevila se v jich zdraví. Tehdejší nemocnice zařízená jen na 15 lůžek byla za několik dní přeplněna a počet onemocnělých hlavně chřipkou a bronchitidou činil kolem 150 osob. Proto byl koncem ledna přeměněn na nemocnici jeden barák, spočátku o 40, později o 60 postelích, čímž bylo umožněno isolování všech nemocných. Zdravotní personál skládal se z lékaře, felčera a 2 milosrdných sester, jež nestačily obsloužiti všechny nemocné; proto bylo použito žáků 8 třídy jako dobrovolných opatrovníků. Počátkem února se objevily spalničky a spála (spála 21 případů, spalničky 12). Pro nemocné spálou byl zřízen isolovaný menší barák, nemocní spalničkami byli umístěni v městské nemocnici a později v epidemickém baráku zřízeném v táboře. Spalničky prošly bez komplikací, z osýpek byly tři případy zánětů plic a dva případy silného hnisavého zápalu středního ucha. 27. března vyskytl se případ strnutí šíje u žáka Křemenického a 5. a 8. dubna další dva případy. Všichni byli převezeni do epidemického oddělení městské nemocnice. Do tábora byl vyslán bakteriolog, který vyšetřil všechny děti, při čemž konstatoval na 30% nositelů diplokoků — následkem čehož byla v táboře vyhlášena přísná karanténa. Dalších případů nebylo, a i zmíněné tři případy prošly příznivě, jen u Křemenického zůstala ochromena levá ruka. V letních měsících vyskytlo se 22 případů osýpek a 28 případů zarděnek. Na podzim byly časté případy anginy a na

Ruské gymnasium v Moravské Třebové. Celkový pohled.

konec roku opět 8 případů spalniček, které však prošly normálně. Průměrně bylo v nemocnici 25 osob denně; úmrtí byla dvě.

Tyto počátečné nepříznivé zdravotní poměry se průběhem roku značně zlepšily. Bylo zavedeno pravidelné koupání jednou za 14 dnů, nedostatek prádla a šatstva byl též odstraněn, obuv zakoupena, v školních místnostech bylo zavedeno elektrické osvětlení, a též strava byla zlepšena; v dubnu byl zdravotní personál rozmnožen o zubního lékaře a 2 ošetřovatelky. Když byl průběhem roku pozorován vzrůst očních nemocí a slábnutí zraku, byl do tábora vyslán oční lékař, který vyšetřil děti a učinil opatření, aby nemoc se nešířila. Dětí tuberkulosních bylo zjištěno 55, což činí 9% všech žáků.

Počet a stav žáků. Původně byl povolen vjezd 556 žákům z Cařihradu. Po příjezdu gymnasia byl tento počet zvýšen na 600

žáků s podmínkou, že do gymnasia budou přijímány jen děti, žijící již v Československé republice. Fakticky přijelo z Cařihradu jen 533 žáků, k nimž se připojilo v lednu 24 dětí zdejších emigrantů, takže koncem ledna bylo celkem 557 žáků. Omeziti se na tento počet nebylo možno, ježto hmotné poměry některých emigrantských rodin byly tak těžké, že bylo nutno i během školního roku činiti výjimky z pravidla a přijímati nové, zvláštní úvahy hodné žáky, čímž celkový počet dostoupil 592 osob.

Jsou to děti obého pohlaví a nejrůznějšího věku a stavu. Většinu těchto dětí je těžko nazvati dětmi v pravém slova smyslu: téměř všechny viděly již široký svět a zakusily mnoho hoře v životě — většinou jsou to děti světové války, které nejen že viděly všechny její stinné stránky, ale dokonce zakusily její důsledky na vlastním těle.

Pro různorodost žactva bylo lze požadavky kladené na žáky škol působících za normálních poměrů jen stěží uplatniti i v tomto gymnasiu. Bylo třeba značné energie a napjetí sil učitelského a vychovatelského personálu, aby život a kázeň v gymnasiu byly přivedeny do normálních kolejí. Zejména začátky byly těžké, ježto vychovatelů byl nedostatek, a všichni z nich nebyli plně kvalifikováni k této činnosti. Pravidelně bylo ubytováno 80—86 žáků v jednom baráku o 4 pokojích; jeden pokojík byl určen pro vychovatele. Vychovatelů bylo 5, vychovatelky 3 — později byl jejich počet rozmnožen o 2 osoby, takže připadalo průměrně 55 žáků na jednoho vychovatele. Poměr žáků k žákyním byl asi 3 : 1.

Stav jednotlivých tříd koncem školního roku 1922-23 byl tento:

přípravka pro malé děti	7	hochů	7	děvčat,	dohrom.	14
„ pro starší děti	14	„	7	„	„	21
I. třída	29	„	11	„	„	40
II. „	26	„	19	„	„	45
III. „	33	„	14	„	„	47
IV.a „	26	„	20	„	„	46
IV.b „	31	„	—	„	„	31
V.a „	41	„	4	„	„	45

Ruské gymnasium v Moravské Třebové.
Ložnice v dívčím internátě.

V.b	„	.....	32 hochů	10 děvčat	dohrom.	42
VI.a	„	.....	38 „	12 „	„	50
VI.b	„	.....	33 „	13 „	„	46
VII.a	„	.....	30 „	14 „	„	44
VII.b	„	.....	46 „	— „	„	46
VIII.	„	.....	22 „	6 „	„	28
dohromady		.....	408 hochů,	137 děvčat,	dohrom.	545

Původem svým zaujímají největší % děti bývalých důstojníků, jichž je v gymnasiu 144, což odpovídá 26% všech žáků, po nich přicházejí děti kozácké 16%, úřednické 9%, děti kupců a živnostníků 12%, zemědělců 11%, statkářů 7%, profesorů 6%, práv-

níků 4%, lékařů 3%, kněží 2%, průmyslníků 2%, techniků 1%, zbytek jsou děti studentů, herců, strojníků atd.

Z dětí je v gymnasiu 194 sirotků a polosirotků, což činí více než 30% celého stavu žactva, a připočítá-li se k nim ještě 274 dětí majících rodiče v sovětském Rusku, s nimiž nemají žádného spojení, tu činí toto úhrné číslo z gymnasia vlastně převahou ústav sirotčí. Jen 116 žáků má své rodiče na blízku v Československé republice (20%), z těchto pak 44 má rodiče přímo v Moravské Třebové.

Studentské kroužky. Organisování studentských kroužků bylo povoleno ve velmi širokém měřítku a jednoletá zkušenost ukázala, že tento dřívějším ruským školám úplně neznámý, avšak v západních, zejména anglických školách uplatňovaný systém jest z nejúčinnějších prostředků mimoškolské výchovy studentstva.

Z jednotlivých studentských kroužků zasluhují zmínky:

a) Kroužek ruské mládeže, v němž se utvořily skupiny: 1. fysických pracovníků pro práce stolařské, knihařské, svíčkařské, 2. přírodopisná (sestavila celé kolekce brouků, motýlů, herbáře, terrainu atd.), 3. fotografů amatérů a 4. filatelistů.

b) Umělecký kroužek, jenž měl 318 členů a převzal organisaci sportu, přednášek, deklamací a vydávání studentského žurnálu. Kroužek vydal tři čísla almanachu „Na pouti" a dvě čísla sborníku „Probuzení", dále pořídil svépomocné slušné divadelní jeviště a provedl malby a ozdoby v hledišti divadla.

c) Dorost Červeného Kříže, jehož činnost se kryla s působností československého dorostu Červeného Kříže, jehož členem se stal v červnu 1922. Jím byla uspořádána dobročinná slavnost ve prospěch českých sirotků, jehož výnos 3.901.40 Kč byl dán dorostu Československého Červeného Kříže v Brně. Kromě toho žactvo gymnasia zřeklo se jednou ve prospěch těchže sirotků večeře.

d) Ruský kulturně-osvětový kroužek v cizině. Pečoval o čistotu a pořádek v chrámě a určoval své členy za bezplatné učitele méně nadaných žáků; tím poskytl pomoc více nežli 100 žákům. Starší jeho členové vypomáhali vychovatelům v dozoru nad dětmi. Z jeho iniciativy došlo k přednáškám prof. Levického o „mezinárodním stavu sovětského Ruska" — a o „lásce k vlasti" a prof.

Ruské gymnasium v Moravské Třebové. Nemocnice.

Jureněva „Třebovští krajané a jejich činnost". Kroužek pořádal literární večery 80 členů.

e) Kroužek milovníků chemie vznikl v polovici roku a zařídil si svépomocně malé laboratorium. V tomto pracovalo střídavě 25 žáků, kteří provedli za 4 měsíce 220 pokusů a analys. Průměrně na člena připadlo 9 pokusů.*

I knihovna měla do jisté míry ráz kroužku a stala se současně čítárnou. Práce knihovnické konalo 20 žáků VIII. třídy, kteří se střídali ve vydávání a přijímání knih, vedení katalogů a jiných záznamů a též dozírali nad zachováváním čistoty v knihovně; sami si ji vytápěli a uklízeli.

Původně knihovna měla 2500 knih, ale již v únoru 1922 byly zakoupeny další z prostředků ministerstva zahraničních věcí. Větší

* Chemie není předmětem zavedeným v gymnasiu a všechny tyto práce byly konány dobrovolně za vedení gymnasijního lékaře a inž. Cholomanova.

množství knih bylo darováno městem Ženevou, z Londýna darováno 20 anglických liber na koupi knih. Koncem roku bylo již v knihovně více než 20.000 svazků.

Návštěva knihovny byla četná a činila průměrně 2.000 osob za měsíc, nejmenší byla v květnu (1217), největší v srpnu (2538 osob).

Starší studenti jevili značný zájem o noviny, jež gymnasium dostávalo bezplatně od 10 redakcí ruských časopisů. Z českých časopisů docházely: Prager Presse, Čas, Právo Lidu, Venkov, Čsl. Republika a Národní Listy. Administrativně-finanční agendu tábora obstarává zástupce ministerstva zahraničních věcí, jenž spravuje též jeho hospodářství — zelinářskou zahradu, koně, skot, zámečnickou a stolařskou dílnu; jemu je podřízen veškeren administrativní personál gymnasia.

Hlavním orgánem gymnasia pro jeho vnitřní hospodářské, administrativní, pedagogicko-výchovné a zdravotnické záležitosti jest školní rada gymnasia a profesorský sbor. Výkonným orgánem jejich je ředitel gymnasia a jeho zástupce.

Školní rada skládala se z předsedkyně komitétu všeruského svazu měst v Československé republice pí. Žekuliny (její zást. kn. P. Dolgorukov), zást. ministerstva zahraničních věcí, zástupce ministerstva školství, ředitele gymnasia a jeho zástupce, z dvou členů profesorského sboru, lékaře gymnasia, dále z jednoho člena všeruského svazu měst a jednoho zástupce ruských akademických organisací v zahraničí. Kromě běžných záležitostí rázu pedagogicko-výchovného usnášela se též o přijímání a propouštění učitelských sil, jež předkládala k schválení ministerstvu zahraničních věcí, dále o záležitostech školního inventáře a školní hygieny.

Profesorský sbor skládal se z 35 členů, jimž předsedal ředitel gymnasia.

Konference vychovatelů byly svolávány ředitelem gymnasia od případu k případu.

Učebná část. Příjezd gymnasia z Cařihradu do Čech dál se koncem roku 1921. Přípravy k odjezdu, přejezd trvající 14 dní a konečně zařizování se na novém místě — to vše brzdilo pravidelný chod vyučování do té míry, že školní rada rozhodla se přeložiti ukončení školního roku z konce ledna na 15. března. Kromě toho

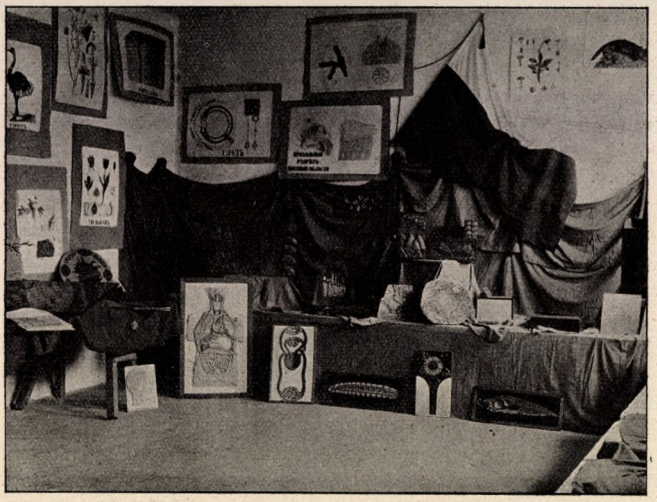

Ruské gymnasium v Moravské Třebové. Výstava učebných pomůcek.

bylo ještě nutno zříditi IX. třídu pro přípravu cařihradských abiturientů gymnasia, kteří přijeli též do Čech, k přijetí na zdejší vysoké školy. Tento kurs byl zakončen koncem února, kdy většina abiturientů byla zapsána na československých školách.

Učebná osnova gymnasia řídí se ruským středoškolským učebným programem předválečných dob, jest však přizpůsobena změněným poměrům. Kromě závazných předmětů vyučuje se v něm fakultativně jazyku anglickému, francouzskému a německému, hudbě (piano, housle) a řemeslu (obuvnictví, stolařství, knihařství a vypalování dřeva). Do počtu závazných předmětů byla pojata čeština. Hudbě byli vyučováni jen ti žáci, kteří projevili zvláštní nadání.

Řemeslu bylo vyučováno mimo učebnou dobu. Dílny — jichž výnos nestačí ke krytí výloh — byly zřízeny za tím účelem, aby

každý žák osvojil si alespoň elementární znalosti toho kterého řemesla, jež by mu v případě potřeby mohlo poskytnouti nutnou obživu. Výsledky řemeslné práce žáků byly vystaveny na mezinárodní výstavě v Ženevě a vzbudily značnou pozornost. Žáci učili se řemeslu vždy ve skupinách 6—7 osob, nejintensivněji bylo pracováno v obuvnické dílně, kde si žáci spravovali sami svoji obuv. Celkem bylo v ní provedeno 3602 různých správek.

Žačky zabývaly se jen ručními pracemi ve skupinách 9—12 osob a mimo školní vyučování. Učily se hlavně šití prádla, šatů, vyšívání a částečně též tak zv. jemným pracím (krajky, paličkování atd.).

V I.—VI. třídě bylo celkem 372 žáků, z nichž 259 obdrželo vysvědčení jako způsobilých k postupu po vyšší třídy. 246 žáků t. j. 68% propadlo; z jednoho předmětu 50 žáků t. j. 14%, ze dvou předmětů 40 žáků t. j. 11%, ze tří a více předmětů 23 žáků t. j. 7%, celkem neprospělo 113 žáků t. j. 32%.

V třídě VII. bylo 86 žáků, z nichž 84 obdrželi vysvědčení. Způsobilými uznáno 55 (65.5%), z jednoho předmětu propadlo 9 (10.7%), ze dvou 7 (8.3%), ze tří neb více předmětů 13 (15.5%).

V VIII. třídě b, c, d, e bylo 180 žáků (155 žáků 25 žákyň), vysvědčení obdrželo 174 (97%), z nich uznáno způsobilými 160 (92%), propadlo z jednoho předmětu 10 (5.8%), ze dvou předmětů 2 (1.1%), ze tří a více 2 (1.1%); nedostatečných známek bylo dáno z ruského jazyka 1, z latiny 4, z francouzštiny 1, z algebry 7, z geometrie 5, z trigonometrie 2, z fysiky 2.

V třídě VIII. A bylo 178 žáků (153 žáků, 25 žákyň), z nichž připuštěno k maturitě 170. Při maturitě obstálo s právem na zlatou medaili 18, na stříbrnou 34 — vysvědčení zralosti obdrželo 116, propadli 2. Externistů bylo k maturitě připuštěno 7 — z nich propadli 2. Maturitním zkouškám předsedal prof. F. Lakomý. Byly konány za účasti zástupce ministerstva školství a národní osvěty prof. Zpěváka.

Profesorů působilo na gymnasiu 24, vychovatelů 10, zřízenců při administrativní agendě 32.

Vyučování. Vyučování začíná ráno v 8.30 hod., odpoledne ve 2 hod. Vyučovací hodina trvá jen 50 minut.

V každé budově je vychovatel (dívky mají vychovatelku),

Ruské gymnasium v Moravské Třebové. Práce žáků.

jenž dohlíží na pravidelnou přípravu žactva a pořádek a čistotu místností i žáků v nich umístěných.

Vyučování vadí dosud nedostatek učebných pomůcek. Zejména jest citelný nedostatek přírodopisných pomůcek, není dosti map pro vyučování zeměpisu a dějepisu, není přístrojů pro fysiku, není dosti latinských autorů a málo učebnic francouzského, anglického a německého jazyka, ve vyšších třídách je nedostatek učebnic matematiky, logaritmických tabulek atd. Nedostatky tyto se postupně odstraňují. Učitelé jsou hodinami přetíženi, většina jich má 29—32 hodin týdně. Ovšem toto přetížení má také svůj původ v snaze zlepšiti svoji existenci, ježto profesoři jsou placeni podle počtu týdenních hodin.

Proto bude od nového školního roku profesorský sbor gymnasia rozšířen a jejich plat a učebné závazky budou upraveny tak, jak jest tomu u profesorů čsl. středních škol.

Další závadou v pravidelném vyučování je stálá fluktuace žactva, jíž z důvodů lidskosti dá se jen těžko čeliti, ježto otázka přijetí do gymnasia jest pro většinu uchazečů zároveň otázkou existenční. Částečně bylo tomu odpomoženo tím, že žáci, během školního roku nově přibývající, byli přijímáni jen jako hospitanti do třídy odpovídající jejich předběžnému vzdělání a později byli hromadně jako externisté podrobeni zkoušce, jež rozhodla, pro kterou třídu jsou zralí.

V celku možno — přes mimořádné obtíže, za nichž tento ruský ústav byl před krátkou dobou zřízen — prohlásiti stav gymnasia za zcela příznivý.

Ruské reformní reálné gymnasium v Praze-Strašnicích

bylo zřízeno počátkem října 1922 pražským „Zemgorem", obdrževším k tomu povolení ministerstva zahraničních věcí a ministerstva školství a národní osvěty. Původně bylo zahájeno vyučování v pěti třídách a dvou přípravkách, jež měly 4 oddělení.

Gymnasium bylo zřízeno k tomu cíli, aby bylo umožněno další vzdělání ruským dětem, ukončivším pražskou ruskou obecnou školu, a aby tyto nemusely žíti odděleně od svých rodičů. Orgány gymnasia jsou:

1. Komitét „Zemgora", jemuž přísluší vrchní správa gymnasia a dozor nad ním.

2. Profesorský sbor, jenž řídí učebně-vychovatelské záležitosti gymnasia, stanoví program, rozhoduje o přijetí a vyloučení žáků, o konání zkoušek atd. po předběžném schválení ministerstvem zahraničních věcí resp. ministerstvem národní osvěty.

3. Hospodářský komitét řídí finanční a administrativní agendu gymnasia. Jemu předsedá ředitel gymnasia. Členy jsou: 2 zástupci prof. sboru, 2 zástupci „Zemgoru", 2 zástupci rodičů, 1 ministerstva zahraničních věcí a 1 ministerstva školství a národní osvěty.

4. Komitét rodičů, jenž napomáhá prof. sboru v otázkách vý-

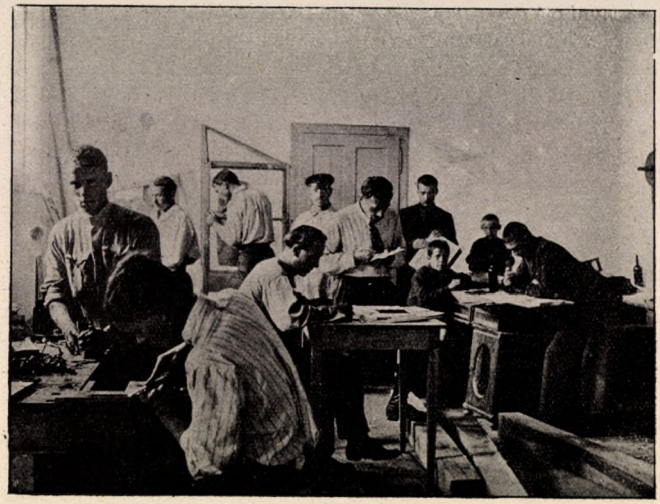

Ruské gymnasium v Moravské Třebové.
Truhlářská dílna žáků.

chovné povahy a hospodářskému komitétu v otázkách finančně hospodářských.

5. Ředitel co výkonný orgán všech usnesení komitétu Zemgora (jehož je členem) a profesor. sboru.

Učitelé a úředníci. Učitelský sbor gymnasia skládá se z ředitele, 14 učitelů, školního lékaře a 4 vychovatelů. Hospodářskou agendu vede správce gymnasia a 1 správce pensionátu. Celkem působí v gymnasiu 23 sil, jež byly jmenovány komitétem Zemgora a potvrzeny ministerstvem zahraničních věcí a ministerstvem školství a národní osvěty. Plat ředitele a profesorů hradí se ze subvence ministerstva školství a národní osvěty — plat ostatních úředníků ze subvence ministerstva zahraničních věcí.

Stav žáků. Veškeren personál je pro svůj úřad plně kvalifikován.

Nyní má gymnasium 112 žáků a 58 žákyň. Při otevření gymnasia bylo jen 60 žáků a koncem roku 1922 — 101.

Věk žáků je velmi různý od 7 — 20 roků. Žáků starších 18 let je 6. Dle národností je 110 Rusů, 21 Čechů, 2 Poláci, 35 Kalmyků, 2 Židé, pravoslavného vyznání 120, katolického 9, izraelitského 2, luteránského 3, budhistického 35, bez vyznání 1.

V mladší přípravce je 22 žáků, v starší 37, v I. třídě 26, ve II. třídě 19, ve III. třídě 30, ve IV. třídě 18, v V. třídě 18. Z těchto žáků žije 80 v gymnasijním pensionátě — ostatní žijí u svých rodičů. Žáci jsou z nejrůznějších krajů Ruska.

Vydržování gymnasia a pensionátu. Gymnasium dostává pravidelné subvence od ministerstva školství a národní osvěty a od ministerstva zahraničních věcí. Z první subvence hradí se platy učitelům a lékaři, dále výlohy na knihovnu, učebné a školní pomůcky, školní exkurse, kancelář, nájem školních místností a jejich osvětlení, otop a úklid, jakož i výlohy za nově pořízený škol. inventář.

Z prostředků ministerstva zahraničních věcí se platí služné administr. personálu, nájem, otop, osvětlení a úklid pensionátu, stravování, ošacování, léčení a jízdné žáků pensionátu. Celkový obnos učebných výloh činil do 31. prosince 1922 — 106.457 Kč. Za vydržování pensionátu, stravování a šacení žáků bylo do téže doby vydáno z prostředků ministerstva zahraničních věcí 230.129 Kč. Pro tyto účely poukazuje ministerstvo zahraničních věcí gymnasiu pravidelné súčtovatelné měsíční subvence 70.000.— Kč. Gymnasium má tři malé internáty; jeden pro 24 hochů na Zbraslavi, jeden na Hradčanech pro 22 dívky a jeden ve Strašnicích pro 35 Kalmyků. Do pensionátu přijímají se jen sirotci a polosirotci. Průměrný náklad na jedno dítě v pensionátě činí 480 Kč. Z prostředků poskytovaných ministerstvem zahraničních věcí jsou též podporováni chudí žáci gymnasia, jichž rodiče žijí v Praze. Pomoc tato záleží v pravidelném vydávání přesnídávek a příležitostném poskytování obědů, učebných knih a pomůcek, jednotlivých oděvních kusů a v léčení. Tyto výdaje činí průměrně měsíčně 24—26.000 Kč. Gymnasium je umístěno v budově měšťanské školy ve Strašnicích, tělocvik a zpěv cvičí se v Sokolovně. Pro nedostatek místností v měšťanské škole nutno některým předmětům (kalmycký jazyk, budhismus, fysika, přírodopis, kreslení

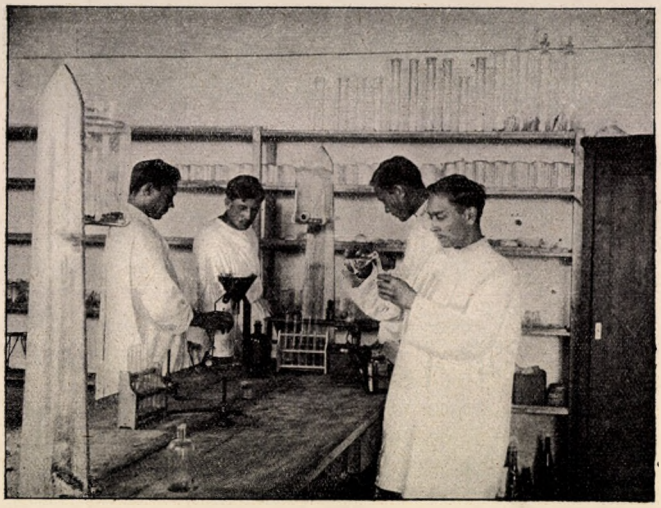

Ruské gymnasium v Mor. Třebové. Chemická laboratoř.

a latina) vyučovati v místnostech student. baráků ve Strašnicích. Ruské reformní gymnasium přibližuje se svou učební osnovou typu českých reformních reálných gymnasií. Vyučuje se v ruském jazyku, český jazyk je závazný již od prvé třídy. Kromě toho vyučuje se řeči francouzské a německé. Příštím školním rokem bude zavedeno i vyučování anglickému jazyku, žákům však bude zůstavena volba mezi anglickým a německým jazykem.

Částečné nedostatky, jež se ještě vyskytují ve výchově a vzdělání, jsou důsledky těchto příčin:

1. Vstupu nových žáků do jednotlivých tříd během celého školního roku; těžké poměry ruské emigracie a naprostá hmotná nezabezpečenost některých žadatelů byly důvodem, že noví žáci byli přijímáni po celý rok — ač bylo konstatováno, že každý takový nový žák vnáší nekázeň do třídy a brzdí pravidelný běh vyučování. Příštím škol. rokem bude i tento nedostatek odstraněn.

2. Slabé vyvinutosti jednotlivých žáků a jejich malé průpravy.

3. Malé znalosti mateřského jazyka, jmenovitě u mladších žáků; někteří z nich 3—5letým pobytem v cizině téměř úplně zapomněli ruský jazyk.

4. Mnohé děti odvykly trvalé a systematické práci (zejména starší žáci).

5. Chatrného zdraví a nepříznivých bytových poměrů žáků žijících u rodičů, přílišné vzdálenosti školy, stěsnanost v bytech, přeplněných dospělými — nemožnost vypracovati domácí úkoly.

6. Nedostatečného dozoru rodičů na domácí přípravu a chování žáka.

7. Značného nedostatku učebných knih a pomůcek, jehož příčina není ani tak v nedostatku finančních prostředků, jako spíše v naprosté nemožnosti získati tyto knihy a pomůcky.

Ruský pedagogický ústav Jana Amosa Komenského v Praze.

Byl zřízen 1. srpna 1923 a je úplně vydržován z prostředků státních. Správními jeho orgány jsou: školní rada, sbor profesorů ústavu, ředitel ústavu.

Úkolem jeho jest příprava organisátorů rus. národního školství. Proto byl učebný plán ústavu (rozpočtený na dva školní roky) sestaven tak, aby posluchači nabyli nejen všeobecných znalostí, potřebných k pedagogické činnosti, ale aby též získali znalosti, jež jsou nezbytnými k organisační a instruktorské činnosti v národním školství.

Proto prvé dva semestry jsou věnovány přednáškám všeobecného rázu, jako psychologie všeobecná, dětská a pedagogická. (Všeob. pedagogika, historie pedagogiky, slovanověda, ruská literatura, anatomie a fysiologie člověka, nové směry v přírodovědě a technice atd.)

Druhé dva semestry mají již speciální ráz — vzhledem k základnímu cíli pedagog. ústavu — t. j. výchově instruktorů učitelů. Hlavními předměty v nich jsou: školní hygiena a ochrana dětí,

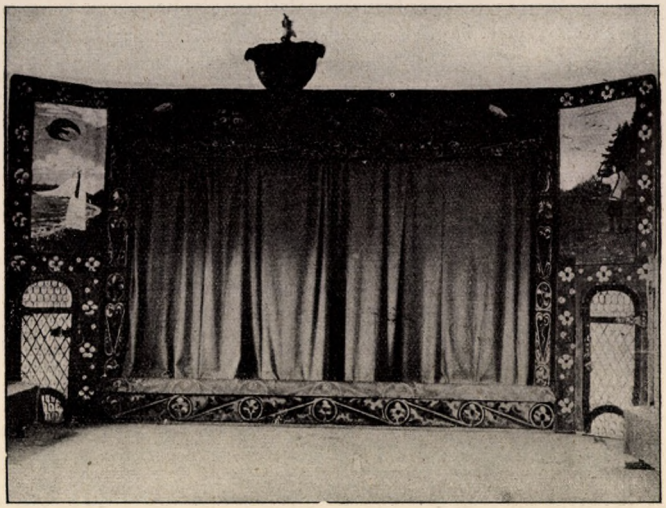

Ruské gymnasium v Moravské Třebové. Školní divadlo.

fysická výchova, systém národní výchovy v kulturních zemích, mimoškolní výchova, správa biblioték, literatura o dítěti, výchova nenormálních a mravně vadných dětí, zařízení a správa škol, školní statistika, metodika atd.

Značné místo věnováno je též praktickým cvičením (zpěv, rýsování, modelování, ruční práce a tělocvik sokolský i rytmický). Ve všech čtyřech semestrech je čeština závazným předmětem: zvláštní kurs je věnován patronu ústavu A. Komenskému a jeho pedagogické činnosti. Část letních semestrů a prázdniny mají býti věnovány výcviku v selském hospodářství, zahradnictví a chovu dobytka.

Posluchači ústavu jsou roztříděni na tři kategorie: posluchači-stipendisté, posluchači bez stipendií — a mimořádní posluchači.

Pro přijetí do prvých dvou kategorií žádá se ukončení vysoké školy a kromě toho několikaletá prakse učitelská. Osoby,

jež neukončily vysoké školy, resp. absolvovaly jen školu střední, mohou býti přijaty jen, vykáží-li se dlouholetou činností jako učitelé středních neb nižších škol. Pro mimořádné posluchače stanoveny jsou mírnější podmínky i co se týče vzdělání i učitelské prakse.

Posluchačů-stipendistů je na pedagogickém ústavě 50, nestipendistů 14 a mimořádných 24 — celkem 88.

Ředitelem ústavu je bývalý ředitel vyšších ženských kursů Lesgafta, profesor Ostrogorský; jako učitelé působí prof. N. Mogilanský, prof. V. Zenkovský, prof. Francev, prof. Kizevetter, prof. Bulgakov, prof. Iljin, prof. Lapšin, S. Jegunová, A. Bém.

Stanovy, učební osnova a prof. sbor byly schváleny výnosem ministerstva národní osvěty čís. 4187-23 ze dne 23. června 1923.

Na věcné i osobní potřeby poskytuje minist. zahranič. věcí institutu pravidelnou súčtovatelnou měsíční subvenci 55.000 Kč.

Ukrajinský vyšší pedagogický ústav.

Na stejném podkladě byl v červenci 1923 zřízen ukrajinský vyšší pedagogický ústav v Praze.

Zakladatelem ústavu je ukrajinský hromadský komitét, jenž obstarává všechny jeho správně hospodářské záležitosti, kdežto vědecko-organisační a pedagogicko-výchovné věci patří do kompetence profesorského sboru a ředitele ústavu.

Vyučování se koná v ukrajinském jazyku — český jazyk je zaveden jako závazný předmět. Vyučování na ústavu je bezplatné. 50 Ukrajincům, 5 Kubáncům a 2 Bělorusům bylo propůjčeno studijní stipendium 600 Kč měsíčně z prostředků státních. Na úhradu běžných věcných a osobních výloh ústavu poskytuje ministerstvo zahraničních věcí pravidelnou súčtovatelnou měsíční subvenci 25.000 Kč.

Doba vyučování je dvouletá a dělí se na dva kursy všeobecně vzdělávací a odborně pedagogický. Podmínky přijetí a učebný program jsou stejně jako u ruského pedagogického ústavu. Posluchači jsou též roztříděni na stipendisty, privatisty a hospitanty.

Zřízení ukrajinského pedagogického ústavu bylo schváleno ministerstvem národní osvěty, jemuž náleží též dozor.

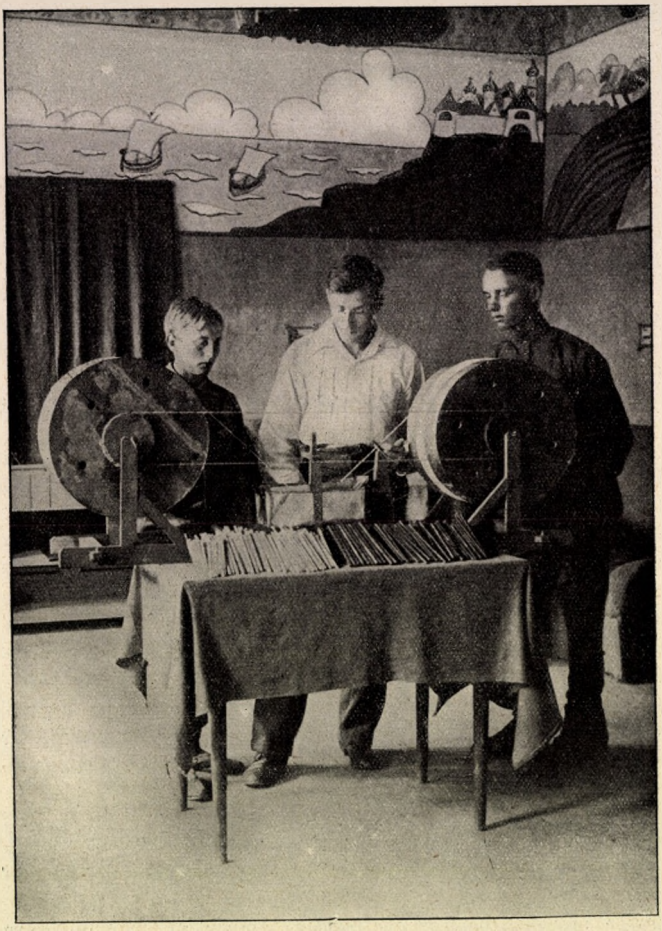

Ruské gymnasium v Moravské Třebové. Výroba svíček přístrojem konstruovaným žáky.

Ruský institut zemědělského družstevnictví v Praze.

Ministerstvo zahraničních věcí, jsouc přesvědčeno, že značnou úlohu při znovuvybudování hospodářského života v Rusku bude míti také družstevnictví, jmenovitě pak družstevnictví zemědělské, povolilo na návrh ruských a českých družstevních organisací zřízení institutu zemědělského družstevnictví a poskytlo tomuto ústavu nejnutnější hmotné prostředky.

Původně založeny byly na návrh ruského družstevního sjezdu v Praze a slovanského družstevního sjezdu svolaného ústřední jednotou hospodářských družstev v květnu 1921 t. zv. družstevní kursy, které zahájily svou činnost 1. října 1921.

Do těchto kursů bylo přijato celkem 62 posluchačů, z nichž během kursu odešlo 5, takže kurs ukončilo 57 posluchačů.

Vyučování trvalo do 15. května r. 1922, a vykonáno bylo 196 přednášek z oboru zemědělství, 175 přednášek z národního hospodářství, 151 přednášek z družstevnictví, 94 přednášek přípravného rázu a 145 přednášek z jazyků (hlavně český a německý), takže celkem bylo vykonáno 725 přednášek. Vydáno bylo pro posluchače, profesory a na učebné a administrativní účely celkem 328.300.80 Kč, ze kterých poskytnuto ruskými družstevními organisacemi 147.030 Kč, ministerstvem zahraničních věcí 53.460 Kč a od různých organisací a osob získáno 127.810.80 Kč.

Jelikož zájem o kursy stále rostl a žádostí přibývalo, rozhodl se administrativní komitét přeměniti tyto dočasné kursy na stálý družstevní institut, jehož stanovy předloženy k schválení ministerstvu zemědělství.

Po schválení stanov počalo se v druhé polovině dubna r. 1922 vyučovati dle nového programu. Do ústavu bylo přijato 56 řádných posluchačů a 10 mimořádných, jimž udělena stipendia buď přímo ministerstvem zahraničních věcí neb prostřednictvím komitétu pro umožnění studia ruským studentům. Kurs institutu rozdělen na tři semestry, a to I. od 24.-IV. do 1.-VII. s 247 přednáškami, II. od 1.-IV. do 26.-XII. s 387 přednáškami a III. od 10.-I. do 1.-VII. 1923 s 551 přednáškami, při čemž ve všech se-

Ruské gymnasium v Moravské Třebové.
Obuvnická dílna žáků.

mestrech vykonáno o selském hospodářství 394 přednášek, o družstevnictví 254 přednášek, o národním hospodářství a právu 355 přednášek, ostatních přednášek (jazyky a pod.) 212. Na stipendia vydáno ministerstvem zahraničních věcí za dobu od 24. dubna 1922 do 1. července 1923 198.990 Kč a Moskevskou Národní bankou na školní a administrativní potřeby 96.031.87 Kč.

V roce 1922 byly při institutě zřízeny 4 měsíční nižší hospodářské kursy, do kterých přijato 40 ruských zemědělců s nižším vzděláním. Na těchto kursech bylo vykonáno celkem 461 přednášek (nepočítajíc v to praktická zaměstnání), většinou o selském hospodářství a zemědělském družstevnictví.

Kursy započaly 17.-VII. a skončily 13.-XI. 1922. Absolvovalo je 36 posluchačů.

Na vydržování těchto kursů vydáno minsterstvem zahraničních věcí celkem 145.115.64 Kč.

Prakse i zde ukázala, že jest třeba rozšířiti program těchto kursů i institutu, a proto vypracovány pro rok 1923-24 a schváleny ministerstvem zemědělství nové normy. Tyto normy předpokládají, že bude vykonáno v institutu 1800 přednášek, a v nižších hospodářských kursech, které rozšířeny na 9 měsíců, 980 přednášek, hlavně o selském hospodářství a zemědělském družstevnictví. Rozpočet na vydržování 195 žáků a na školní a administrativní vydaje obou kursů vykazuje v roce 1923 potřebu 1,176.900 Kč.

Přednášky konají se ve vinohradském gymnasiu vždy od 2 do 7 hodin večer, a jejich počet v institutu činí 28 hodin týdně a v nižších hospodářských kursech 30 hodin týdně.

Přednášky konají se rusky, a přednášejícími jsou ruští agronomové a vynikající družstevníci, jednak profesoři, jednak praktikové.

Ruská automobilní a traktorní škola.

V srpnu r. 1921 zřízena byla Sjednocením ruských zemských a městských činitelů „Zemgorem" v Praze t. zv. automobilní škola, kterou do jara roku 1922 absolvovalo 90 žáků — ruských uprchlíků, obeznámivších se v těchto kursech pouze s obyčejným automobilem. Ministerstvo zahraničních věcí, jsouc přesvědčeno, že stroje, hlavně pak motory a traktory budou míti velký význam v budoucím hospodářském životě Ruska, a snažíc se vychovati z emigracie pokud možno nejvíce lidí způsobilých pro praktický život, dalo na návrh Zemgoru a za souhlasu ministerstva veřejných prací a ministerstva národní osvěty na jaře r. 1922 povolení k zřízení t. zv. automobilní a traktorní školy. Škola rozdělena na dvě oddělení a to oddělení šoférské a oddělení mechanické. Oddělení šoférské rozšířeno proti dřívějším tříměsíčním kursům na 6 měsíců a má vychovati pro praktický život způsobilé šoféry,

Ruské gymnasium v Moravské Třebové.
Kreječovská dílna žáků.

kdežto druhé oddělení tak zv. mechanické zřízeno úplně nově a má za dobu 12 měsíců vychovati montéry, kteří by za všech okolností byli schopnými jak k řízení různých motorových a hospodářských strojů, tak i k všeliké jejich opravě.

Nutno bylo tudíž zříditi potřebné dílny a opatřiti pro ně různé nářadí a zařízení. Z podnětu Zemgoru byla snaha tato velmi účinně podporována čs. těžkým průmyslem, který poskytl všechny stroje a nářadí.

České továrny (Škoda, Čechomachine, Českomoravská, Kolben a druhé) zapůjčily škole všechny nutné stroje a nářadí potřebné k zařízení dílen a zároveň 2 traktorní pluhy k bezplatnému užívání, ministerstvo národní obrany přenechalo škole na návrh ministerstva zahraničních věcí za minimální cenu 3 starší auto-

mobily ze svého automobilového parku, ministerstvo zahraničních věcí pak poskytlo měsíčně částku 95.000 Kč na vydržování 100 posluchačů uprchlíků z různých krajů Ruska a na různé administrativní a jiné školní potřeby.

Učebný plán rozdělen na část *a*) teoretickou a *b*) praktickou. V oddělení mechanickém přednáší se o 1. algebře, 2. geometrii, 3. fysice, 4. automobilu, 5. traktoru, 8. hospodářských strojích, 7. fysiologiii rostlin a zpracování půdy, 8. technologii kovů, 9. rýsování, 10. účetnictví, 11. parních strojích, 12. parních kotlech, 13. lokomobile a mlátičce. V oddělení praktickém vyučuje se praktickému užívání automobilů a traktorů v přírodě, jízdě na nich, a zámečnické a kovářské práci, nutné při opravě automobilů a traktorů, vyjímaje předměty ad *a*) 1, 2, 3 část 8, 10, 11, 12, 13.

V obou odděleních jsou posluchači vyučováni jízdě automobilem a orání na poli traktorem.

Koncem června t. r. absolvovalo školu 42 osob šoférského oddělení a 53 osob mechanického oddělení. Všichni podrobili se zkoušce z jízdy před komisí jmenovanou policejním ředitelstvím v Praze a oprávňující k jízdě automobilem v Praze.

Od srpna r. 1921 do konce června t. r. absolvovalo autotraktornou školu celkem 251 ruských uprchlíků, většinou zemědělců.

Ruská vyšší škola komunikačních techniků v Praze.

Začátkem roku 1923 zřízena byla Zemgorem a spolkem ruských inženýrů a techniků v Praze za pomoci a souhlasu ministerstva zahraničních věcí a ministerstva národní osvěty ruská železniční škola, jejíž účelem bylo vychovávati t. zv. železniční pracovníky speciálně pro ruské dráhy.

Na základě dobrozdání ostatních spolků ruských inženýrů-emigrantů, kteří dříve pracovali v Rusku v odboru ministerstva železnic a veřejných prací, ukázalo se však, že bude nutno vychovati pracovníky s vyšší kvalifikací, a to jmenovitě t. zv. komuni-

Ruské gymnasium v Moravské Třebové. Slavnost tříletého trvání gymnasia.

kační techniky, jichž při znovubudování Ruska bude velká potřeba. Po změně učebného plánu a programu nazvána škola „ruskou vyšší školou komunikačních techniků". Do školy přijato na základě veřejného kursu 40 posluchačů-uprchlíků se vzdělaním 6 tříd býv. ruských gymnasií. Žádosti byly podány celkem 102. Jelikož však učebná osnova školy vyžadovala plného středoškolského vzdělání a protože následkem světové a občanské války žáci mnoho zapomněli, bylo třeba zříditi t. zv. přípravný měsíční kurs, v kterém konán hlavně kurs matematiky a fysiky v plném rozsahu středních škol, a teprve od 1. března po provedených zkouškách bylo započato s řádným vyučováním na škole.

Podle učebného plánu schváleného ministerstvem školství a národní osvěty a ministerstvem železnic přednáší se ve škole de-

skriptivní geometrie (63 hodin), nauka o stavebním materiálu (28 hodin), technologie kovů (34 hodin), pozemní práce (76 hodin), kamenné práce (36 hodin), práce s dřevem (64 hodin), základy mechaniky (52 hodin), český jazyk (56 hodin), celkem tedy za jedno školní období 409 vyučovacích hodin.

Kromě teoretických přednášek uspořádáno bylo 9 exkursí, aby posluchači prakticky poznali, jak se provádějí práce a užívá různých materiálů.

Škola jest rozdělena na dva ročníky, a koncem každého pololetí podrobují se posluchači za dozoru ministerstva školství příslušným zkouškám.

Na vydržování žactva a na administrativní a školní potřeby školy poskytuje za souhlasu ministerstev školství a železnic ministerstvo zahraničních věcí subvenci ve výši 40.000 Kč měsíčně.

Ruské obchodně-účetnické kursy

byly zřízeny za souhlasu ministerstva školství a ministerstva zahraničních věcí dne 20. ledna 1923 a učebný jeho program byl stanoven na 10 měsíců.

Kursy mají připraviti ruský dorost pro budoucí obchodně průmyslové styky Ruska s Československem, a proto hlavní důraz klade se na tyto předměty: účetnictví, ekonomická geografie a český jazyk; kromě toho přednáší se: politická ekonomie, bankovnictví, obchodní a směnečné právo, obchodní a bankovní účetnictví, stenografie, obchodní korespondence — a praktická cvičení v účetnictví — celkem 26 hodin týdně. Ředitelem kursů je docent U. Žilajev.

Na kursech přednášejí P. A. Ostrouchov, A. V. Zenkovskij, P. N. Savickij, J. Fediev, G. Pakovskij.

Od posluchačů požaduje se absolvování střední školy. Na kursech je zapsáno 50 posluchačů majících studijní stipendium z prostředků státních (31 mužů, 19 žen) a 10 posluchačů studujících na vlastní útraty.

Ruské reálné reformní gymnasium ve Strašnicích. Budova.

Studijní stipendium stanoveno jest na 600 Kč měsíčně, z nichž dostává posluchač hotově 500 Kč a ze zbytku zaopatřuje se ošacení a školní potřeby. Celkem poskytuje se z prostředků státních pro potřeby obchodně-účetnických kursů pravidelná súčtovatelná subvence 36.800 Kč měsíčně. Kursy jsou přičleněny komitétu pro umožnění studia ruským studujícím, jenž vyplácí studijní stipendia přímo a na vlastní potřeby kursů (nájem, osvětlení, čištění, plat profesorů atd.) poskytuje řediteli jejich súčtovatelné zálohy.

Správním orgánem obchodně-účetnických kursů je sbor profesorů, jenž zařizuje všechny záležitosti učební povahy a záležitosti finančního a hospodářského rázu předkládá k schválení ministerstvu zahraničních věcí.

Průběhem každých 3 měsíců provedeny byly za přítomnosti zástupce ministerstva zahraničních věcí a ministerstva školství zkoušky všech posluchačů, jež vykázaly velmi dobrý výsledek, z něhož možno souditi na horlivost a pilnost posluchačů i na zdatnost a svědomitost profesorského sboru.

Ruští a ukrajinští studující na českých středních školách.

Ruská a ukrajinská emigrace, studující na československých středních školách, je podporována od prvé poloviny roku 1922, kdy povoleno ministerstvem zahraničních věcí několik ojedinělých stipendií. Soustavněji se rozvíjí podpora na počátku školního roku 1922-23, kdy zejména zahraniční odbor Zemědělské Jednoty v ČSR a souběžně s ní různé organisace ruské a ukrajinské v ČSR (jako sjednocení „Zemgor“, „Sjednocený Kozácký Komitét“, „Ukrajinský Hromadský komitét“ a j. starají se o umístění ruských zemědělců na odborných školách.

Jsou to zvláště školy hospodářské, jednak nižší, jako zimní školy hospodářské, rolnické školy, jednak střední a vyšší školy hospodářské. Kromě těchto poskytují se z prostředků státních studijní stipendia ruským a ukrajinským posluchačům československých škol odborných, jako vinařsko-ovocnických, košíkářských,

Ruské reformní reálné gymnasium ve Strašnicích. Internát.

mlékařských a sýrařských, zahradnických, lesnických a rybářských škol. Z jiných odvětví zastoupeny jsou vyšší školy průmyslové, umělecko-průmyslová škola, elektrotechnická, obchodní akademie, obchodní školy, speciální školy na př. horní, textilní, pivovarské vědecké ústavy, sochařské a kamenické, škola pro broušení drahokamů, potom akademie umění, státní konservatoř hudby, pěvecké školy, zemský pomologický ústav a reálky i gymnasia.

Stipendia byla udělena většinou na počátku školního roku a placena žákům prostřednictvím ředitelství škol, jež podávala ministerstvu zahraničních věcí periodické zprávy o chování a prospěchu žáků.

Podpory poskytovány ve výši existenčního minima, jednak plné Kč 660.— na měsíc, jež sníženy od 1.-I. 1923 na Kč 600.— a

od 1.-III. 1923 na Kč 500.—, poloviční Kč 330.— resp. Kč 300.— a 275.— a pak různé jako Kč 500.—, Kč 200.— a j. dle individuelních majetkových poměrů jednotlivých uchazečů.

Koncem školního roku 1922-23 podporovalo ministerstvo za hraničních věcí 306 ruských a ukrajinských středoškolských studujících na 60 čs. středních školách v různých místech ČSR.

Z toho připadá na školy hospodářské a jim podobné, žáků: 214 t. j. 69.93% a na ostatní školy žáků 92 t. j. 30.07%.

Plné stipendium obdrželo žáků	267
poloviční stipendium obdrželo žáků	32
jiných stipendií obdrželo žáků	7

Prospěch v prvních měsících škol nemohl býti valný, poněvadž žáci museli zápasiti s velkými obtížemi hlavně jazykovými, přes to však později se značně zlepšil, a dle zpráv škol vykazují posluchači tento prospěch:

1. prospěch výborný	42.76%
2. prospěch dobrý a dostatečný	55.94%
3. prospěch nedostatečný	1.30%

Návštěva škol byla řádná, chování bezúhonné.

Ministerstvo zahraničních věcí uděluje úhrnem podporu 6.341 studentům,

z toho vysokoškolským studentům	4.663
středoškolským studentům	1.678,

z nichž jest dle národní příslušnosti:

Velkorusů	3.585
Ukrajinců	2.328
Bělorusů	47
Kalmyků	34
Arménů	37
Čechů	310
celkem	6.341 osob.

B.

RUSKÉ, UKRAJINSKÉ A JINÉ POMOCNÉ ORGANISACE A KOMITÉTY.

—

Sjednocení ruských činitelů městských i venkovských samospráv „Zemgor" v Praze.

Pražská skupina bývalých ruských činitelů městských i venkovských samospráv (zkratka „Zemgor") utvořila organisaci, která jako jedna z prvních v Praze (od jara 1921) rozvinula činnost za pomoci státní, aby poskytla svým krajanům na území Československé republiky všestrannou hmotnou i duševní podporu.

Tato organisace pracuje v těchto směrech:

1. Podporuje žádosti za povolení vjezdu do ČSR, za vydání průkazů, resp. pasu pro pobyt v ČSR, pro výjezd.

2. Poskytuje hmotnou pomoc bytovou, vyživovací, ošacovací a peněžní.

3. Pomáhá prostřednictvím úřadu pro sprostředkování práce při hledání práce vůbec, organisuje dílny, artěle, svépomocné spolky atd.

4. Poskytuje pomoc právní, lékařskou a kulturně-osvětovou, organisuje pro uprchlíky knihovny, čítárny, exkurse, přednášky, kursy a pod. a doporučuje žádosti za stipendium pro studium na různých československých školách.

Výkonný orgán sjednocení t. zv. komitét dělí se proto na tyto oddíly:

1. pomoci, 2. práce, 3. osvětový, 4. právní, 5. lékařský, 6. administrativně-finanční.

V Bratislavě a Užhorodě jsou zvláštní zastupitelstva sjednocení, která v uvedené formě a rozsahu podporují ruské uprchlíky na Slovensku a v Podkarpatské Rusi.

Ad 1. Od počátku činnosti do ledna 1924 bylo zaregistrováno celkem 3201 uprchlíků, poskytnuta pomoc při žádostech o pasy a visa celkem 1208 osobám. Dále poskytována pomoc vyživovací, která jest udělována dvojí formou a to:

a) vydáváním bezplatných obědů a večeří v jídelně Zemgoru,

b) vydáváním horké vody a chleba ve společných ubikacích.

Celkem bylo 14.229 uprchlíkům uděleno 86.428 obědů a večeří v ceně 492.067.90 Kč.

Pomoc bytová poskytuje se nově přijíždějícím uprchlíkům umístěním jich v noclehárnách Zemgoru a ve výjimečných případech podporou peněžní. Pomoc tato poskytuje se přechodně jen na dobu 10 až 15 dnů, t. j. do doby, než uprchlík najde zaměstnání. K tomuto účelu vydržována jest Zemgorem noclehárna s 60 postelemi, kde se denně průměrně umístí asi 75 osob, takže použilo této pomoci celkem asi 7858 uprchlíků. Pomoc ošacovací záleží v bezplatném poskytování šatstva, prádla a obuvi osobám krajně potřebným. Poskytnuto bylo ze státní pomoci 696 obleků, 582 párů prádla a 858 různých věcí za celkový obnos 231.018.30 Kč. V září a říjnu, kdy už nebylo hotových věcí, byla poskytnuta peněžní podpora na ošacení a obuv v obnosu 3471.40 Kč. Pomoc peněžní uděluje se nuzným uprchlíkům: 1. na zaplacení celého nebo polovičního cestovného na místo práce, 2. na odjezd z území Československé republiky, 3. ve formě krátkodobých bezúročných půjček, 4. jako podpora jednou pro vždy v případech zvláštní úvahy hodných a za 5. na zaplacení fotografií pro pasy, průkazy, visa a pod.

Celkem udělena peněžní pomoc 5282 uprchlíkům sumou 235.464 Kč.

Ad 2. Oddíl práce pomáhá uprchlíkům při hledání míst, umísťuje je na práce u sedláků a řemeslníků a pod., organisuje pracovní svépomocné podniky uprchlíků a konečně poskytuje inventář buďto jednotlivcům neb různým pracovním skupinám. Oddílem práce organisováno bylo bureau práce a různé dílny, jako krejčovská, obuvnická, holičská, vazačská a jiné.

Ruské reformní reálné gymnasium ve Strašnicích. Žactvo.

Pomoc poskytnuta byla celkem asi 2490 uprchlíkům.

Ad 3. Osvětový oddíl zřizuje a vydržuje knihovny, čítárny, pořádá přednášky, exkurse a různé kursy. Knihovna byla organisována postupně, a knihy získány byly jednak dary, jednak koupí; počet knih jak vědeckých tak beletristických dosáhl výše 11.000 exemplářů; knihovnu navštěvovalo průměrně měsíčně asi 3000 osob (vyjma knih naučných a cenných byly knihy půjčovány bezplatně). Knihovna navštěvována byla jak ruskými uprchlíky, tak i československými občany.

Čítárna byla zřízena pro ruské uprchlíky jednak proto, aby mohli na místě použíti těch vědeckých knih, které pro svou vzácnost nemohou býti půjčovány domů, jednak proto, aby mohly býti učiněny přístupnými ruské časopisy vycházející za hranicemi Ruska i v Rusku a časopisy české, a aby tím byla dána ruské

emigraci možnost seznamovati se s událostmi dne a novinkami ruské i jiných literatur.

V čítárně bylo vyloženo celkem asi 60 časopisů a 20 různých měsíčníků. Průměrná měsíční návštěva vykazuje asi 2000 osob.

Osvětovým oddílem organisováno bylo asi 30 exkursí, jichž súčastnilo se asi 600 uprchlíků.

Dále organisovány byly různé specielní kursy, tak těsnopisu s 26 posluchači, anglického jazyka s 21 posluchači, českého jazyka 9 skupin se 119 posluchači, ruského jazyka — pro Čechy — 6 skupin s 52 posluchači a pod.

Na žádost a doporučení osvětového oddílu umístěno bylo v různých československých školách celkem asi 70 ruských uprchlíků, jimž jest stipendium udělováno ministerstvem zahraničních věcí prostřednictvím ředitelství příslušné školy a za souhlasu resortního ministerstva. Osvětový oddíl začal též organisovati archivy, které slibují rozvinouti se ve větší osvětové ústavy značné důležitosti.

Archivy jsou dva: 1. archiv Československa, jenž sbírá materiály, které mohou býti užitečny ruským uprchlíkům při studiu různých oborů národohospodářského života a kultury Československa, a pomůckou pro český seminář při Lidové universitě, 2. archiv emigrace, jenž sbírá všechen materiál, týkající se ruské emigrace vůbec.

Střediskem veškeré činnosti osvětové jest „Lidová universita", kde pracují nejlepší kulturní síly ruské v Republice Československé a kde konány jsou přednášky z nejrůznějších oborů, takže plně a všestranně mohou býti ukojeny kulturní a intelektuální potřeby emigrace.

Ad 4. Oddíl právní existoval do 1.-IV. 1922, potom byl zaměněn právním poradcem. Poskytoval ústní a písemné rady ruským uprchlíkům, kromě toho byla při oddíle zvláštní komise, jež studovala národohospodářské a samosprávné otázky Československé Republiky.

Ad. 5. Lékařská pomoc uděluje se ambulatorním léčením různých nemocí v lékařském kabinetě Zemgora a léčením zubů v kabinetě zubním. K práci byli povoláni lékaři, a to pro nemoci vnitřní a chirurgické ruský lékař Dr. Polosin, pro nemoci ženské

Ruské reformní reálné gymnasium ve Strašnicích. Rozdávání oběda.

a porodnictví lékařka paní Dr. Romančenko, pro dětské nemoci lékařka paní Vasiljevská, pro nemoci kožní Dr. Novák a pro zubní ambulatoř zubní lékařka Starkova. Nemocní jsou léčeni bezplatně, dostávají léky dle lékařských receptů a zlepšenou stravu buď naturálně neb v penězích. Rovněž zuby léčeny jsou bezplatně. Na počátku činnosti v r. 1921 poskytoval lékařský oddíl měsíčně pomoci asi 180 nemocným, kteryžto počet během roku 1922 stoupl přibližně na 1200 a v roce 1923 na 2000 osob měsíčně. Zubní ambulatoř navštívilo asi 350 osob měsíčně. Náklad na její potřeby činil do července 1923 asi 150.000.— Kč.

Lékařská pomoc jest poskytována uprchlíkům v souhlase s Československým Červeným Křížem, který za hmotné podpory ministerstva zahraničních věcí pečuje o nemocné, kteří potřebují

léčení nemocničního neb sanatorního (viz přiloženou zprávu Československého Červeného Kříže).

Ad 6. Oddíl administrativně-finanční, účetní a finanční vede veškerou agendu Zemgoru a předkládá svá vyúčtování s původními doklady ku prozkoumání a revisi ministerstvu zahraničních věcí (účetní oddělení).

Ukrajinský Hromadský komitét.

Stejně jako Zemgor jest organisována skupina ukrajinských veřejných pracovníků v Republice Československé „Ukrajinský Hromadský Komitét", jenž za státní podpory pomáhá ukrajinské emigraci v Republice Československé. Vedoucím a výkonným orgánem Komitétu jest jeho výkonný výbor. Komitét má tyto odbory: sekretariát, administrativně-finanční, organisační, bureau práce, pomocný, osvětový a lékařsko-sanitární. Komitétem byly zřízeny tyto ústavy: Ukrajinská hospodářská Akademie, Ukrajinský pedagogický institut, ukrajinské maturitní kursy (střední škola), ukrajinská chata (t. j. jídelna a klub), knihovna, noclehárna, ambulatoř a od října 1923 sanatorium. Během dvou let své činnosti podal výkonný výbor komitétu resp. jeho sekretariát 135 memorand, pro 1152 osob žádosti za povolení pobytu, 354 žádostí za povolení vjezdu do Československé republiky; jiných žádostí vyřídil okolo 4885 a zaregistroval celkem 4086 ukrajinských uprchlíků. Odbor organisační započal svou činnost na jaře roku 1922, prováděl registraci všech uprchlíků dle místa jich pobytu, navazoval spojení se všemi provinciálními organisacemi, pracoval na projektech, jak seznámiti československou veřejnost s životem, hospodářstvím a kulturou ukrajinského národa, pořádal různé výstavky a navazoval spojení s organisacemi druhých národů. Protože emigrace, která překročila hranice, byla bez přístřeší, byly zřízeny noclehárny v Žilině, Užhorodě a Bratislavě a poskytována pomoc ukrajinské emigraci na Slovensku prostřednictvím odbočky ukrajinského hromadského komitétu zřízené v Bratislavě. Za stejným účelem byl poslán zástupce komitétu v Podkarpatské Rusi do Užhorodu. Zřízeny byly obuvnické a krejčovské

Ruské reformní reálné gymnasium ve Strašnicích, Vnitřek internátu.

dílny v Praze a v květnu r. 1922 a 1923 účastnil se ukrajinský oddíl hospodářské výstavy v Praze, kde byly vystaveny práce statistické a diagramy bohatství Ukrajiny a ruční a domácí výrobky ukrajinské. Ve prospěch hladovějících na Ukrajině pořádán organisačním odborem koncert pod protektorátem předsedkyně Československého Červeného Kříže Dr. Alice Masarykové za spoluúčinkování českých a ukrajinských umělců, který vynesl čistých Kč 3585.—. Založen byl fond pro vydávání ukrajinských prací původních i překladů z jiných jazyků. Ustanoven byl ukrajinský právnický spolek a ukrajinský rolnický spolek. Dále byly organisovány 7-měsíční družstevní kursy pro zemědělce za spolupráce nejlepších ukrajinských profesorů a družstevníků dlících za hranicemi. Vypracován plán autotraktorních kursů pro Ukrajince, sebráno a rozesláno ukrajinským zemědělcům 11 malých knihoven o Ukra-

jině a objednány ukrajinské časopisy. Pro ukrajinskou emigraci bylo pořádáno asi 60 koncertů a různých přednášek v různých venkovských městech republiky. Odbor kupuje pro svou knihovnu různé knihy jak naučné, tak beletristické, zřídil společně s odborem lékařským sanatoř v Podkarpatské Rusi (25 postelí) a zřídil dílnu pro šití prádla studentům v Poděbradech a dětem ukrajinských uprchlíků. Odbor organisační má dvě pododdělení: pro pomoc zemědělcům a bureau práce.

Úkolem oddílu pro pomoc zemědělcům jest umísťovati ukrajinské zemědělce v československých odborných školách, zaopatřovati práce, udělovati rady nově přicházejícím zemědělcům, jakož i hmotně a morálně pomáhati zemědělcům vůbec. Taková pomoc byla poskytnuta několika stům ukrajinských zemědělců. Bureau práce umístilo asi 1361 osob na zemědělské práce, 143 osoby zaměstnalo jinými, většinou domácími pracemi. Na potřeby odboru organisačního, resp. na dílny a ústavy a organisace jím zřízené, vydáno za pomoci ministerstva zahraničních věcí celkem 150.000 Kč. Lékařsko-sanitární odbor měl tři oddělení: hygienické, lékařské a ochrany žen a dětí. Oddělení hygienické pečovalo o léčení osob stižených venerickými nemocemi, lékařské o ostatní nemocné, kteří byli léčeni ambulatorně. Všech návštěv bylo 5788, v sanatořích umístěno 77 osob, v nemocnicích 95 osob. Větších operací provedeno 14. Lékařská pomoc byla poskytována v plném kontaktu s Československým Červeným Křížem. V říjnu roku 1923 zřízena sanatoř v Kvasech na Slovensku s 25 postelemi pro tuberkulosní ukrajinské uprchlíky, kde každý nemocný může se léčiti dva až tři měsíce. Náklad na sanatoř činí Kč 12.000·— měsíčně.

Úkolem osvětového odboru bylo poskytnouti ukrajinské emigraci v Československé republice možnost buďto dokončiti středoškolské vzdělání válkou přerušené, neb pokračovati ve vzdělání na vysokých školách. Na návrh osvětového odboru Ukrajinského Hromadského komitétu byla zřízena ukrajinsko-hospodářská akademie v Poděbradech s 227 posluchači, ukrajinský pedagogický institut s 90 posluchači, maturitní kursy se 196 posluchači, a na různých československých školách, jakož i středních a nižších odborných školách bylo umístěno celkem asi 530 ukrajinských stu-

Ruské reálné reformní gymnasium ve Strašnicích. Studenti-Kalmyci.

dentů, jimž na žádost komitétu udělena ministerstvem zahraničních věcí studijní stipendia. Studentům vydáno na školní a jiné potřeby, pokud nemají stipendia přímo od ministerstva zahraničních věcí, celkem Kč 124.955.—. Za obnos Kč 8.320.— zakoupeny byly různé technické školní potřeby, které půjčovány studentům. Užívalo jich celkem 462 studentů. Kromě toho vydáno na školní potřeby pro maturitní kursy v Poděbradech Kč 5.000.—. 28 ukrajinským učencům a literátům, kteří nejsou zaměstnáni v různých školách a ústavech, zřízených neb organisovaných osvětovým odborem komitétu, poskytována podpora ve výši Kč 83.235.—. Dále zřízena odborem osvětovým knihovna, která od března t. r. převedena byla do ukrajinské chaty a přeměněna na čítárnu, které mohou používati všichni ukrajinští emigranti v Československé republice. Do 1. ledna 1924 obsahovala knihovna celkem 4500

svazků v ceně Kč 85.000.—. Kromě této knihovny zřízeny zvláštní odborné knihovny při hospodářské akademii a při pedagogickém institutu.

Konečně pořádány osvětovým odborem různé jazykové kursy, mezi nimi kurs jazyka českého, a přednášky předních učenců a veřejných činitelů ukrajinských.

Ukrajinská chata byla zřízena, aby získáno místo, kde by ukrajinská emigrace mohla ukojiti své kulturní potřeby a obdržeti lacinou stravu dle svých národních zvyklostí. Při chatě zřízena proto jídelna, čítárna a knihovna. V čítárně kromě knih beletristických a poučných jsou vyloženy časopisy ukrajinské, české, německé, běloruské a velkoruské. Čítárnu navštěvuje denně 50 až 60 uprchlíků. Uprchlíkům bez zaměstnání, nepožívajícím podpor, bylo vydáno v jídelně v době do 1. ledna 1924 celkem asi 50.000 bezplatných obědů a večeří. Ukrajinský hromadský komitét vydal za dobu své dvouleté činnosti celkem 5,521.192.20 Kč, z nichž největší část byla hrazena dotacemi poskytnutými ministerstvem zahraničních věcí, ostatní pak různými dary a sbírkami.

Zemědělská jednota československé republiky.

V listopadu r. 1921 přijelo do Republiky Československé 884 ruských zemědělců, kteří byli soustředěni v Pardubicích, kde byli péčí ministerstva zahraničních věcí a za pomoci Zemědělské Jednoty oblečeni a rozesláni do práce do zemědělských podniků v republice československé.

Československá veřejnost chovala se s počátku k této akci nedůvěřivě, a teprve po příjezdu II. transportu 1092 ruských emigrantů-zemědělců dne 10. ledna 1922 bylo pozorovati živější zájem našich zemědělských kruhů o ruskou pomocnou akci, takže ani nebylo možno vyříditi asi 30% došlých přihlášek o ruské zemědělce. Péče o tyto uprchlíky byla svěřena ministerstvem zahraničních věcí Zemědělské Jednotě.

Pokud uprchlíci nepřizpůsobili se novým poměrům a neod-

Ruské reálné reformní gymnasium ve Strašnicích. Kreslení.

počinuli si od válečných útrap, starala se Zemědělská Jednota hlavně o jejich umístění a ošacení. Teprve v měsíci květnu 1922 utvořeno při zahraničním odboru Zemědělské Jednoty ruské oddělení s těmito odbory:

1. kulturním a osvětovým, který má za úkol umísťovati schopné ruské zemědělce v československých a ruských školách zemědělských,

2. pro pořádání exkursí (na hospodářské výstavy, vzorná hospodářství, zkušební stanice) a odborných přednášek a pro šíření odborné ruské literatury,

3. pomocným, který se stará o umísťování uprchlíků na práci a poskytuje pomoc na ošacení,

4. informačním.

Osvětový odbor uspořádal: 1. Sjezd ruských zemědělců na hospodářské výstavě v Praze, jehož se súčastnilo 700 zemědělců, kteří byli stravováni a pro něž uspořádáno bylo několik odborných přednášek; o vysvětlení na výstavě pečováno několika ruskými agronomy. Od července do prosince roku 1922 bylo uspořádáno několik exkursí pro ruské zemědělce na různé krajinské výstavy a do různých vzorných hospodářství.

Na českých školách a různých kursech zemědělského rázu umístěno celkem 251 uprchlíků-zemědělců, kteří obdrželi od ministerstva zahraničních věcí stipendia, placená prostřednictvím ředitelství škol. Aby všem zemědělcům-uprchlíkům umožněno bylo seznámiti se s našimi hospodářskými metodami, byly uspořádány nedělní přednášky v jednotlivých okrscích, kdež dáno účastníkům stručné poučení o způsobu našeho obdělávání půdy a důležitosti hospodářských strojů pro zemědělství. Pomocný odbor poskytoval 2958 uprchlíkům, registrovaným v Zemědělské Jednotě podpory na cestovní výlohy a staral se o doplnění oděvních předmětů a poskytl v noclehárně Zemědělské Jednoty noclehů 5497 osobám. Do července roku 1922 dvakrát měsíčně byl posílán ruským zemědělcům časopis „Ruský zemědělec". Od 1. července 1922 přestal však časopis vycházeti, načež byl rozesílán Zemědělskou Jednotou ruským zemědělcům časopis na stroji rozmnožovaný. Od 1. prosince r. 1922 počal vycházeti ruský zemědělský čtrnáctidenník „Chutor" nákladem 2.500 exemplářů, vydávaný pod dozorem ministerstva zemědělství. Na celou akci poskytnuta v roce 1922 ministerstvem zahraničních věcí částka Kč 400.000.—.

V roce 1923 byla akce pod přímým dozorem ministerstva zemědělství podstatně rozšířena v odboru osvětovém a velká péče věnována umísťování ruských zemědělců na českých hospodářských školách nižších i vyšších a umísťování studentů na práci po dobu prázdnin. Kromě toho věnována zvýšená pozornost pořádání populárních přednášek pro zemědělce. Kromě populárních přednášek nedělních uspořádán opět i v r. 1923 zájezd 1.516 ruských zemědělců na hospodářskou výstavu, kteří byli na výstavě opět stravováni; byl též pro ně uspořádán cyklus různých odborných přednášek. Jako v r. 1922 pořádány i v r. 1923 různé exkurse na krajinské výstavy a do vzorných hospodářství, kterých se

Ruské reálné reformní gymnasium ve Strašnicích. Chemie.

súčastnilo mnoho zemědělců, umístěných na zemědělských pracích v různých okresích.

Ve školním roce 1922-23 umístěno bylo Zemědělskou Jednotou na českých zemědělských školách celkem 124 zemědělců, z nichž 33 je absolvovalo, takže pro školní rok 1923-24 jich zůstalo 91. Do konce července 1923 bylo pomocným odborem umístěno na práci 634 zemědělců a na saisonní prázdninové práce 103 ruských studentů.

Informačního materiálu spolu s časopisem „Chutor" rozesláno celkem 47.000 exemplářů. V noclehárně Zemědělské Jednoty poskytnuto uprchlíkům 6.840 noclehů. Na činnost Zemědělské Jednoty, konanou za souhlasu ministerstva zemědělství, poskytlo ministerstvo zahraničních věcí do konce srpna 1923 300.000 Kč.

Kromě uvedených velkých organisací poskytují pomoc ruským a ukrajinským uprchlíkům různé menší organisace a spolky, jako Sjednocený kozácký komitét, který byl ke konci r. 1923 likvidován a vznikl Všekozácký selsko-hospodářský svaz, Sdružení Kubánců, které pomáhá hlavně kozákům Donu, Kubáně a Těreku, dále existuje spolek ruských lékařů, spolek ukrajinských lékařů, spolek ukrajinských advokátů, spolek ruských inženýrů a techniků v Republice Československé, kterézto spolky vedou pomocnou akci ve prospěch svých stavovských příslušníků. Pro pomoc spisovatelům a žurnalistům zřízen byl ministerstvem zahraničních věcí „Komitét ruských spisovatelů a žurnalistů", který podle zvláštního řádu poskytuje pomoc ruským spisovatelům a žurnalistům v Republice Československé, pokud nemohou svou vlastní prací zajistiti si existenci. Tímto komitétem, v jehož čele stojí ruský profesor E. Ljacký, jest podporováno asi 50 ruských spisovatelů.

Kromě uvedených organisací a spolků poskytlo ministerstvo zahraničních věcí podporu ruskému moskevskému uměleckému divadlu a dávalo měsíčně podporu ruskému komornímu divadlu v Praze. Na všechny podpory pro tyto spolky a organisace vydává ministerstvo zahraničních věcí měsíčně průměrně obnos Kč 200.000.

Na celou podpůrnou akci ve prospěch ruské a ukrajinské emigrace spolu s podporou vysokoškolským studentům-emigrantům vydává minist. zahraničních věcí celkově 5,000.000.— Kč měsíčně.

Vláda Republiky Československé, přistupujíc k velmi složitému a těžkému dílu pomoci ruským a ukrajinským emigrantům, byla si vědoma ohromné odpovědnosti, kterou na sebe vzala. Vedena byla především péčí o jejich budoucnost a proto kromě dočasného hmotného zaopatření stará se hlavně o to, aby emigrantům těmto poskytnuta byla co největší možnost jednak dokončiti započatá dříve studia, jednak možnost získati teoretické a praktické vědomosti. Jediný účel, který při tom sleduje, jest, aby ruský národ po jejich návratu získal v nich spolehlivé pracovníky na poli vědy, umění, kulturního a národohospodářského života. Jsme toho mínění, že jedině tak jest možno zachrániti massy emigrace před fysickou záhubou a morálním úpadkem, a že jedině tímto způsobem máme možnost pracovati ve prospěch ruského národa k jeho kulturnímu a hospodářskému povznesení.

ZPRÁVA O ČINNOSTI

„*Stálého meziministerského výboru pro československou pomoc Rusku*".

Již koncem roku 1920 a na jaře 1921 začaly docházeti zprávy o šířícím se hladu v Rusku a v létě 1921 bylo jasno, že Rusko je postiženo novým neštěstím a že statisíce, ba miliony ruského obyvatelstva jsou odsouzeny k úžasné smrti hladem.

Světová a občanská válka v Rusku podvrátily hospodářský život této bohaté říše a ve svých následcích postihly hlavně zemědělství, jež v Rusku bylo základem všeho bytí. Staré zásoby byly přímo i nepřímo spotřebovány, plocha osevní se značně zmenšila a nastalá nebývalá sucha zničila osevy na poli a dovršila osud obyvatelstva úrodných krajů. Prostředky, jimiž mohla disponovati ruská vláda, nebyly s to, aby odvrátily katastrofu. Jedině široká akce mezinárodní mohla přinésti skutečnou a účinnou pomoc.

Z iniciativy pana presidenta republiky obrátila se vláda ČSR dne 30. července 1921 na předsedu Mezinárodního Červeného Kříže a dne 3. srpna ku všem vládám v Praze zastoupeným notou, obsahující podnět k svolání konference, na níž by organisace Červených Křížů za účastenství vlád a mezinárodních pomocných organisací mohly se usnésti na společné pomoci Rusku.

Z konference svolané do Ženevy na den 15. srpna 1921 vzešel Mezinárodní výbor pro pomoc Rusku (Comité International de Secours a la Russie), jemuž v čele byl postaven, jakožto vysoký komisař profesor Dr. Friedjof Nansen.

Vláda ČSR súčastnila se všech mezinárodních porad, jednajících o pomoci Rusku. Byla zastoupena na třetím místě sjezdu pomocné akce dětem (Congres des Ouevres de Secours aux enfants) svolané mezinárodní jednotou pro pomoc dětem do Stockholmu ve dnech 22.—26. září 1921 a na konferenci svolané z popudu Nejvyšší spojenecké rady (Conseil Supréme) mezinárodní komisí

pro pomoc Rusku, zasedající v Bruselu od 6. do 8. října 1921. Vůbec pracuje vláda v kontaktu se všemi mezinárodními institucemi pro pomoc Rusku, při tom však svou pomoc organisovala dle vlastních zkušeností, dle svých sil a prostředků.

Československá veřejnost projevila o strádající ruský lid nejživější zájem, a organisovány různé soukromé výbory pro pomocnou činnost. Největšího úspěchu dosáhl komitét pro pomoc ruským učencům, který v čele s náměstkem starosty města Prahy p. inž. Rotnáglem za vydatné podpory zvláště pana presidenta republiky a vlády poslal do Petrohradu několik vagonů potravin, ošacovacích předmětů a léků.

Aby však pomocná akce československá se netříštila a naopak, aby řádně jsouc organisována, shromáždila co nejvíce prostředků, a těmi prostředky dosáhla největšího výsledku, podnikla vláda ČSR celostátní akci.

Usnesením ministerské rady ze dne 28. června 1921 bylo pověřeno ministerstvo zahraničních věcí zahájiti pomocnou akci a projednati s ostatními ministerstvy způsob, jakým by ČSR v mezích své možnosti přispěla k zmírnění neštěstí ruského lidu.

Za tím účelem byla na den 3. srpna svolána poradní schůze zástupců ministerstev a na 9. srpna schůze ustavující, na které byl utvořen „Stálý meziministerský výbor pro čsl. pomoc Rusku" při ministerstvu zahraničních věcí, obeslaný delegáty jednotlivých ministerstev a Čs. obce legionářské. Prvním úkolem bylo provésti po celé ČSR dobrovolnou sbírku peněz, potravin a předmětů denní potřeby. V provolání k obyvatelstvu ČSR byl zdůrazněn výlučně humanní cíl čs. pomoci, která má na zřeteli jedině miliony trpících lidí, jež bez vydatné pomoci mezinárodní očekává jistá smrt.

Podle organisačního plánu, vypracovaného ministerstvem vnitra, v každém politickém okresu zřízeny „Okresní výbory pro čs. pomoc Rusku", do nichž povoláni zástupci okresní samosprávy, zástupci všech politických stran, okresních školních rad a v obcích „Místní výbory pro čs. pomoc Rusku", ze zástupců obecních výborů, všech politických stran, místních spolků s přibráním osob společensky významných.

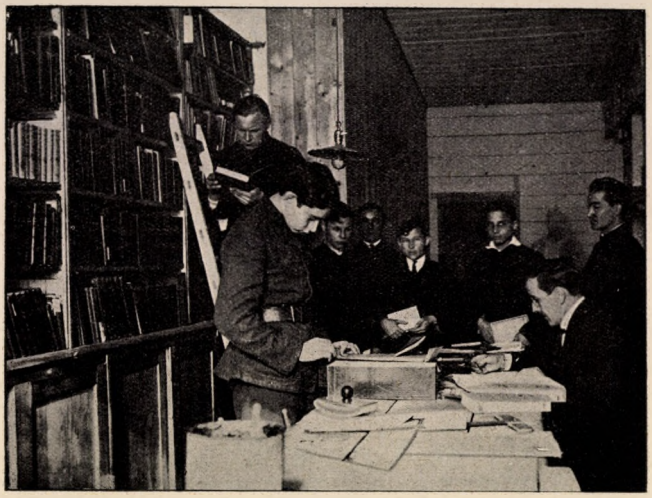

Ruské reálné reformní gymnasium ve Strašnicích. Knihovna.

V září 1921 provedena po celé ČSR veřejná sbírka peněžitá i sbírka věcí jak pomocí sběracích listin, tak sbírkou pouliční.

Výtěžek peněžitých sbírek poukázán Stálému meziministerskému výboru a výtěžek věcných sbírek odváděn důstojníkům nebo zřízencům vojenské správy, která obstarala dopravu předmětů do ústředních skladišť v Labské Týnici a v Olomouci.

Nevyčkávajíc výsledku dobrovolné akce, vláda ČSR sama položila základ pomocné akci. Ministerskou radou dne 17. listopadu 1921 byl schválen návrh zákona, jímž povolen úvěr v částce 10 milionů Kč na pomoc hladovějícím v Rusku.

Disponoval tedy Stálý meziministerský výbor ke konci roku 1921 prostředky, které mu umožnily uspíšiti nákup zboží a odeslati první transporty do Ruska.

Projednáváním příslušných otázek organisačních zabýval se Stálý meziministerský výbor ve svých schůzích 16., 23. a 30. srpna, 6. září, 12. a 22. listopadu a 13. a 30. prosince. Pro zkoumání nabídek zboží a podávání návrhů nákupu byla zřízena zvláštní nákupní komise ze zástupců ministerstva financí, zásobování, obchodu, zemědělství, zahraničních věcí a úřadu pro zahraniční obchod a jejím výkonným orgánem stanoveno ministerstvo zahraničních věcí. Komisi byly dány směrnice, hlavně pokud se týče nákupu ze státních zásob a zadávání prací konfekcionářských dělnickým a živnostenským družstvům.

Ve schůzích Stálého meziministerského výboru bylo též jednáno o dopravě dětí sirotků z hladovějících krajů Ruska a umístění jich v českých rodinách a projektu hospodářské pomoci Rusku, jak k obnově zemědělství tak k znovuzřízení továrních a živnostenských podniků, patřících čsl. příslušníkům.

Ve schůzi Stálého meziministerského výboru dne 30. prosince 1921 bylo referováno o výsledcích vyjednávání se sovětskou vládou a provedených přípravných pracích k vypravení prvního transportu, a usneseno, aby další organisace celé akce byla ponechána nákupní komisi, event. ministerstvu zahraničních věcí. Dne 15. ledna 1922 byl odeslán z Prahy první transport o 37 vagonech, obsahující cukr, hrách, kroupy, pšeno, cihlový čaj, karbolové mýdlo, dále předměty, pocházející z drobné sbírky věcné a ošacovací předměty nakoupené od Likvidačního úřadu zahraničních vojsk.

Tento transport byl poslán do Samary, aby jeho obsah byl tam odevzdán zástupci Nansenovy organisace, resp. té organisace, která již pomocnou akci v hladovějícím tamním území zahájila.

Jelikož došly zprávy o vzmáhajícím se hladu v jižní Ukrajině, rozhodnuto, aby druhý transport byl poslán do melitopolského újezdu, záporožské gubernie, kde pomocná akce pak byla organisována na základě zkušeností, získaných v samarské gubernii. Tento transport o 23 vagonech, odeslaný z Prahy dne 10. března 1922, obsahoval cukr, rýži, krupici, žitnou a pšeničnou mouku, jáhly, kroupy, těstovinu, osivo, zelinářská semena a ošacovací předměty. Část transportu byla určena pro čs. kolonisty v Kijevě a v Charkově. Následující třetí transport byl vypraven

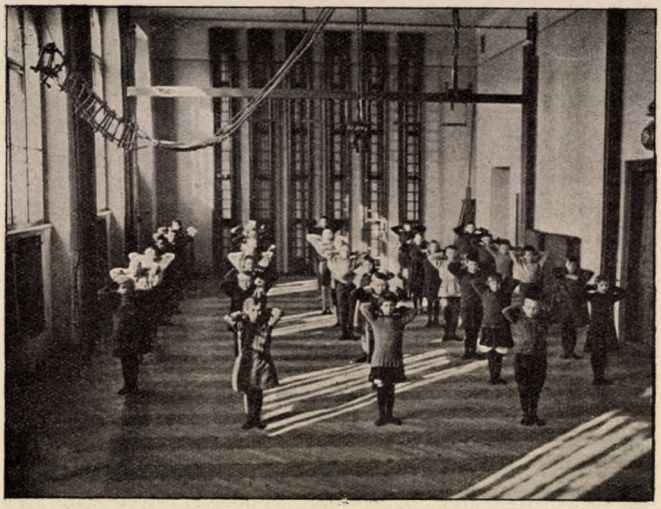

Ruské reálné reformní gymnasium ve Strašnicích. Tělocvik.

dne 30. března 1922 a byl určen k doplnění zásob čs. pomocné akce v samarské gubernii. Měl 23 vagony s obsahem žitné a pšeničné mouky, krup, rýže, tuků, kondensovaného mléka, zelenářských semen a ošacovacích předmětů, dále drobné konfekce a školních potřeb.

Čtvrtý transport o 28 vagonech byl odeslán dne 6. dubna 1922 na Ukrajinu do melitopolského újezdu. Obsah transportu byl pořízen na náklad Čs. obce legionářské, která provedla svými organisacemi samostatnou sbírku peněžitou i věcnou. Transport obsahoval cukr, tuky, kakao, žitnou mouku, pšenici, ječmen, kondensované mléko a j. potraviny. Kromě toho ze zásob státní pomocné akce byly poslány ošacovací předměty, drobná konfekce, školní potřeby a 66 beden šatstva a prádla od Čs. Červeného Kříže.

Další pátý transport byl odeslán do Samary dne 13. června 1922. Měl 26 vagonů, obsahujících cukr, tuky, rýži, hrách, kroupy, mouku žitnou a obilí, dále ošacovací předměty a j. zboží.

Část zboží byla nakoupena Čs. obcí legionářskou, ošacovací předměty (41 beden) darovány Čs. Červeným Křížem.

Poslední šestý transport o 13 vagonech byl určen pro čs. příslušníky, usídlené v městech Kijevě a Charkově, část zboží (obilí a tuky) byla poslána do Melitopolu k zajištění pomocné akce do konce srpna. Byl odeslán z Prahy 17. července 1922 a obsahoval mouku, kroupy, tuky, mléčné a masové konservy a něco ošacovacích předmětů. Každému transportu byli přiděleni průvodci, buď zřízenci ministerstva zahraničních věcí nebo legionáři.

Vydatné pomoci pro účely Stálého meziministerského výboru dostalo se od Čs. obce legionářské, která v rámci státní pomocné akce zahájila sbírky vlastní a provedla je prostřednictvím svých organisací. Sbírky setkaly se s úspěchem. Čtvrtý transport poslaný na Ukrajinu, byl pořízen výhradně z prostředků sebraných Čs. obcí legionářskou, rovněž valná část pátého a šestého transportu nakoupena na účet Obce. Sbírky věcné daly hlavně obilí, které bylo částečně rozdáno rolníkům v čs. úsecích, částečně semleto v Melitopoli.

Čs. obcí legionářskou zakoupeno 130.000 kg obilí, 140.000 kg mouky, 40.000 kg krup, 37.000 kg hrachu, 34.000 kg tuku, kondensovaného mléka 150 beden, konserv masových 6.528 krabic, 15.000 kg cukru a 5420 kg kakaa.

Sbírky vynesly celkem	Kč	2,802.168.—
Vydáno bylo na koupi potravin, obilí	,,	2,440.324.—
na režii, služné, cestovní diety a organisační výlohy	,,	182.994.—
Zůstatek k 31.-XII. 1922	Kč	178.850.—

odevzdán Ústřední čs. dobrovolné pomoci hladovějícím v Rusku, zřízenému na popud Čs. obce legionářské. Tato instituce obrala si za úkol organisovati dobrovolnou pomoc v ČSR pro hladovějící v Rusku. Jsou v ní zastoupeny čelné organisace: Čs. obec legio-

Ruské reálné reformní gymnasium ve Strašnicích. Řemeslné práce žáků.

nářská, Čs. Červený Kříž, Čs. obec učitelská, Ústředí čs. studentstva, Svaz důstojníků, Volná myšlenka a j.

Význačný dar poskytl Čs. Červený Kříž, který vypravil čtvrtým transportem 66 beden prádla a šatstva ve váze 5.266 kg a pátým transportem 41 beden prádla a šatstva ve váze 3.500 kg.

Do činnosti Stálého meziministerského výboru spadá také převezení a umístění v ČSR dětí z hladovějících krajů Ruska.

Sanitní vlak maltézský s personálem Čs. Červeného Kříže byl vypraven do Polska a na pohraniční ruské stanici Stolbcy přijal 439 ruských dítek ve stáří od 4—15 let. Dne 24. prosince 1921 přijel vlak do Pardubic.

Poradní sbor ze zástupců ministerstva sociální péče, Čs. Červeného Kříže, Zemské péče o mládež a Stálého meziministerského

výboru provedl organisační práce a prostřednictvím odboček Čs. Červeného Kříže a okresních péčí pro mládež byly děti umístěny v českých rodinách, jejichž výběr proveden zvláště pečlivě.

Část nákladu na ošacení dětí přijal na sebe Čs. Červený Kříž.

Pobyt dětí v rodinách a vzdělání v českých školách přinese jim jistě velký mravní prospěch.

Celková účetní zpráva je podána zvláště.

Stručná rekapitulace vydání Stálého meziministerského výboru dává následující cifry:

Za potraviny	Kč	5,137.867.03
Za ošacovací předměty a látky	„	5,188.011.83
Za karbolové mýdlo	„	182.196.—
Za konfekcionování látek	„	409.159.20
Za drobnou konfekci	„	203.753.89
Za školní potřeby	„	143.255.40
Za osivo a semena	„	10.332.16
Celkem za zboží	Kč	11,274.575.51

Kromě toho ministerstvo financí dalo na úvěr: látky v ceně 1,153.865.15 Kč, kterouž částku nutno uhraditi.

Dále vydáno na osobní výlohy personálu transportů a personálu pomocné akce	Kč	402.791.65
Na všeobecnou režii	„	27.906.24
Na dopravu	„	510.313.39
Na dopravu ruských dětí do ČSR	„	118.016.79
Na různá vydání	„	11.649.82
Na úvěrové položky (pomoc akci rus. emigraci)	„	601.301.20
Celkem vydáno	Kč	12,946.554.60

Podle rozhodnutí Stálého meziministerského výboru zakoupeno zboží ze státních zásob v částce Kč 7,170.445.87, a sice hotové obleky a obuv od Likvidačního úřadu zahraničních vojsk, látky a jiné potřeby od státní nákupny oděvních potřeb pro státní za-

Ruské reálné reformní gymnasium ve Strašnicích. Zpěvácký sbor žáků.

městnance, od ministerstva financí a meziministerské komise pro věcnou demobilisaci, mýdlo od Státní tukárny, hrách a mouka od Státního obilního ústavu. Odborný příjem zboží obstaralo ministerstvo obchodu, meziministerská komise pro věcnou demobilisaci a Technologické museum svými experty.

Práce konfekcionářské byly zadávány veřejným ofertním řízením prostřednictvím ministerstva obchodu a rozděleny mezi živnostenská a dělnická družstva. Dodávky drobné konfekce a školních potřeb byly rovněž zadány prostřednictvím ministerstva obchodu ofertním řízením. Nákup potravin dál se po většině prostřednictvím Plodinové bursy za nejlevnější bursovní ceny a na doporučení presidenta Plodinové bursy pana Jana Koštíře, tuky, kondensované mléko atd. objednávány podle nejlevnějších na-

bídek. Účinná spolupráce jednotlivých ministerstev značně přispěla k zdaru čs. pomocné akce.

Ministerstvo vnitra vypracovalo plán sběrné akce celostátní a prostřednictvím zemských a okresních správ politických a úřadů samosprávných organisovalo a provedlo sbírku peněžitou i věcnou.

Ministerstvo národní obrany svými orgány sebralo výnos věcné sbírky a dopravilo zásilky do železničních stanic, v centrálním skladu pak provedlo třídění věcných darů a upravilo zásilky k dopravě do Ruska.

Ministerstvo železnic obstaralo dovoz zásilek do centrálního skladu, urychlilo průjezd vagonů se zbožím do pohraniční stanice v Bohumíně a poskytlo zvláštní slevu 50% z dopravních tarifů a úplnou slevu stojného.

Ministerstvo zásobování intervenovalo při nákupu zboží ze státních skladů. Ministerstvo obchodu provedlo ofertní zadávání konfekcionářských prací a dodávky drobné konfekce a školních potřeb.

Všechna ministerstva organisovala peněžitou sbírku mezi svými úředníky a zřízenci a působila tak ku propagování a úspěchu akce.

Z orgánů ministerstva zahraničních věcí jest uvésti vyslanectví ČSR ve Varšavě, které vyjednávalo s polskými úřady o průjezdu transportů Polskem a úspěšně intervenovalo při nahodilých překážkách.

Zastupitelský úřad v Moskvě, který byl pověřen vedením pomocné akce v Rusku a na Ukrajině, sjednal se sovětskými úřady smlouvy o přidělení úseků, spolupracoval se zástupci zahraničních pomocných organisací a svými odbočkami v Charkově a v Kijevě prováděl rozdělování potravin československým příslušníkům a usedlým krajanům. Dále uzavřel smlouvu se sovětskými úřady o převezení ruských hladovějících dětí do ČSR. Následující zprávy plnomocníků čs. pomocné akce podávají obraz činnosti na místech v československých úsecích a dosažených tam výsledků.

Ruskij institut zemědělského družstevnictví. Posluchači v r. 1923.

Československá pomocná akce na Ukrajině.

Když došly první zprávy o úspěchu čs. pomocné akce v alexejevském úseku na Volze a ukázalo se, že prostředky stálého meziministerského výboru stačí na vyživování značnějšího počtu hladovějících, než s počátku se předpokládalo, bylo rozhodnuto, že pomoc má býti rozšířena i na jiné kraje Ruska, postižené hladem.

Poplašné zprávy o hladu v jižních guberniích Ukrajiny a prosby tamních českých zemědělských kolonií o pomoc přiměly Stálý meziministerský výbor k tomu, aby požádal sovětskou vládu o přidělení úseku v hladovějícím území v melitopolském újezdě v záporožské gubernii. Žádost byla příznivě vyřízena, a tak druhý transport s potravinami byl dne 10. března 1922 poslán přes Charkov do Melitopolu.

Československá pomocná akce byla první cizozemskou organisací na Ukrajině a teprve po ní zahájily záchrannou činnost jiné zahraniční organisace. Jméno ČSR stalo se tím zvlášť populárním, ale co je důležitější, byl vzbuzen nový zájem o český jazyk a českou kulturu v českých kolonistech zapadlých v ukrajinských stepích, a zvolna, ale jistě v ohledu národnostním odumírajících.

Odjezd z Charkova prvního transportu, jemuž bylo překonati značné obtíže dopravní, nežli se dostal na místo určení, připadl na dobu, kdy hlad na Ukrajině dosáhl nejvyššího stupně.

Náhražky všeho druhu staly se obyčejnou stravou a tisk zaznamenával již případy požívání lidského masa. V květnu a červnu hlad zuřil ještě plnou silou.

O tom, co podnikáno místními orgány k paralysování úžasného hladovění z obavy před omylem nebo nedoceněním lépe pomlčeti. Jediným na trzích všeobecně hledaným zbožím byl chléb. V západní Evropě nemohou si představiti, jak ceněno každé sousto chleba a co vše muselo býti podnikáno k jeho dobytí. Rozbité ruské železnice převážely tisíce t. zv. „měšočníků", lidí, kteří odvažovali se na daleké cesty na střechách vagonů, náraznících, ve špinavých a přeplněných vagonech, aby získali trochu mouky

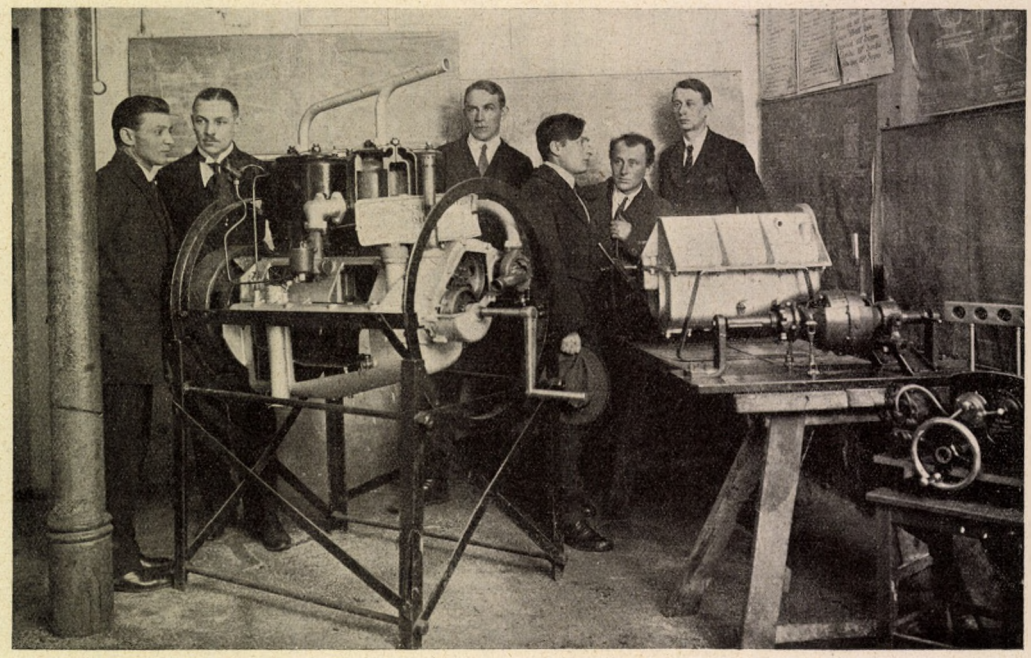

Ruská automobilní a traktorní škola.

nebo obilí v mrazu, při nevyličitelných útrapách a jisté perspektivě onemocnění tyfem, zhoubně řádícím.

Již po cestě z Charkova objevovaly se děsivé stopy hladu. Na železničních stanicích každodenně sbírány mrtvoly hladem zemřelých. Stejně neutěšeným dojmem jako zubožené postavy hladovějících působily široké, černozemné stepi, na nichž nebylo oseto více než deset až patnáct procent půdy. Ceny potravin v Melitopoli byly značné, ale začasté nebyly potraviny vůbec k dostání. To se stávalo, když měšočník-spekulant, pro nahodilé překážky, většinou transportní nebo administrativní, nemohl se vydati na cestu. Obyčejnou stravou byly pokrutiny „makucha", hlavně řepkové, levnější, pak lněné a slunečnicové, dražší, protože stravitelnější. Ale i tyto náhražky byly potravinou lépe situovaných, mezi něž počítali se čeští kolonisté. Ruské obyvatelstvo a kolonisté němečtí živili se vším, co mohlo býti chrupem zdoláno. Byly to košťály, dřeň z kukuřice, polní plevel „kuraj", slupky bramborů, pleva z prosa, lebeda, listí stromů, zelené stonky divoké řepy a pod.

Zmínky zasluhuje sdělení pana Drahoše, kolonisty z borodínské volosti na Urálu, kde krajané, počtem asi 30 hospodářů, usedlí v malé vísce, byli postiženi suchem a před tím přívalem kobylek a trpěli hladem. Jim byla potravou stepní tráva „žitnavka" a polní svlačec. Žitnavka se podobá polním travám, má malá zrnka, jež byla míchána s plody svlačce, mleta a pečena. Jiným pozoruhodným surogátem je tráva kuraj, nebo „koljuška", též velbloudí tráva zvaná. Je to plevel, tvořící malé porosty kolem cest a na úhorech. Tato naprosto nicotná tráva stala se potravou celých gubernií a smíšena s trochou mouky, dření kukuřičnou nebo pokrutinami, byla často jediným „chlebem" vesnic v zimě. Analysa mouky z „kuraje" dala tyto výsledky: vody $8^1/_2{}^0/_0$, vodních proteinů $11^1/_2{}^0/_0$, uhlovodíku $11^0/_0$, vosku a tuku $5^0/_0$, cellulosy $44^0/_0$, popela $20^0/_0$.

Je pochopitelno, že hlad vyžádal si nesmírný počet lidských obětí, ale i počet koní a dobytka, který již vojnou, převraty a drancováním se ztenčil, neúrodou a hladem klesl na minimum. Vepřového dobytka vůbec nebylo. Také kočky a psi přinesli velkou kontribuci hladu. Pojídání zvířecích zdechlin bylo obvyklým

Ruská vyšší škola komunikačních techniků v Praze. Rýsovna.

zjevem. Takový byl stav melitopolitského újezdu, kdysi nejbohatšího z celé jižní Ukrajiny.

Jaký to rozdíl proti normální době, kdy hospodáři měli dobrý inventář, mnoho dobytka a tažných koní, ale i koní kočárových a automobilů.

Příjezd prvního transportu čs. pomoci do Melitopolu stal se velkou sensací. Když první práce, t. j. jednání s místními úřady, vyhledání vhodných skladů a předběžná opatření byla skončena, přikročilo se ku převážení potravin z nádraží do města, asi 3 km vzdáleného. Převoz, trvající několik dní, vykonán za veliké pozornosti obyvatelstva, ale bez příhod a jakýchkoli ztrát. Zájem byl pochopitelný. Předseda místního sovětského výkonného výboru potvrdil, že lidé mrou jako mouchy, a skutečně každodenně sbírány po ulicích mrtvoly hladem zemřelých.

V programu čs. akce pomocné bylo dáti podporu jedné nebo dvěma volostem, ježto však syté vyživování mohlo míti i nebezpečné následky, jak v několika případech se stalo, po dohodě s místními úřady rozhodnuto, že pomoc bude rozšířena na čtyři volosti, jichž obyvatelé svými potahy dováželi zboží do skladů. Tyto volosti v nejbližších sousedství Melitopole byli z nejhladovějších v celém újezdu. Byly to volosti: těrpěněvská, kizijarská, vozněsenská a novovasiljevská o 21 obcích, počet jejich obyvatelstva 83.294. Dle úřední statistiky v těchto 4 volostech hladovělo 64.500 lidí, hladem zemřelo v melitopolském újezdě do příjezdu čs. pomocné akce celkem 18.120 osob a ve 4 volostech 2.295 osob.

Jelikož však, dle názorů kompetentních, zvláště lékařských kruhů, statistika úřední nebyla dosti spolehlivá, bylo provedeno nové šetření. Toto ukázalo, že v těrpěněvské volosti hladovělo v r. 1920: 9.955 osob a v roce 1922: 11.578 osob. Zemřelo hladem do zahájení čs. pomocné akce 1.046 osob. V r. 1914 bylo oseto 26.000 desjatin půdy, v r. 1922 jen 3.200 desjatin při střední úrodě 15, t. j. 240 kg z desjatiny. Tato volost měla v roce 1914: 9.400 koní, pro nedostatek píce padlo 5.600 koní. Podobná data došla i z ostatních volostí.

Aby udílení podpor bylo nestranné a spravedlivé a aby obyvatelstvo bylo samo zúčastněno na pracích a neslo spoluzodpovědnost za správné provádění, bylo zvoleno za každou volost 6 zástupců a kooptován místní lékař a kromě toho za každou obec zvolen jeden zástupce. Tyto výbory pečovaly o místnosti, palivo, dopravu, určovaly rodiny, potřebující výživy a dle instrukcí rozdělovaly příděly.

Prokázalo se, že je nutno vyživovati od 7 do 11 tisíc osob, dětí a dospělých. Počet vyživovaných stoupl každým měsícem a ke konci akce dostávalo podporu 7.349 dětí a 3.306 dospělých, celkem 10.655 osob. Denní potravinové příděly činily na jednoho dospělého 200 g mouky, 100 g krup, rýže nebo jahel, 25 g tuku a na měsíc 400 g cukru. Příděl na dítě činil $^3/_4$ toho množství. Všichni vyživovaní dostávali denně horkou stravu. Za tím účelem zřízeny 4 pekárny, 27 kuchyní a stejný počet jídelen.

Pomocná akce neomezila se však jen na tyto 4 volosti. Bylo především pamatováno na české kolonie zemědělské v okolí

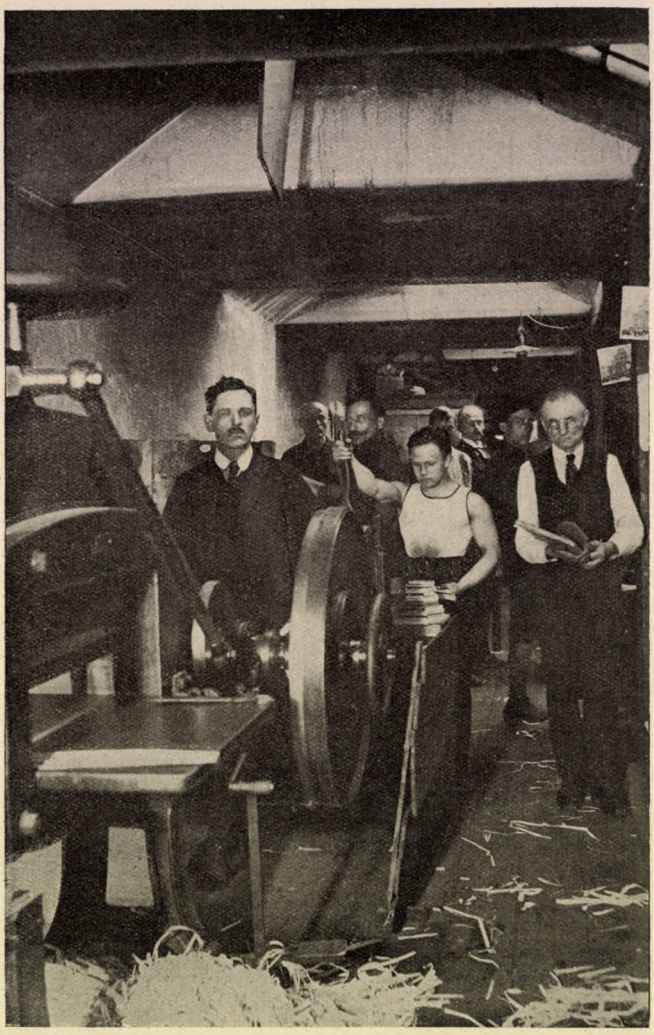

Knihařství „Zemgoru"

Melitopoli a sice Čechohrad, Bohémku, Alexandrovku a Konskij Záhon. Obce tyto neležely v území uznaném sovětskou vládou za hladovějící, a proto podpora nemohla se prováděti s přispěním orgánů vládních. Byly však nalezeny cesty, aby pomoci dostalo se těm krajanům, kteří skutečně žili v těžkých poměrech. Obec Čechohrad má přes 100 usedlostí a asi 800 obyvatel, patří k ní kolem 4.000 desjatin půdy, na podzim r. 1920 bylo oseto 675 desjatin a na jaře 1922 935 desjatin. Poměrně značná plocha oseté půdy vysvětluje se tím, že obec obdržela semena od pomocných organisací.

Kromě toho dostalo se vydatné pomoci zemědělskému obyvatelstvu českých kolonií v okolí Novorosijska na Kubáni. Je tam 12 obcí, částečně smíšených rusko-českých a ve městě Novorosijsku, Anapě a Tuapse značné české menšiny. Na účet pomocné akce bylo těmto zemědělským obcím vydáno komitétem dra Nansena 22 tun ječmene a 39 tun pšenice k osivu.

Pomocná akce ČSR šla však ještě dále. V celé řadě měst a vesnic v jižní Ukrajině jsou čeští staří usedlíci i novější ze zajatců, kterým se dostalo podpory. Seznam míst, jichž obyvatelstvu českého a částečně jiného cizozemského původu byly poskytnuty potravinové i jiné příděly, obsahuje názvy 59 měst a vesnic.

Dle národností podpora čs. pomocné akce byla rozdělena takto:

Rusům a Ukrajincům	61 dobroč. úst.	10.890 osobám a	283 rodin
Čechům a Slovákům	3 spolkům	6.209 osobám	52 rodin
Židům	1 spolku	264 členů	25 rodin
Němcům	1 spolku	182 členů	8 rodin
Holanďanům	1 škole		
Švýcarům			3 rodin
Polákům			15 rodin
Bulharům			5 rodin
Arménům			6 rodin
Celkem	67 ústavům a spolkům	17.092 soukr. os.	397 rodinám.

Dvěma plnými transporty a částí 3 transportu bylo do Melitopolu dovezeno mouky žitné 97.400 kg, mouky pšeničné 87.000

Rušti běženci na práci.

kg, mouky ječné 19.000 kg, jahel, rýže, krup a krupice 105.000 kg, cukru 56.500 kg, tuků 11.000 kg, kakaa 4.000 kg, těstovin 3.700 kg, konserv masných 6.520 krabic, konserv mléčných 6.710 krabic, cikorie 210.000 — celkem 383.600 různých potravin, 13.230 krabic konserv a 210 kusů kávových náhražek. Dále 19.000 kg osiva, otrub 8.500 kg, 12.666 kusů různých oděvů a obuvi, značné množství školních potřeb a několik balíků obnošených oděvů.

K disposici čs. úřadů v Kijevě, Charkově a Moskvě bylo odevzdáno 8 vagonů, t. j. kolem 85.000 kg potravin, osivo a ošacovací předměty. Z těchto zásob byly rozdávány příděly usedlým krajanům a příslušníkům jiných národů, osivo pak zemědělským koloniím.

Ke konci akce zůstaly v melitopolském skladu některé potraviny a oděvy, dovezené v nadbytečném množství. Dle úředního protokolu odevzdáno místnímu „Ispolkomu" do ochrany a k disposici čs. úřadů 20.400 kg cukru, 80 kg mouky, 1000 kg kakaa a 7000 mléčných konserv. Ošacovací předměty odvezeny do Charkova.

Čs. pomocná akce na Ukrajině byla zahájena pravidelně dne 6. května 1922 a pokračovala až do září. Jak důležitou úlohu měla, svědčí nejlépe to ustrnutí, když už nebylo pochybností, že čs. sklady se trvale zavírají. Do posledního okamžiku kancelář byla obléhána žadateli. Bylo to důkazem nejenom významu čs. pomoci, ale i obav před zlými následky nové neúrody, nového hladovění.

Čs. pomocná organisace opouštěla místo působiště u vědomí, že nejhorší následky neúrody r. 1921 zdolány a že o hladu jakožto všeobecnému úkazu nemůže býti řeči.

O všeobecném dojmu, způsobeném v Melitopoli příchodem prvního transportu čs. pomocné akce, byla zmínka výše. Celou akcí vzbuzen u našich kolonistů zájem o českou kulturu, posíleno jejich sebevědomí a podstatně změnilo se jejich nazírání na čs. stát. Četnými žádostmi projevily kolonie touhu po naučení se správné české mluvě, po českých učitelích, českých knihách a časopisech, hlavně zemědělských.

Obyvatelé cizozemského původu, hlavně němečtí kolonisté, pohlíželi na čs. pomocnou akci s překvapením a úctou.

Čitárna „Zemgoru“.

U domácího obyvatelstva, Ukrajinců a Rusů, dobyla si čs. akce nejlepšího uznání a ocenění, hlavně pro naprostou nezištnost, beznáročnost vší okázalosti prostou. Počáteční nedůvěra a podezírání, podporované z kruhů, jimž zahraniční pomoc nebyla příjemná a jež snažily se čs. akci kompromitovati, činíce jí skrytě obtíže a nástrahy, byla překonána. Naše skromnost a neokázalost mohla by snad býti ve zlé vykládána, neboť opomíjela i služeb tisku, ač jiné organisace snažily se tisk pro svoji věc využitkovati.

Čs. pomocná akce v Samarské gubernii.

První transport potravin a ošacovacích předmětů pro hladovějící v Povolží odjel z Prahy dne 15. ledna 1922. Skládal se z 37 vagonů s obsahem cukru, hrachu, krup, čaje, karbolového mýdla, ošacovacích předmětů a různých darů z věcné sbírky. Při překládání na rusko-polské hranici zvětšil se počet vagonů na 41, neboť ruská železniční správa dala k disposici malé a chatrné vagony. Vzhledem k omezení výkonnosti ruských lokomotiv bylo nutno transport rozděliti na 2 vlaky. Pod vojenskou ochranou, poskytnutou sovětskými úřady, bez zvláštních příhod a ztrát přibyly oba vlaky dne 2. února do Moskvy.

Podle informací Mr. Gorvina, zástupce Dra Nansena v Moskvě, v Povolží pracovaly již pomocné organisace: Švédského Červ. Kříže a organisace holandská, americká A. R. A. a kvakerská, všechny v rámci Nansenovy organisace, jejíchž práv a výhod používaly. Od původního plánu odevzdati převezené dary některé stávající cizozemské organisaci bylo nutno upustiti, ježto žádná ze stávajících organisací nemohla by převzíti produkty, přivezené čs. transportem, hlavně pro omezenost distribučního aparátu.

Po úradě s Mr. Gorvinem bylo rozhodnuto, že čs. transport bude dirigován do Samary a dle informací na místě bude podniknuto přímé rozdělení darů.

Zdravnice „Zemgoru“

Část transportu, a sice různé dary z věcné sbírky, jako domácí a polní nářadí, kávové náhražky, karlovarská voda a ošacovací předměty byly ponechány v Moskvě a dány k disposici moskevskému komitétu pomoci hladovějícím, aby pod kontrolou čs. obchodní mise byly rozděleny nemocnicím, útulnám a selským rodinám v okolí Moskvy. Dva vagony cukru odeslány do Čeljabinska, kde Nansenova organisace hodlala zahájiti vyživování hladovějících.

Již po cestě do Samary a v Samaře samé bylo pozorovati hrůzy hladu a epidemií. Vagony železniční byly přeplněné zubožených postavami lidí, v útěku z hladovějících území hledajících záchranu před smrtí.

Obyvatelstvo samarské gubernie mělo 2,806.000, z toho dle úřední statistiky hladovělo koncem r. 1920 1,828.000, v lednu 1922 1,910.000. V některých vesnicích počet hladovějících dosahoval 95.4%. Mnohé případy lidojedství i vraždění lidí prokázány. Američané vyživovali 252.625 dětí, kvakeři 150.000 dětí, Švédský Červený Kříž 16.600 dětí a 25.000 dospělých. Sovětská pomocná akce vydávala 322.366 přídělů měsíčně. Ve městě Samaře hladovělo 29.000 dětí, z nich Američané vyživovali 12.000. Nemocnic a ambulatorií v samarské gubernii bylo 189, z nichž 32 nefungovalo. Skutečný počet postelí pro nemocné byl 7961.

Sklizeň obilí v úrodném roce 1912 z 3,863.000 desjatin oseté půdy činila 123.000.000 pudů, t. j. 2 miliony tun, sklizeň v r. 1920 z 1.537 desjatin byla 19,620.000 pudů, t. j. 314 tisíc tun, v roce 1921 z 1,328.000 desjatin byla 5,150.000 pudů, t. j. 40.500 tisíc tun. Nedostatek chleba nutného pro výživu místního obyvatelstva činil od dubna 1922 248 tisíc tun. Sklizeň krmiva v r. 1907 činila 76,740.000 pudů t. j. 1.228.000 tun, v r. 1920 7,883.000 pudů, t. j. 126.200 tun v roce 1921 3,900.000 pudů, t. j. 63.400 tun. Tato data dostatečně ilustrují příčiny a rozměry hladu v samarské gubernii.

Zkušenosti Švédského Červeného Kříže, který začal pracovati již 6. prosince 1921, poučily, že obavy před zneužitím pomoci při rozdělování produktů in natura jsou oprávněné, a má-li čs. pomocná akce dosíci cíle, že musí býti organisována dle týchž zásad, jako pomocná akce švédská. Pan Ekstrand, vrchní komisař

Oddělení Ukrajinského Hromadského Komitétu na Hospodářské výstavě v Praze 1923.

Švédského Červ. Kříže, slíbil všestrannou pomoc, bude-li čs. pomocná akce organisována samostatně a v přiděleném jí úseku provedena vlastními silami. Tato přípověď byla v plné míře dodržena.

Aby bylo dokonale vyhověno intencím dárců a aby pomoc Čs. republiky dokonale dosáhla svého účelu, nezbývalo než přistoupiti na podmínky p. Ekstranda a dle švédského vzoru zorganisovati samostatný distribuční aparát v přiděleném úseku.

K poznání systému švédské pomocné organisace podniknuta objížďka několika obcí švédského úseku, která učinila nejlepší dojem.

Uzavřeno tedy s p. Ekstrandem ujednání, jímž Švédský Červ. Kříž se zavázal vzíti pod svou ochranu zboží přivezené z ČSR, dáti k tomu účelu jeden ze svých skladů, skladníka a kancelářskou sílu a administrativně pracovati za čs. organisaci. Přidělený úsek bude se nazývati československý a všechna konání čs. organisace budou se díti pod vlajkou ČSR. Čs. zástupce bude zodpověden za úsek a povede kontrolu nad použitím darů.

Přidělený úsek leží východně od Samary a ze severu a jihu sousedí s úseky švédskými. Byla to alexejevská volosť s 10 vesnicemi, majícími kolem 12.000 obyvatel, z nichž 4600 dětí. Přivezenými prvním transportem potravinami mohlo býti po dobu 2 měsíců vyživováno 6.000 dospělých a 4500 dětí.

Předem bylo nutno vypůjčiti si od Švédů mouku a tuky, aby obyvatelstvu byla poskytnuta potrava nejdůležitější, t. j. chléb a polévka.

Centrem úseku byla vyhlédnuta Alexejevka, od níž na 15—20 verst byly vzdáleny ostatní vesnice. Stav jejich byl úžasný. Od požívání surrogátů, mezi nimiž byla i obyčejná hlína, všichni obyvatelé a zvláště děti byli opuchlí. Rozmletá sláma ze střech byla jim chlebem. Nebylo rodiny, kde by nebyli nemocní, tyf zhoubně řádil. Nemocní umírali bez pomoci.

Podle metody Švédů v každé vsi zvolen 6 členný výbor, který měl se starati o získání místností pro sklady potravin, kuchyně a jídelny a ručiti za správnou distribuci.

Po vykonání přípravných prací přistoupilo se k zásobování centrálního skladu v Alexejevce, z něhož potraviny dirigovány do jednotlivých vesnic. Ježto pro celý úsek bylo možno zříditi

Kožuš užské kursy Ukrajinského selského spolku.

jen jednu pekárnu, která vypékala denně 2.000 kg chleba, vydáván byl chléb na dva až 4 dny předem, ostatní potraviny na 6 dní. V každé vesnici zřízen sklad potravin a kuchyně, z níž denně vydáván chléb a horká polévka. Místní výbor řídil všechny práce, dohlížel nad pořádkem a spravedlivým rozdělením a vedl přesné seznamy potravin a vyživovaných osob.

Jak výše uvedeno, alexejevská volosť měla přes 7.000 osob dospělých a 4600 dětí, potravinových přídělů bylo vydáváno celkem 7.500 denně. Příděly určovaly se vždy na jednu rodinu, jejíž kterýkoliv člen docházel denně pro oběd. Tím dosaženo bylo určitého pohodlí pro obyvatelstvo, zjednodušení práce, při rozdělování úspory času.

Plné denní příděly na osobu činily 150 gr chleba a 270 g ostatních potravin, celková denní spotřeba 1500 kg chleba, 1325 kg lu-

štěnin, 780 kg sleďů — místo tuku — a 156 polévkových konserv. Místo luštěnin vydávány střídavě kroupy, jáhly a pro děti krupice.

Dne 19. března 1922 ve všech vsích započato s vydáváním denních přídělů. Otevření kuchyně v Alexejevce na žádost všeho obyvatelstva bylo zahájeno bohoslužbou, po níž místní stařičký duchovní promluvil přítomným o čs. národu a jeho státu a významu pomoci jím poskytnuté.

Bezradnost lidí, podporovaná negramotností, vyžadovala stálého dohlížení a urovnávání různých sporů a nedorozumění. Ale tyto neustálé revise přispěly k tomu, že všude zaveden pořádek a zavládla úplná spokojenost. Úmrtnost v čs. úseku ode dne započetí záchranných prací poklesla a smrtelné případy byly jen od tyfu a vysílení. Lidojedství vymizelo.

Větší část šatstva a prádla vydána samarským nemocnicím a útulkům, ostatní dle zvláštní potřeby rozdáno ve vlastním úseku.

Nansenova organisace poskytla zdarma 10 tun ovsa, který vydáván hospodářům, obstarávajícím dovoz potravin ze Samary do skladu.

Hned s počátku akce vznikla pověst, že budou vybírány jakési poplatky za udělenou pomoc, a také šířena verse, že vydávané potraviny jsou kupovány sovětskou vládou za kostelní poklady, ale brzy podařilo se rozptýliti obavy a přesvědčiti obyvatelstvo, že pomoc poskytuje se zcela nezištně. Děkovné přípisy a prohlášení svědčí pak nejlépe o dojmech, které vyvolala čs. pomocná akce.

Když organisace v alexejevské volosti byla řádně zavedena a správně fungovala, mohl býti vzat zřetel i k žádostem těch, na něž čs. pomoc se dosud nevztahovala.

Byla to zemědělská škola v Alexejevce, mající název „Agronomická fakulta samarské university", „komuna Soznanie", statek Ždanovo a železniční zřízenci taškentské dráhy, probíhající alexejevskou volostí. Zaměstnanci těchto institucí sice používali výhod a podpor státních a proto nebyli zapsáni do seznamu hladovějících, ale nevčasné vydávání požitků přivedlo je do téhož postavení, v jakém bylo ostatní obyvatelstvo kraje. Od 7. dubna bylo vydáváno zemědělské škole 46 přídělů, komuně Soznanie 25, osadě Ždanovo 7 a železničním zřízencům 15 přídělů.

Koželužské kursy Ukrajinského selského spolku.

Touto dodatečnou pomocí dosaženo spokojenosti mezi všemi obyvateli alexejevské volosti a čs. pomoc obsáhla tak celou oblast.

Určité podpory hlavně na účet zemřelých daly pomýšleti na zvětšení úseku o některé vesnice sousední volosti bohdanovské, z nichž docházely úpěnlivé prosby o pomoc. Americká ARA tam sice pomáhala dětem ve stáří do 10 let a přidělila určitá množství kukuřice pro dospělé, ale síly obyvatel byly již tak vyčerpány, že tito nemohli dopraviti produkty do vesnic od dráhy vzdálenějších.

Při obhlídce rayonu shledáno, že situace je hroznější než byla v březnu v alexejevské volosti, což je vysvětleno tím, že každý den bez pomoci zvětšoval utrpení obyvatelstva. V bogdanovské volosti umíralo průměrně denně 50 osob. Pojídání lidských mrtvol bylo obyčejným zjevem.

Do čs. úseku přibráno tedy 5 obcí bogdanovské volosti a v Buzajevce zřízena pekárna, v každé obci pak kuchyně. 1. května

1922 započato s vydáváním přídělu. Obec Buzajevka stala se centrem nového rayonu, odkud pomocnou akci řídil p. Gerbič, úředník čs. obchodní mise. Na 1943 dospělých osob a 1371 dětí vydáváno denně 1781 plných přídělů.

Mezitím přibyl druhý transport potravin v celkové váze 249 tun, čímž pomocná akce na dva další měsíce zajištěna. Také potraviny vypůjčené od Švédů byly vráceny. Zaslaná semena, která se dobře hodila k jarnímu setí, byla ihned rozdána. Státní příděly osiva byly nedostatečné, dosahujíce 20%—30% skutečné potřeby, jen některé korporace a komuny obdržely 70%. Polní práce prováděla se zcela primitivně, neboť dřívější inventář z velké části byl zničen a nebylo tažného dobytka. Obdělávala se tedy půda po většině rýčem a hráběmi. V ostatní části bogdanovské volosti výživu obyvatelstva vzali na sebe Švédové. Od 1. června započala pracovati i organisace Nansenova a přijeli Holanďané, kteří ve svém rayonu hodlali vyživovati 21.000 osob. Švédové v té době poskytovali pomoc 66.000 lidí. Od 19. března do 26. června vydáno v čs. úseku 1 milion přídělů.

Třetí transport z ČSR přibyl do Samary dne 22. června a tím zajištěna pomoc do konce lhůty, t. j. do 1. září, kdy akce měla býti skončena. Když přibližoval se konec pomocné akce v čs. úseku, zůstalo jakési množství potravin a šatstva, které rozdati obyvatelstvu se nedoporučovalo. Rozhodnuto tedy, že mají býti rozdány nejdůležitějším institucím, t. j. školám a nemocnicím, jakož i těm jenotlivým rodinám, které žily pouze z čs. pomoci. Volostní škola v Alexejevce, v jejíž budově byl centrální sklad a kuchyně čs. pomoci, potřebovala prostředků k dokončení výstavby a opatření nejdůležitějšího zařízení. Vydáno 136 pudů cukru, jehož cena rovnala se 4 miliardám, 800 milionům sov. rublů, a z toho uhrazen náklad na dobudování školy. Obecná škola při hospodářském ústavu v Kinělu obdržela 125 pudů cukru v ceně 3 miliard 714 milionů sov. rublů na vydržování tří učitelů, jednoho zřízence a na zakoupení učebných pomůcek, dříví a na částečné vydržování dětí.

Škola v Studencích obdržela 40 pudů cukru v ceně 1 miliardy 978 milionů na opravu budovy.

Emigranti v čekárně Ukrajinského Hromadského komitétu.

Volostní nemocnice v Alexejevce, která byla dříve nejlepší v samarské gubernii, během války upadla, neměla léků ani prádla a stravy pro nemocné a personál. Americká ARA vzkřísila sice ústav, ale neopatřila jej potřebami pro další dobu. Byly tedy ze zbytků čs. pomocné akce vydány potraviny ve váze 175 pudů, t. j. 2.800 kg, mýdlo, prádlo a léky. Na koupi koně pro tuto nemocnici bylo vydáno 20 pudů cukru v ceně 700 milionů sov. rublů, jakož i krmivo pro koně.

Z prostředků čs. pomocné akce poskytnuty ještě další výpomoci a sice: včelařům na udržení úlů pro zimní období vydán cukr po 20 librách na úl, celkem 8 pudů, na stavbu důležitého mostu přes Samarku asi 40 pudů žita, obci Bobrovce, vydržované ruským Červeným Křížem, vzhledem k nedostatečnosti přídělů vydáno 7078 kusů šatstva, 50 pudů tuku, 12 pudů čaje a 12 pudů cukru.

Dále učitelskému personálu v Bobrovce a personálu tamní nemocnice bylo vydáno šatstvo. Potraviny a šatstvo byly vydány ještě poselku Pavlovskému, Musulmanskému, Petromaračínskému, družstvům Trud, Rabotnik, Kinělskému dětskému domu a obci Trostanské a Bogdanovce v rayonu Nansenovy organisace.

Pro personál filiálek samarské kooperace vydáno 76 pudů potravin a šatstvo. Také na personál zaměstnaný při čs. pomocné akci, t. j. plnomocníky, skladníky, správce kuchyně, kuchaře, hlídače atd. celkem 147 osob bylo pamatováno a podle příkladu Švédského Červ. Kříže vydáno celkem 220 pudů potravin, 18 pudů zrní a 73 pudy otrub. Úplně nemajetným osobám bylo vydáno obilí, a to 507 pudů pšenice, 452 pudy ovsa, 70 pudů žita a 47 pudů otrub. Zbytek sádla byl rozdělen stejným množstvím pro každou osobu čs. akcí vyživovanou, celkem 465 pudů. Zbytek šatstva odevzdán Švédskému Červ. Kříži.

V alexejevské volosti pravidelně vyživováno celkem 11.426 osob (dětí 4413) a v buzajevské volosti pravidelně vyživováno celkem 3.309 osob (dětí 1366), celkem tedy 14.735 osob (dětí 5779), jimž vydáno úhrnem 1,348,064 přídělů.

Pro porovnání s prací ostatních cizozemských organisací může sloužiti tato tabulka:

organisace	rozměr úseku	počet vyživov.	počet denních porcí
švédská	3.966 km²	66.000	47.650
holandská	1.913 „	28.300	21.800
Nansenova	1.872 „	25.600	19.000
československá ..	1.478 „	15.400	10.285
norvéžská	842 „	13.800	10.200
		149.100	108.935

Střední procento pomoci v samarské gubernii zahraničních organisací činilo 73.2.

Knihovna pro emigranty při Ukrajinském Hromadském komitétu.

Zpráva o činnosti sociálně-zdravotního odboru Čs. Červ. Kříže za rok 1923.

Poměrně značná část zdravotní a sociální péče o ruské emigranty v ČSR je soustředěna v Čs. Červ. Kříži, jenž dostává pro tento účel od vlády čs. rep. pravidelné zúčtovatelné subvence.

V tomto směru je činnost Čs. Červeného Kříže taková:

a) Léčení ruských uprchlíků.

Pokud nemocní uprchlíci potřebují léčení klinického nebo nemocničního, jsou vysíláni zdravotním odborem Čs. Červ. Kříže buď

přímo neb prostřednictvím lékaře ruské emigrace do léčebných ústavů a Čs. Červ. Kříž hradí za ně ošetřovací výlohy. V případech, kde je třeba odvésti nemocného do ústavu bez prodlení (nemoci těžké, infekční, úrazy a pod.), mohou býti nemocní vysíláni do nemocnice bezodkladně, avšak lékař nebo korporace musí o umístění pacienta vyrozuměti Zdravotní odbor Čs. Červ. Kříže a vyžádati si dodatečně souhlas, aby nemocný byl přijat na účet Čs. Červ. Kříže.

Tím jest dána nemocným uprchlíkům možnost přijetí do bezplatného léčení na všech klinikách a nemocnicích pražských a rovněž i v nemocnicích venkovských.

Případy chirurgické, vyžadující léčení operativního, mohou býti kromě klinik umístěny též v Sanatoriu Čs. Červ. Kříže, v němž velmi značné procento pacientů tvoří právě uprchlíci.

Tuberkulosní nemocní umísťováni jsou, pokud případy nejsou příliš pokročilé, ve specielních sanatořích pro tuberkulosní na Pleši, v Prosečnici, ženy v Žamberku a v Jevíčku. Mimo to zřídil během roku 1923 pražský „Zemgor" za podpory ministerstva zahraničních věcí vlastní sanatorium pro tuberkulosní v Zásmukách u Prahy, kamž přijímáni jsou tuberkulosou nemocní mužové, zejména studenti. Jak ukázala několikaměsíční zkušenost, sanatorium toto, zařízené zatím jen na 35 míst, úplně vyhovuje svému úkolu.

Léčení lázeňské (Karlovy Vary, Píšťany atd.) poskytuje Čs. Červ. Kříž jen v případech skutečně vážných, kde léčení takové jest zvláště indikováno a pokud tomu dovolují prostředky, jimiž Čs. Červ. Kříž disponuje.

Rodičkám dostává se bezplatného umístění a ošetření v době porodu a po něm v Útulku Ochrany matek a dětí v Praze na Štvanici. Děti zesláblé a na zdraví ohrožené, jimž matka nemůže poskytnouti potřebného ošetření a výživy, ošetřovány jsou na náklad Čs. Červ. Kříže v druhém ústavu Ochrany matek a dětí v Krči.

K práci neschopní invalidé, ženy a děti umísťováni jsou v ubikacích Čs. Červ. Kříže v barácích pod kadetkou, kdež se jim dostává plného zaopatření. Zdravotní dohled nad baráky svěřen jest tamtéž bydlícímu ruskému lékaři.

Čítárna při knihovně Ukrajinského Hromadského komitétu.

Všem invalidům, majícím právo na pobyt v republice, jsou poskytovány bezplatně prothesy neb orthopedická obuv. V roce letošním položka tato je značně menší, ježto prothesy opatřeny většinou již v roce předešlém, takže nyní jde zpravidla jen o opravy prothes a správky, resp. obnovení orthopedické obuvi.

Pro lehčí případy onemocnění, kde vystačí léčení ambulantní, jest možnost takového léčení v Praze všestranná. Téměř všechny ruské organisace a ústavy mají své ruské lékaře a ambulatoria. Tak má na př. Komitét pro umožnění studia rus. studentů tři ruské lékaře, z nichž jeden ordinuje každodenně v ambulatoriu v místnostech Komitétu, druhý vede ambulanci ve Studentských ubikacích ve „Svobodárně", kdež zároveň jest i lazaret o 14 postelích. Tento slouží ovšem jen pro případy lehčí, nevyžadující stálého a pečlivého dozoru. Třetí lékař Komitétu má za úkol

navštěvovati nemocné studenty a jejich rodiny v domácnostech v Praze a jejím okolí, kde žije značné procento ruských studentů. Mimo tyto tři ruské lékaře úřaduje v místnostech komitétu dvakrát týdně lékař Čs. Červ. Kříže, jemuž svěřeny hlavně otázky medicinsko-administrativní.

Česko-ukrajinský komitét, pečující o ukrajinské studentstvo, má rovněž svoji ambulatoř a dva lékaře. Léky na ambulantní léčení studentů, podporovaných ministerstvem zahraničních věcí, hrazeny jsou přímo tímto ministerstvem.

Ruský „Zemgor" v Praze má vedle svého lékaře a ambulance pro běžná onemocnění též zubní kabinet, vedený odborníkem. Rovněž i Ukrajinský hromadský komitét má svou ambulatoř a lékaře. Též ruská gymnasia zřízená ministerstvem zahraničních věcí — Pražské ve Strašnicích, a druhé v Mor. Třebové — mají své školní lékaře, toto dokonce též svoji nemocničku.

K disposici ruským studentům i ostatním uprchlíkům jest dále dispensář Čs. Červ. Kříže na Nových zámeckých schodech na Hradčanech, s oddělením pro choroby plicní, kde přijímá nemocné odborný lékař třikrát týdně (zvláštní hodiny pro ruské uprchlíky). Tamtéž je v případě potřeby po ruce roentgen a mikroskop. Druhý roentgen jest v sanatoriu Čs. Červ. Kříže pro případy chirurgické a interní. V druhém oddělení jmenovaného dispensáře ordinuje odborník pro nemoci kožní a venerické, rovněž třikrát týdně. Potřebné léky (salvarsany, preparáty rtuťové a pod.) dostávají tam ruští uprchlíci i studenti zdarma. Během roku 1923 bylo v tomto oddělení ošetřováno 160 pacientů.

Konečně jsou k disposici ruských uprchlíků pro ambulantní léčení všechny klinické ambulance jak české, tak i německé university, jakož i polikliniky obou universit se specielními lékaři pro každý jednotlivý druh chorob. Léčení jest všude bezplatné.

Z uvedeného zřejmo, že o ambulantní léčení ruských emigrantů je postaráno úplně a všestranně.

O rozsahu poskytnuté zdravotní pomoci v léčebných ústavech a spojeném s tím nákladu svědčí tyto číslice, udávající počet ošetřených v jednotlivých ústavech za minulý rok. Čísla tato týkají se pouze případů, léčených stationárně, ježto o počtu ambulantních léčení není možno podati přesných údajů.

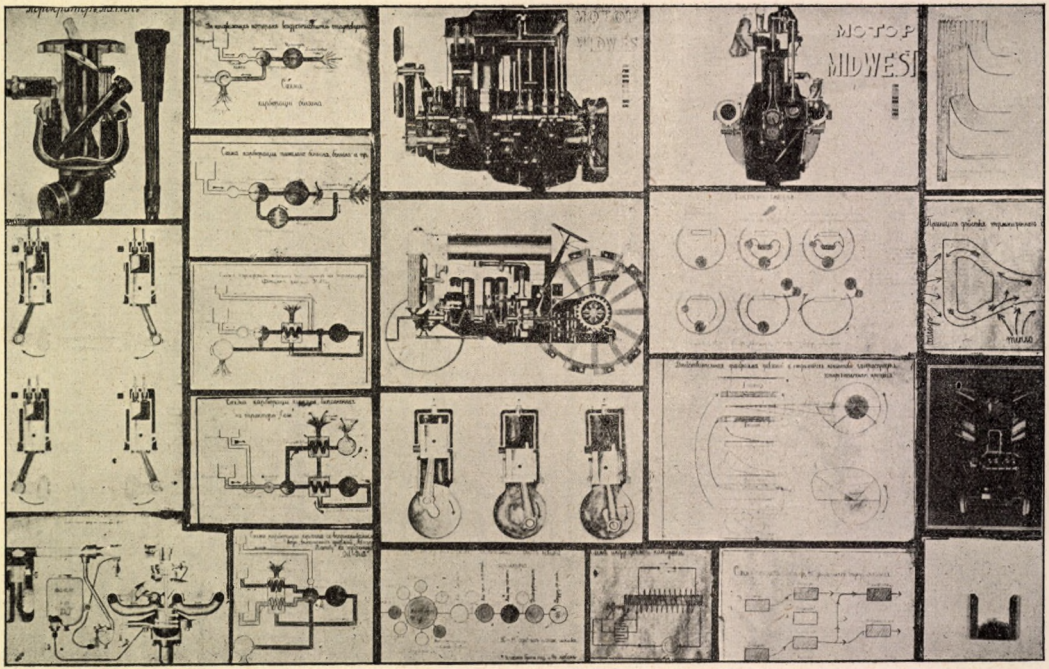
MOTOR
MIDWEST

Počet léčených uprchlíků za rok 1923:

V pražských nemocnicích a klinikách ošetřováno 245 nemocných nákladem		Kč	195.138.—
v nemocnicích venkovských	14	Kč	23.085.—
v sanatoriu Čs. Červ. Kříže (chir.)	108	Kč	68.772.—
v sanatoriu v Podole.....	5	Kč	6.667.—
v sanatoriích pro tbc (Pleš, Prosečnice, Žamberk, Jevíčko)	67	Kč	227.569.—
Léčení lázeňské	11	Kč	13.024.—
Ústav choromyslných	18	Kč	58.965.—
Kolonie pro studenty o prázdninách	116	Kč	155.104.—
Ambulantní léčení placené a různé	123	Kč	24.618.—
Prothesy a orthopedická obuv.....	34	Kč	18.240.—
Na léky a léčení ambulantní		Kč	22.375.—
Celkem vydáno Zdravotním odborem Čs. Červ. Kř. na léčení ústavní a ambulantní.....		Kč	813.557.—
Různé podpory na léčení rekonvalescentů na venkově a pod.		Kč	15.440.—
úhrnem		Kč	828.997.—

Vzhledem k značnému množství tuberkulosních mezi ruským studentstvem, jemuž Československý Červený Kříž věnoval vždy zvláštní péči, pořádány i v tomto roce pro studenty tuberkulosou ohrožené tři prázdninové kolonie (dvouměsíční) pod lékařským dozorem.

1. Pro ruské studenty zřízena byla za pomoci divise Čs. Červ. Kříže pro Podkarpatskou Rus a Místního spolku zdravotní kolonie v lázních Nelipino-Svaljava, kde přijato 57 studentů. Náklad na kolonii činil Kč 68.449.25.

2. Pro 32 ukrajinských studentů zřízena kolonie na Slovensku v Bojnici u Prievidze. Náklad Kč 52.295.20.

3. Pro studentky (ruské i ukrajinské) zařízena kolonie v Ma-

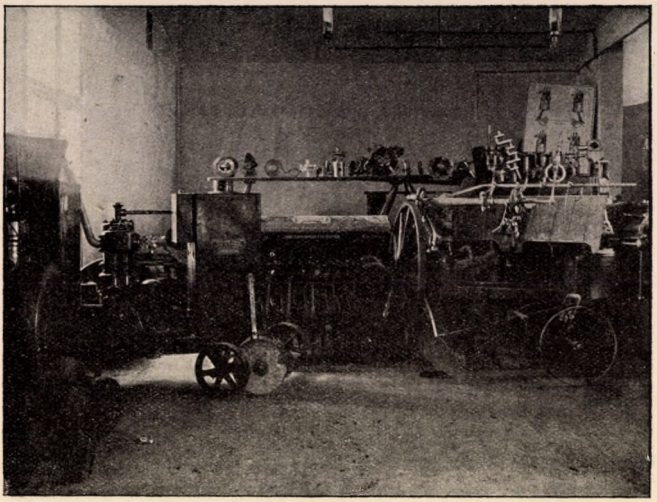

Kursy hospodářského strojeznalectví pro ruské emigranty.

sarykově osadě v Šumperku (sanatorium pro tuberkulosní děti) na Moravě. Přijato 27 studentek. Náklad Kč 34.360.—.

Úspěch všech kolonií byl plně uspokojivý. Téměř všem nemocným značně přibylo na váze (6—9 kg), a i objektivní nález plicní až na nepatrné výjimky znamenitě se zlepšil. Nejméně uspokojila poměrně kolonie studentek, ač náklad na ni byl největší.

Nejtěžším problemem zůstává i na dále otázka tuberkulosy, řádící mezi emigranty. Léčení ve specielních sanatoriích je však bohužel příliš nákladné, než aby bylo možno poskytnouti ho všem těm, kteří o ně žádají.

Uvedená čísla nejsou úplná, ježto všechny účty dosud nedošly.

Činnost ústřední evidenční kanceláře ruské pomoci Čs. Červeného Kříže v r. 1923.

V roce 1923 soustředila se sociální pomoc Čs. Červeného Kříže výhradně na běžence nemocné, práce neschopné, invalidy, ženy těhotné a s malými dětmi.

Nemocní a práce neschopní, vyžadující ústavního léčení, jsou vysíláni zdravotním odborem Čs. Červ. Kříže do nemocnic neb sanatorií. Ti z nemocných, kteří do ústavního léčení přijati býti nemohou, jichž klinické léčení jest však nutné, jsou po dobu lékařem určenou umístěni při plné péči do útulen Československého Červeného Kříže, dokud se nestanou způsobilými k práci. Rovněž tak umístěni jsou i rekonvalescenti po operacích v době svého zotavení.

Invalidé. Váleční invalidé, jichž výdělečná činnost jest snížena nejméně o 50%, jsou na doporučení lékaře Československ. Červ. Kříže přijati do plné péče po dobu, než podaří se pro ně nalézti lehčí zaměstnání neb jinak zabezpečiti jejich existenci. Těchto invalidů bylo v r. 1923 10—15 osob (v roce 1922 18—30 osob).

Těhotné ženy. Do plné péče Čs. Červ. Kříže přijímány jsou ženy 6 neděl před porodem a 6 neděl po porodu. Pravidelně však doba této péče se prodlužuje neschopností matky ku práci neb chorobou děcka, jež vyžaduje výhradně mateřské péče.

Opuštěné ženy. Velké % žen s dětmi dožadujících se pomoci Čs. Červ. Kříže jsou ženy opuštěné bývalými zajatci z Ruska. V zájmu dětí bývají přijaty do útulku Čs. Červ. Kříže, odkud matky docházejí za svou prací a své děti odnášejí do jeslí neb školek.

Děti. Nemůže-li otec neb matka žijící v útulně postarati se o řádnou výživu své rodiny, dostávají ubytované děti denně teplé porce stravy. Sirotci nebo děti, o něž opuštěné ženy starati se nemohou, bývají umísťovány do ústavů neb po řádném vyšetře-

ní poměrů do rodinné péče. Za děti umístěné v jeslích v Karlíně platí Československý Červ. Kříž po Kč 5.— denně. (Dětí bývá 5—10 denně.)

Ú t u l n y. Útulny Čs. Červ. Kříže na Mariánských hradbách jsou drženy v čistotě a pořádku, pokud je to vzhledem k četnosti ubytovaných osob možno. Místnosti jsou rozděleny na 31 pokojíků rodinných, v nichž žijí také československ. návratci z Ruska, jimž se dosud nepodařilo nalézti byt, dále na místnosti společné, jichž je 11, a to pro ženy churavé, pro ženy s dětmi, pro muže nemocné a invalidy, a pro děti, nemající rodinné péče neb děti v době onemocnění matky a umístění jejího v ústavním léčení. Dozor svěřen placenému zřízenci, který dbá přísně toho, aby předepsaný domácí řád byl dodržován.

Při ubikacích zřízena jest kuchyň, v níž vaří se denně pro určitý počet nemocných, invalidů, žen a dětí.

K přehledu činnosti sociálního oddílu Čs. Červ. Kříže slouží připojená tabulka.

Finanční náklad v roce 1923		
měsíc	sociální	zdravotní
Leden	22.405·87	55.173·45
Únor	35.508·34	42.966·72
Březen	46.258·74	59.531·05
Duben	23.512·37	51.597·57
Květen	28.005·26	52.084·—
Červen	25.385·50	53.891·60
Červenec	18.049·88	48.196·52
Srpen	34.579·31	40.616·51
Září	13.681·57	150.412·45* 31.709·64
Říjen	18.913·03	9.278·50
Listopad	13.558·38	23.647·60
Prosinec	30.871·60	41.547·90
	310.729·85	660.633·51

* Výlohy za zdravotní kolonii ruských a ukrajinských studentů ve Svaljavě, v Šumperku a v Bynici.